

מגזין גלובס | ט' בחשוון תש"פ
7.11.2019

כל העולם | אסף אוני (20)

אירופה ואולי אפילו

כל

אם של

השתנו, כי

גרמניה של

לא רק פניה

לאחר נפילת חומת ברלין.

שנה

שלושים

Seamaster
DIVER 300M

MASTER CHRONOMETER CERTIFIED

Behind the elegance of every Master Chronometer timepiece is the highest level of testing: 8 tests over 10 days, to ensure superior precision and anti-magnetic resistance.

ניתן להשיג ב-
impress
רשת חנויות לשעונים ותכשיטים
ובחנויות המורשות

GOLF

הקומפלקס החדש של נאות אפקה

20 דירות אחרונות במחירי פריסיויל

10

ימים בלבד!

דירות פרימיום 3 חד' בת"א
החל מ-2,850,000 ₪

4 מגדלי מגורים • מגוון דירות 5,4,3 חדרים • פארק אקולוגי נרחב • חדר כושר
מפואר • לאונגי דיירים מעוצב • חנייה • תנאי תשלום גמישים • הפרויקט בביצוע

אקרו נדל"ן

WHERE THE CITY IS GOING

*3872

golfcomplex.co.il

עמוד הבית

7.11.19

12

"אנחנו חיים בעולם לא נורמלי"

צבי סטפק, מבעלי בית ההשקעות מיטב דש, ואילן רביב, המנכ"ל, מדברים על עולם ההשקעות ומספרים מה הם רוצים מהפנסיה שלכם | הדפס מזגן

10

כשהעולם משחק באש

בין שזה ברלהי הענייה, בקליפורניה העשירה או במקום אחר: העשן הממלא את הריאות, והמעיים המתהפכים, מצדיקים בהלה כללית | יואב קרני

26

האקרים של החיים

לגחץ מהר יותר, לנקות בקלות את הטלפון ולחסוך על המניקור. המיליניאלס מחפשים קיצורי דרך ויש מי שמספק להם אותם | צאלה קוטלר הדרי

20

לדבר על הקיר

שלושים שנה לנפילת חומת ברלין שסימלה את סוף המלחמה הקרה. הגבולות נפרצו בתוך רגע אחד, הפערים, התסכול והפחד עדיין כאן | אסף אוני, ברלין

48

"כל שנה אני צריך להמציא טריק אחר"

השחקן והפעיל החברתי שי פררו לא מוכן להרים ידיים, ומארגן זו השנה השמינית את פסטיבל הסיגריאדה. על מה הוא נאלץ לוותר בדרך? | ליאת רון

32

אדי עד הסוף

מצלם את "מגלה את אמריקה 2", חוזר ל"סאטרדי נייט לייב", ושב לסטנדרט. קשה להאמין שאדי מרפי כמעט בן 60 | נלפון גזרני, THE WALL STREET JOURNAL

מדורים

- 08 פואנטה, סוגרים שבוע
- 09 פורטפוליו, ד"ר איילת בן עזר
- 39 מיסטר G

מדור חדש

סיבות לצאת (ולהישאר) בבית

צילומים: רויטרס - Amit Dave, איל יצהר, Shutterstock | א.ט.א.פ קוריאייטיב, Gettyimages ישראל, כפיר ז'ו

עורך מוספי סוף השבוע: שי גולדן
עורכת G: חגית מהלא בן-משה
סגן עורכת: יונתן כיתאין
עורכת מיסטר G: זהרה רון
עורכת גרפית: ורד שדמי שלמה
עיצוב: דגנית ג'מצי, רותם רוזין
עריכה לשונית: תימורה לסינגר
הפקה: דלית אייזיקליות, ניצה כהן
הפקת דפוס: ניסים מיארה
דפוס כספים מבית גלובס בע"מ

g@globes.co.il
Gmagazine.Globes

גלובס

חיים בר און ז"ל, 1984-1998
מו"ל: גלובס פבלישר עיתונות (1983) בע"מ
יו"ר הדירקטוריון: אלונה בר און
עורכת גלובס: נעמה סיקולר
סמנכ"ל סחר: CRO: דרור בנגל
מנהלת מסחרית: אורית פטורי
מנהל פרסום: קובי פריינטה קוזניאץ 050-2708019
גרפיקה מודעות: יפית צור

המודעות באחריות המפרסמים בלבד. כל הזכויות שמורות לגלובס פבלישר, עיתונות בע"מ

FINE MECHANICAL WATCHMAKING, FROM JAPAN.

PRESAGE

TRIMATIC

Trimatic symbolizes three Seiko inventions that ensure the highest levels of reliability and durability in its mechanical watches.

SEIKO

SINCE 1881

ROYALTY
JEWELLERY & WATCHES

צילום: איל יצור

ד"ר איילת בן עזר

גיל: 54

תפקיד: מנכ"לית וסגנית נשיא במרכז הבינתחומי הרצליה.

"התורמים שלנו לא מתערבים בניהול"

קריירה: עשיתי סטאז' בפרקליטות האזרחית ובמקביל למדתי לתואר שני. מיד אחר כך ססנו ללונדון, שם כתבתי את התזה, השלמתי בחינות הסמכה ועברתי בליטיגציה בינלאומית. משם עברנו לשנה בשוויץ בעקבות פרויקט שבעלי לשעבר קיבל. חזרנו לארץ כשהייתי בהריון ראשון והציעו לי להיות מתרגלת במכללת רמות משפט שייסד פרופ' אוריאל רייכמן. הייתי שם עשר שנים, עד שהציעו לי לעבוד לחיפה כחברת סגל ולעשות דוקטורט, ובמקביל לימדתי בתל אביב ובמכללה למנהל, הוצאתי ספר שהתבסס על הדוקטורט, פרסמתי מאמרים, והרציתי. **המורצו הבינתחומי:** כשפרופ' רייכמן הקים את הבינתחומי, הוא הזמין אותי לפגישה, אחרי שמעו עליי כמרצה מצטיינת, ושנה אחר כך עברתי לשם במשרה מלאה. אחרי חמש שנים כתבת סגל ומרצה בפקולטה למשפטים, נמשכתי לניהול ומוניתי לסגן נשיא לענייני סטודנטים ולפני שנה קיבלתי את תפקיד המנכ"ל. מעבר למצוינות האקדמית, אנחנו מעודדים את הסטודנטים לפעילות יומית, חדשנות ועשייה למען הקהילה והמדינה. כחלק מתפיסת הבינתחומיות של פרופ' רייכמן, שהוא דמות משמעותית בחיי, אנחנו מחברים בין ענפים שונים במדעי החברה לטכנולוגיה. **אליזיום:** אנחנו מוסד פרטי שלא מקבל מימון מהמדינה ונסמך על שכר לימוד גבוה יחסית לישראל, אבל לא יחסית למוסדות דומים בעולם, ותרומות. החיבור שלנו עם אנשי עסקים הוא כורח המציאות, אבל התורמים שלנו לא מתערבים בניהול ואף פעם לא היינו צריכים להיזהר במתיחת ביקורת לגיטימית. אתגרנו את מערכת ההשכלה הגבוהה כגורם מחולל תחרות ופתחנו השבוע את תוכנית הדוקטורט למשפטים בהובלתו של אהרן ברק, שהופכת אותנו לאוניברסיטה הפרטית הראשונה בישראל. **פנאי:** הייתי חברה בלא מעט דירקטוריונים ונשארתי רק בשופרסל מחוסר זמן. אני עושה המון ספורט וקוראת עשרה ספרים במקביל. **תפיסת עתיד:** כמי ש"נשואה" לבינתחומי, אני רוצה להשתמש בפלטפורמה האדירה שלו כדי להשפיע ולהנחך ולהמשיך לתרום לחברה ולמדינה.

ליאת רון

"אנחנו שלוש אחיות, אני הבכורה. סיגל עוסקת בפונדקאות ומאוד מצליחה ורקפת (רוסק) עמינח) בנקאית, כישרונית בצורה בלתי רגילה, חזקה ויוצאת דופן"

אני: דורשת מעצמי המון, פרפקציוניסטית, יעילה וביצועית מצד אחד, אבל מאמינה גדולה בתהליכים, התפתחות וצמיחה. חמה, אמפתית, מתמידה וחרוצה. **מושפחה:** סבתא מצד אבא, איה, שעל שמה אני קרויה, היא נינתו של רבי ישראל ליפקין מסלנט, מייסד תורת המוסר, מצאצאי הגאון מווילנה. היא פגשה את סבא ברוסיה, ואחרי מהפכת 2017 היגרו למינכן, גרמניה. ב־1923 סבא הלך למרתף בירה, ואדם צעיר, שיכור, עלה על השולחן ונאם נאום מבהיל, שבו הסביר מה יעשה ליהודים כשיעלה לשלטון. קראו לו אדולף היטלר. סבא החליט לעלות לישראל. הוא התחיל להבריח כסף לבנק אנגלו פלסטינה והם עלו לארץ בשנת 1933, התיישבו בתל אביב ונלחמו על הפרנסה. אבא נולד שנה אחרי שהגיעו לכאן. הצד של אמא עלו לארץ מפולין לפני המלחמה וכל משפחתם נרצחה בטרכלינקה. הם גרו ברמת גן, סבא פתח מכבסה וסבתא עבדה כפרויקטים חלוציים עד שחלתה. ההורים נפגשו במסיבת פורים ומאז היו ביחד. אבא היה רו"ח ואמא, שלמדה הוראה, עזבה אותה באיזשהו שלב ועברה לעבוד איתו. אנחנו שלוש אחיות, אני הבכורה. סיגל עוסקת בפונדקאות ומאוד מצליחה ורקפת (רוסק עמינח, ל' ר') בנקאית, כישרונית בצורה בלתי רגילה, חזקה ויוצאת דופן. **ילדות:** כשהייתי בכיתה ה' עברנו לרמת אביב. בתיכון למדתי במגמה היסטורית של "עם וארץ" והייתי תלמידה מצטיינת. אם הייתי מקבלת 99 בבחינה, הייתי מבקשת מועד ב'. הייתי מדריכה בצופים, ניגנתי בפסנתר, השתתפתי באליפויות באתלטיקה קלה, ובגיל 16 נבחרתי לטוס לחצי שנה לארה"ב עם תלמידים מצטיינים. חוויה מעצבת. השבתי להיות רופאה, אבל באיזשהו שלב המשפטים משכו אותי יותר. **משיפטים:** התגייסתי ל־8200. מיד אחרי השחרור התחלתי ללמוד בתל אביב ועברתי כעוזרת מחקר ומתרגלת. **ערוך:** בעלי לשעבר, איש עסקים. נפגשנו באוניברסיטה כשלמדנו יחד משפטים והיינו באותה קבוצת לימוד. יש לנו שני ילדים והתגרשנו לפני 13 שנים. **אבי:** בן זוגי בשלוש השנים האחרונות, מהגרס מכונות, זן גדי של תעשיין. אנחנו מגדלים יחד חמישה ילדים, אבל לא גרים יחד.

"הנתונים מתייחסים לסיקור שבין 30 באוקטובר ל־5 בנובמבר"

סדר יום - חמשת הנושאים המסוקרים ביותר במדיה (לפי מספר כתבות)

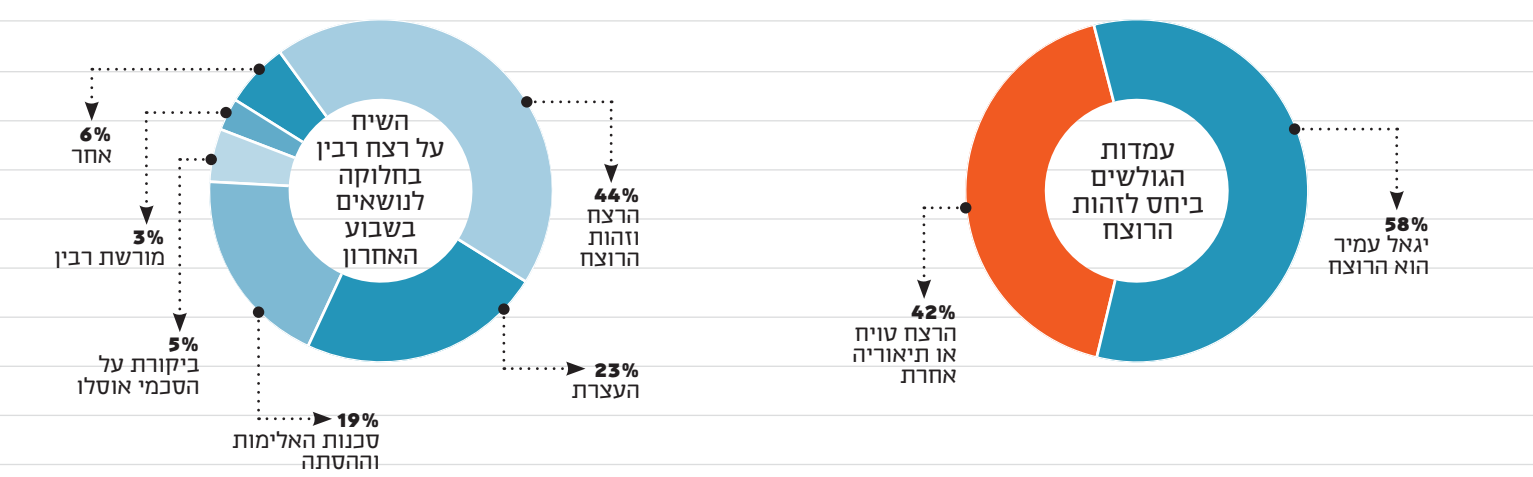

מקור הנתונים: יפעת מחקרי מדיה

הירידה בשיח הפוליטי הנוגע למאמצי הקמת הממשלה, לאור חוסר ההתקדמות במגעים, הובילה השבוע לסדר יום מגוון יותר עם חמישה נושאים בולטים, שהחלוקה ביניהם שוויונית באופן יחסי. הנושא שנמצא במקום השני מבחינת המדיה המסורתית, יום השנה לזכר רבין, עורר השבוע כ־13,500 שיחות ברשת. לדברי **שחר גוד**, סמנכ"ל מחקר ביפעת, "מפתיע לגלות שכמעט מחצית מהשיח אינו עוסק במורשתו ופועלו של רבין אלא ברצח עצמו ובוהות הרוצח". הוא מוסיף כי "לתיאוריות הקונספירציה השונות אחיזה רחבה בקרב הגולשים המתבטאים ברשת, כאשר יותר מ־40% מהם אינם מאמינים שיגאל עמיר הוא הרוצח".

24 שנה אחרי הרצח: תיאוריות הקונספירציה משגשות ברשת
רק 58% מקרב הגולשים שהתייחסו השבוע לרצח רבין סבורים כי יגאל עמיר הוא זה שאחראי לאירוע. מהניתוח של **נתון vigo מקבוצת יפעת** עולה עוד כי כמעט מחצית מהשיח בנושא הוקדש לשאלת זהות הרוצח

MOOLA

MOOLA TOWER
קמפוס הנמל חיפה

Pre-Sale

לזהות הזדמנות בזמן, במיקום מושלם!

*ההדמיה להמחשה בלבד

*ההדמיה להמחשה בלבד

משלמים 15% בלבד ויתרת התשלום באיכלוס.
דירות 2,3,5 חדרים עם נוף לים או נוף להר

ישראל לוי

www.moola.co.il | 073-706-94-94

תחזית מזג האוויר: עשן

מצפון הודו הענייה עד קליפורניה העשירה, הטבע עולה באש, העשן ממלא את הריאות, איכות החיים פוחתת, והמסר הברור הוא: הגזמנו

אבל השפעת האקלים על הבריאות לא הייתה אחת מהן. שנה אחת, בערך בזמן הזה, כאשר תחזית מזג האוויר היומית הכילה מילה אחת בלבד, "עשן", לקיתי בבחילה מסתורית, שהתארכה שלושה שבועות. לא הייתי מסוגל להכניס פרוסת לחם אל פי. איברתי יותר מעשרה ק"ג. הרופאים משכו בכתפיהם. לא היה להם מושג מה גורם את הבחילה, אבל הם יכלו לנחם אותי שאין סוף מחלות מסתוריות משתוללות בעיר. הדרך היחידה להתרפא הייתה להימלט להרי הצפון. למרבה הצער, הרוב הגדול של ההורים אינם יכולים להימלט. העשן ממלא את ריאותיהם שקול כמעט כנגד חפיסת סיגריות ביום.

עשן השדות הנוערים יתפור לבסוף. החורף הקצר ירד על צפון הודו בדצמבר. הלילות יהיו קרים במידה כזאת, שרכבות האנשים המתגוררים ברחוב, או עובדים בו (כמו שומרי לילה) יבעירו 70 אלף מדורות מדי לילה כדי להתחמם. לוויינים בחלל החיצון יבחינו בהן. איכות האוויר תפחת במידה כזאת, שבשעות הבוקר המוקדמות יעטוף את העיר ערפיח מן הסוג שרווח בלונדון עד לפני 70 שנה.

צילום: דיוטטר - Amit Dave

קרקעות שרופות וענני עשן בצפון הודו. המחיר גבוה, מהאקלים ועד הבריאות

חלום הבקתה ביער

קליפורניה משלמת את המחיר של בולמוס הבנייה וההתפשטות שהניב שגשוגה הכלכלי. ב-1900 חיו בה 2 מיליון בני אדם, ב-1950 - 10 מיליון, ועכשיו - 40 מיליון. החיפוש המתמיד אחרי איכות חיים, נוחות וחיסכון הוציא המוני קליפורנים אל מחוץ לערים, והפגיש אותם עם היערות. מה לך חלום אמריקאי נעים יותר מבקתה ביער, חוץ מזה שהבקתה רוצה להתחבר אל מערכת החשמל.

1,500 דליקות בשנה האחרונה היו תוצאה של תקלות, או של הזנחה במערכת החשמל. השנה החליטה חברת החשמל הגדולה ביותר במדינה להקדים תרופה, ולנתק 750 אלף משפחות מזרם החשמל. דונלד טראמפ, הנוהג בקליפורניה כמו הייתה שטח אויב (הדמוקרטים שולטים בה ללא מצרים), מאיים זה חודשים להפסיק כל סיוע פרדלי לנפגעי הדליקות. הוא מטיל את האשמה על כניעתה של קליפורניה לשוחרי איכות הסביבה. הם מונעים טיפול מונע ביערות, הוא אומר. 8 מיליון דונמים בערו בקליפורניה בשנה שעברה בלבד. הדליקות עלו לחברות הביטוח 24 מיליארד דולר, ועוד ידן נטויה. עד זה לא כבר, הפרמיות על ביטוח בתים בקליפורניה היו נמוכות מן הממוצע הארצי. עכשיו קליפורנים באזורים מועדים לפורענות מתקשים לקבל ביטוח כלשהו. השאלה אינה רק ביטוח, אלא בריאות ותוחלת חיים. מחקר מ-2015 קושר כשלים במערכת החיסון בשאיפה של חלקיקים מיקרוסקופיים מעצים בוערים אל הריאות. האבולוציה האנושית הביאה בחשבון חשיפה לאש, אבל לא בהיקף כזה. ההתגרות המסיבית בטבע לא התחילה בקליפורניה או בדלהי, אבל העשן ממלא את הריאות, העיניים הדומעות והמעיים המתהפכים מצדיקים בהלה כללית, או לפחות תשומת לב ניכרת.

Karny@globes.co.il

בשני קצוות מרוחקים של העולם, באזור העשיר ביותר עלי אדמות ובאזור המכיל את מספר העניים הגדול ביותר, קיבלנו בימים האחרונים תזכורות דרמטיות על הגבולות הנתונים של התפשטות האדם.

התזכורות האלה אפופות אש ועשן. האש בוערת בשדות מרוחקים וביערות קרובים. העשן מכסה את עין הרקיע, לא כמוטיב ספרותי אלא כתחזית של מזג האוויר.

האם המדינה רבת האוכלוסים ביותר בארה"ב והכרך רב האוכלוסים ביותר בהודו חצו את גבולות הקיימות (sustainability)? הייתכן שהם הופכים בהדרגה ללא ראויים לחיי אדם? או לפחות לא ראויים לכל-כך הרבה חיי אדם?

הקורא הספקן רשאי בהחלט להזכיר לנו את תומס מלתוס, כוהן הדת האנגלי, שחזה לפני 220 שנה כליה בלתי נמנעת על המין האנושי אם לא יהדל להתרבות, מפני שלא ימצא לו די מזון. תורת מלתוס עשתה רושם כביר על בני זמנו, והתיישבה עם הציפיות לגוג ומגוג ול"סוף ההיסטוריה" של המהפכה הצרפתית ושל מלחמות נפוליאון.

אוכלוסיית העולם בזמן פרסום ספרו של מלתוס, סביב 1,800, עמדה פחות או יותר על מיליארד. היא גדלה מאז פי 7, ואף כי 155 מיליון ילדים סובלים מתת-תזונה, אין זה מן הטעם שנתן מלתוס: יש בעולם שפע מזון ואפשר להשביע את כל הרעבים.

מעשה ב"מהפכה ירוקה"

בהודו, העומדת במרכז הדרמה של הימים האחרונים, התחוללה מהפכה עצומה בחצי המאה האחרונה. אם לפני 50 שנה היא הייתה עדיין תלויה במשלוחי מזון בהולים כדי להציל אותה מרעב, כיום היא יצואנית המזון השישית בגודלה בעולם, ומובילה את הטבלה העולמית בתפוקת דגנים, אורז ודוחן. היא חבה את ההצלחה הזו ל"מהפכה הירוקה", ששינתה ללא הכר את פני כפריה והקלאותה.

המהפכה ההיא הגדירה את היעד, אבל לא עסקה די הצורך באמצעים. השבוע אנחנו פוגשים את התוצאות. איכרים קשי יום בצפון הודו מבערים את הקש משדותיהם לקראת עונת הזריעה. מאין להם האמצעים והמיכון, הם מעלים את שדותיהם באש. זה מה שהם עשו מאז ומעולם באוקטובר-נובמבר. אבל בעשר השנים האחרונות, העשן המתאבך מן השדות במדינות צפון הודו התפשט והלך, עד שהגיע אל שמיה של עיר הבירה דלהי, והסתיר את השמש.

באזור דלהי מתגוררים בערך 22 מיליון בני אדם. היא לא נועדה לגודל כזה. סימניה של התפשטות לא מבוקרת טבועים בכל צד של חייה. עשרות משכונותיה מוגדרות "לא-חוקיות" בגלל בנייה פרועה.

ברשימת הערים מזהמות האוויר ביותר בעולם, הודו תופסת 22 מ-30 המקומות הראשונים, ודלהי אינה נמצאת אפילו בין עשר הראשונות. אבל בבוא הסתיו היא מתבססת במקום הראשון ללא קושי.

כמו חפיסת סיגריות ביום

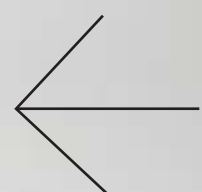
לא קל לחיות בדלהי באיזשהו זמן של השנה. אני יכול להעיד מניסיוני: חייתי בה כמעט ארבע שנים, ואני חושב את עצמי לבר מזל כמעט מכל בחינה שהיא.

איכרים בצפון הודו מבערים את הקש משדותיהם לקראת עונת הזריעה. זה מה שהם עשו מאז ומעולם. אבל בעשור האחרון, העשן המתאבך מן השדות התפשט והלך, עד שהגיע אל שמיה של עיר הבירה דלהי, והסתיר את השמש

דש מהפנסיה שלכם

צבי סטפק מייסד מיטב דש, ואילן רביב המנכ"ל, מסבירים למה הם הולכים בכל הכוח על תחום הפנסיה ומה אפשר לעשות כדי שבכל זאת תטרחו לקרוא את הדוח שהם שולחים לכם מדי רבעון ← **הדס מגן**

צבי סטפק

אישי: בן 73, נשוי ואב לשלושה, גר בתל אביב
השכלה: תואר ראשון בהיסטוריה ותואר שני במנהל עסקים, שניהם מאוניברסיטת ת"א.
מסלול מקצועי: לימד היסטוריה באנקורי, וכשהחל ללמוד מינהל עסקים, הקים את בית ההשקעות, שנוהל בשנה הראשונה מחדר העבודה שלו

אילן רביב

אישי: בן 57, נשוי ואב לשלושה, גר ברמת השרון.
השכלה: תואר ראשון בכלכלה מאוניברסיטת מנילה בפיליפינים, תואר שני במנהל עסקים מאוניברסיטת לונדון.
מסלול מקצועי: כיהן כמנהל אגף בבנק דיסקונט ומנכ"ל יר בנק ישראל. מנכ"ל מיטב דש מאז 2010

"שרק תהיו לנו" בריאים

שוק הרפואה המתקדמת הוא אחד השווקים הצומחים והמתפתחים ביותר⁽³⁾, והחל מה-4.11.19, גם אתם יכולים להיות חלק ממנו עם הראל Htf Dow Jones U.S. Select Medical Equipment (4D)⁽¹⁾,

קרן חדשה וייחודית⁽²⁾⁽¹⁾ העוקבת אחר מדד שכולל חברות המתמחות בציווד רפואי. אנחנו בהראל פיננסים נמשיך להציג לכם הזדמנויות מעניינות בשוק ההון בארץ ובעולם.

מס' ני"ע 5130026

הראל Htf Dow Jones U.S. Select Medical Equipment (4D)⁽¹⁾

קרן מחקה חדשה וייחודית⁽²⁾⁽¹⁾!

03-7546111 | קרנות נאמנות | קרנות מדד | ניהול תיקים | השקעות אלטרנטיביות

4-עד 120% חשיפה למניות בערך מוחלט. D-עד 120% חשיפה למט"ח בערך מוחלט. (1) קרן חדשה, החל מה-4.11.19, לקרן 45 ימי התאמה. (2) נכון ל-3.11.19 למיטב ידיעת מנהל הקרן ובהתאם לבדיקות שבוצעו על ידו. (3) להערכת מנהל הקרן. פרסום זה אינו מהווה הצעה לרכישת יחידות השתתפות בקרן. הרכישה תיעשה רק על פי התשקיפים שבתוקף והדיווחים המידיים. המידע הנ"ל אינו מהווה תחליף לייעוץ השקעות ו/או מס המתחשב בנתונים ובצרכים של כל משקיע. הפרסום אינו מהווה תיאור ממצה של כל הוראות המיסוי.

אם הנסיבות היו שונות, ספק אם צבי סטפק בעל השליטה ומייסד בית ההשקעות מיטב דש, ואילן רביב המנכ"ל, היו יושבים היום על כיסאותיהם בחברה: הקרן האירופית סינית XIO הייתה אמורה לרכוש אותם לפי שווי של כמיליארד וחצי שקל - מחיר ששיקף פרמיה של 61% מעל מחיר השוק.

העסקה לא יצאה לפועל בסופו של דבר, ושווי בית ההשקעות עומד כיום פחות או יותר על שווי באותה עת - כ-900 מיליון שקל. שלוש שנים אחרי, ובמלאת ארבעה עשורי פעילות לבית ההשקעות שהוא כיום השני בגודלו בישראל, סטפק ורביב מודים שההצעה של XIO הייתה אומנם כזו שאי אפשר לסרב לה, אך בדיעבד הם דווקא שמחים שהמהלך לא יצא לפועל.

אתם לא מרגישים פספוס מסוים?

"לא תכננו שום דבר", אומר סטפק. "הייתה לי איזו פגישה עם בעלי הקרן, שרצה לשמוע על שוק ההון הישראלי, וכעבור חודשיים הוא אמר לי שהוא מתעניין. לי בכלל הייתה התלבטות גדולה אם למכור. יחד עם זאת, כשאתה חברה ציבורית ויש הצעה למכור את כל החברה, אתה חייב לדון בזה".

למעלה מ-60% פרמיה, זה לא הולך ברגל.

"השוק הישראלי נותן הערכות יחסית נמוכות לבתי ההשקעות לעומת מכפילים הנהוגים בחו"ל", אומר רביב, "וזה בדיוק העניין שבגללו הם באו אלינו. הם רצו לרכוש 100%, ומי שרוכש צריך להכניס אלמנט של פרמיית שליטה. האם אנחנו מצטערים? מי שמצטער זה בעיקר בעלי המניות הפיננסיים ובעלי המניות מהציבור. אבל אנחנו והעובדים לא מתחרטים".

אתם חושבים שזה נפל בגלל הסתכלות בעין עקומה על הברות סיניות?

"היה הרבה פופוליוזם. סיסמאות כמו: מה, תעבירו את הגמל והפנסיה לסינים? אבל זה מאחורינו. במקרה האמור, זה בכלל לא הגיע לרגולטור ולא התקדם בגלל בעיות פנימיות בקבוצת הרוכשים. ככל מקרה, זה היה ניסיון מעניין לכולנו. בדקו אותנו מכל הכיוונים, קיבלנו חוות דעת מקצועיות של גורמים מחו"ל. היה פה תהליך שעשה לנו לא רע מבחינת בדיקת בית וגם שפשוף מערכות. אבל אצל העובדים, זה יצר אי ודאות שהיינו מוותרים עליה".

רביב: "המושג בית השקעות כמו שאנו מכירים בחו"ל לא קיים יותר. עם השנים, ההכנסות מניהול נכסים הלכו ונשחקו כתוצאה מרגולציה, לחץ ציבורי ומחאה חברתית. לכן, לקיים היום עסק שעוסק רק בניהול נכסים נהיה יותר ויותר קשה"

כשביית השקעות משנה משמעות

גם אחרי "שפשוף המערכות" שעליו מדברים רביב וסטפק, למיטב דש יש עדיין הרבה עבודה לעשות. בתי ההשקעות נמצאים כיום בנקודה שבה הם מתקשים לבסס את רווחיהם על העיסוק הקלאסי בניהול השקעות, וזו הסיבה שבשנים האחרונות מעמיק בית ההשקעות את אחיזתו בעולמות הנכסים הלא סחירים, על חשבון ניהול נכסים.

החברה מחזיקה בכמהצית מחברת האשראי החוץ בנקאי, פנינסולה, שאחראית לחלק משמעותי מרווחיה, הקימה את "מיטב הלוואות", ובאחרונה אף נכנסה לתחום של מימון מיזמי נדל"ן קטנים ובינוניים באירלנד. מיטב דש רכשה 45% מחברת לוטוס, תמורת 5.4 מיליון אירו, לצד עוד שני שותפים ישראליים, ובהם אורי פז מנכ"ל בנק ירושלים לשעבר. פז הוא שותפה של מיטב דש גם בפנינסולה.

כל הפעילות הזו, שהיא כאמור אינה חלק ממה שנחשב לפעילות "קלאסית" של בית השקעות, כבר תופסת כיום כ-30% מכלל הפעילות, ורביב מעריך שהיא תגדל לרמה של 40%-50%. "המושג בית השקעות, כמו שאנו מכירים בחו"ל, 'אסטט מנג'רס', לא קיים", הוא מסביר את הרציונל להרחבת יריעת הפעילות. "בעבר, בתי השקעות ניהלו נכסים בלבד. עם השנים, ההכנסות מניהול נכסים הלכו ונשחקו כתוצאה מרגולציה, לחץ ציבורי ומחאה חברתית. במקביל, ההוצאות הלכו וגדלו, בגלל הצד השני של הרגולציה. לכן, לקיים עסק שעוסק רק בניהול נכסים נהיה יותר ויותר קשה ונדרשים סכומים הרבה

יותר גדולים. זו הסיבה שהענף הזה הוא בתהליך מרכזי הולך ומתמשך, כי יש יתרונות לגדול, ולדעתי התהליך של המרכז עוד לא הסתיים".

הכול ברור, אבל מיזמי נדל"ן באירלנד? לא הלכתם צעד אחד רחוק מדי?

"הביקוש שם להלוואות כאלה גדול מאוד. מדובר על עסקאות קטנות, בין מיליון ל-5 מיליון אירו, מול הקבלנים. זו משכנתא ראשונה על הנכסים, וזו פעילות שרצה כבר שש שנים ברמות כשל נמוכות עד אפסיות, מה שכמובן מעודד אותנו.

"בנינו תוכנית אסטרטגית שעיקרה, להגיע לשיעור מסוים של נכסים לא סחירים כדי לייצב את תיק ההשקעות ולתת ממד של יציבות".

גורם בענף רואה זאת מעט אחרת: "הם זנחו את הליבה של העסק והחליטו ללכת לכיוונים נוספים. מבחינה עסקית יש בזה רציונל, אבל ליבת העסק שלהם נחלשה וזה בא לידי ביטוי בעיקר בקופות הגמל על רקע ביצועים לא טובים ביחס לתעשייה. שם הם חטפו מכה קשה".

ואכן, בתחום הגמל, במשך שנים מיטב דש דרש והציג תשואות שהציבו אותו בתחתית הדרוג. "בגמל ירדנו", מודה רביב. "בעיקר בגלל שחיקת דמי ניהול. הרגולציה דחפה את זה. כשאני נכנסתי לתפקיד (בשנת 2010), קיבלתי קופות גמל עם דמי ניהול של 1.29%, היום זה עומד על 0.56%.

"מעבר לזה, בקופות הגמל הגיל הממוצע מאוד גבוה, הרבה מהמחזיקים הם אנשים שרוצים לחיות מהכנסה נוספת, ויש משיכות. שם רואים את האפקט של המלאי שמכביד, וככל שהמלאי שלך ותיק יותר, אתה יותר טובל ממנו".

ואכן, השנה הוחלט במיטב דש להיכנס לנושא בשתי ידיים ולשנות את מדיניות ההשקעות בגמל: לסגור פוזיציות קטנות, וללכת רק בגדול. "בגלל הגודל שלנו, אנחנו יכולים להשקיע עשרות מיליוני שקלים. השקעה של 2-3 מיליון שקל לא מזוהה את המחוג אצלנו", אומר רביב.

שינוי נוסף הוא הכניסה בכל הכוח לעולם הפנסיה, עם יציאתה לדרך של תוכנית האוצר ל"פנסיה ברירת מחדל", המאפשרת חיסכון פנסיוני בדמי ניהול נמוכים, עניין שמסייע בעיקר לעצמאיים ועובדים בחברות קטנות שאין להם כוח מיקוח.

ב-2016 זכו במכרו של האוצר שתי חברות, שמיטב דש היא אחת מהן. לפני שנה, במכרו השני, בחר האוצר בארבע חברות: ואל מיטב דש והלמן אלדובי, הצטרפו גם פסגות ואלטושלר שחם.

מיטב דש היא המובילה בין הארבע, עם ניהול תיקים פנסיוניים של כ-300 אלף עמיתים. "זה עולם ש-95% ממנו היה מרוכז עד היום בידי חברות הביטוח", אומר רביב. "הרגולטור הכניס את בתי ההשקעות כדי לחולל תחרות ונותן לזה הרבה רוח גבית. מהרגע שאתה נכנס לפס הייצור, ותפסנו את השור בקרניו - אנחנו (ארבע החברות יחד) מגייסים חלק גדול משוק הפנסיה, כרבע משוק המצטרפים החדשים.

"בכל עולם החיסכון, גמל והשתלמות, יש כניסה של כספים בשנים האחרונות והעוגה גדלה. בתוך זה עולם הפנסיה עובר מהפכה. זה אחד המקומות שבהם בתי ההשקעות הם מחוללי תחרות".

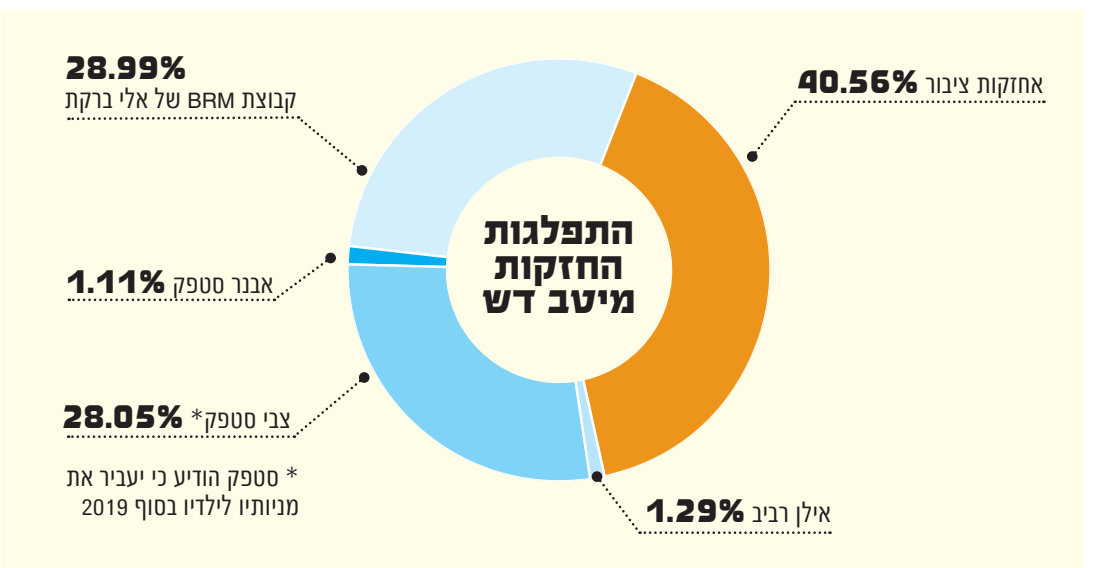
אבל היה נכון לעשות את המהלך הזה בדיעבד? כי נכון לעכשיו, עם דמי ניהול משוקלים של 0.175%, זה לא ממש אפיק רווח.

"זה מגוון צמיחה עסקי, וזה היה מחויב המציאות בשוק. ועדים גדולים השיגו תנאי פנסיה טובים מאוד, בעוד שחברות קטנות יותר, או חברות שאין בהן ועדי עובדים, לא הצליחו להשיג כאלה תנאים, ומבחינתן זו מהפכה, כי

המספרים של מיטב דש | (רבעון שני 2019, השוואה ביחס לרבעון מקביל אשתקד)

הכנסות גמל ופנסיה	רווח נקי	רווח תפעולי*	הכנסות
79 מיליון שקל	23 מיליון שקל (+53%)	78 מיליון שקל (+30%)	230 מיליון שקל (+4%)

EBITDA*

דמי הגיהול נמוכים בהרבה. וגם מבחינת העצמאיים, שעד היום לא היו להם לא נגישות ולא כוח מיקוח.

"אז נכון שכרעע אנחנו לא מרוויחים הרבה, אבל צריך

גם לקחת בחשבון שבפנסיה, חצי מההכנסות הלכו לטכני הביטוח, שזה ערוץ ההפצה, בעוד שב'פנסיה נבחרת' (תוכנית 'פנסיית ברירת מחול' של האוצר) אין סוכנים. חלק גדול מהגידול שלנו נעשה אונליין, כך שהעלויות נמוכות משמעותית".

"הכניסה שלנו ושל הקרנות האחרות לתחום", מוסיף סטפק, "יצרה לחץ על חברות הביטוח. עובכה שדמי הגיהול ירדו משמעותית".

אז ניהול פנסיות זה תחום שיהיה משמעותי עבורכם?

"הפנסיה זה העתיד. בפנסיה יש אנ"ח מיועדות, שזה מוצר מוערך עליידי המדינה. אם לא היו שינויים רגולטוריים, זה הענף הכי צומח, כך שהצירוף הזה טוב לנו מבחינה עסקית וטוב ללקוחות".

מצד שני, יש יותר ויותר נטל על עולם הפנסיה בגלל עליית תוחלת החיים.

"שוק הפנסיה מתאפיין בזה שבכל שנה מצטרפים כ־100 אלף איש למעגל העובדים. בצד השני, אנשים פורשים בגיל 62–67 וגם להם יש בשורה: מי שמעביר את מה שצבר לפנסיה נבחרת, דמי הגיהול שלו יורדים מ־0.5% ל־0.3% (מהצבירה). זה הפרש גדול בחישוב הקצבה, 3,000 שקל לשכר ממוצע במשק".

"בישראל יש אוכלוסייה צעירה", מוסיף סטפק, "הגידול הרמוגרפי הוא מהגבוהים בעולם, וזה עוד לפני שהבאנו בחשבון את כניסת המגזר החרדי והמגזר הערבי למעגל העבודה. מדי שנה, מצטרפים למעגל העבודה קרוב ל־100 אלף איש, שמתחילים להפקיד לפנסיה".

בצד המהלכים הללו, נכנס מיטב גם של תחום המסחר בני"ע לאנשים פרטיים, כתחליף לבנקים, שירות שמציעים גם בתי השקעות אחרים. רביב: "כגוף שהוא חבר בורסה, יש לנו 25 אלף לקוחות פרטיים שהעבירו את הפעילות מהבנקים אלינו. הרגולטורים ורשות התחרות מאוד תומכים ומקלים כל הזמן, והיום אפשר לעשות את זה בעיקר דרך טכנולוגיה, ללא צורך לפגוש את הלקוחות. זה שירות שבארצה"ב מציעים אותו גופים שאינם בנקים, ואחד מהעסקים היחידים שצומח בשיעור של 15%–20% כל שנה. "וְ גם דוגמה למחולל תחרות: כמו שהרגולציה בפנסיה מחוללת תחרות מול הריכוזיות של חברת הביטוח, ואנו שמחים להיות כלי בתחרות הוו. הבנקים ראי לי יתתכו את העמלות בניירות ערך (העמלות שגובים הבנקים על מסחר בניירות ערך גבוה משמעותית מעמלות בית ההשקעות), כי זו פרת מוזמים גדולה – בואו נהיה ריאליסטיים.

"אז היוםם שלבנקים ולחברות הביטוח היה מנופול על הכסף של הציבור, נגמרו. בעבר לא עלה על דעתם של אנשים להתמקע על עמלות בבנק. היו נכנסים לסניף הבנק כאילו זה איוה בית כנסת שאסור להרים בו את הקול".

על הנייר, הביל נכון, אבל האם בכור, מצבנו של

בתי השקעות הגדולים בישראל נכסים מנוהלים במיליארדי שקלים					
פסגות	178	שינוי ביחס ל־2018	5.7%	▼	
מיטב דש	123		2.4%	▼	
אלטושלר שחם	110		21%	▲	
ילין לפידות	78		9.1%	▼	
הלמן אלדובי	51		10.8%	▲	

מקור הנתונים: דירוג דן אנד ברדסטריט

את זה בתהליך מסודר של חינוך פיננסי. עד רפורמת בכר, הציבור היה שבוי של הבנקים. ב־2005 הכריחו את הבנקים למכור את קופות הגמל, ואו גם הייתה החלטה לתקצב חינוך פיננסי, אבל זה לא קרה בפועל. בכך המדינה חטאה לציבור – אתה שולח אנשים לשחות, תן להם מצופים".

15 מיוזגים ורכישות

סיפור הקמת בית ההשקעות שהפך לימים למיטב דש עליידי סטפק סופר אומנם לא פעם, ובכל זאת מדובר בסיפור לא שגרתי ששווה אכזר נוסף. סטפק, שלימד היסטוריה בלימודי ערב בביה"ס האקסטרני אנקורי, החליט ללכת ללמוד מנהל עסקים, ולקראת סיום הלימודים פתח עסק לניהול תיקי השקעות עבור לקוחות פרטיים. העסק נוהל בשנה הראשונה מתוך העבודה שלו, במקביל לעבודתו כמורה. במהלך השנים הוא הלך וגדל, ואל סטפק חבר שלמה סימנובסקי, כלכלן מהאוניברסיטה העברית בירושלים. ב־1979 הם מזגו את עסקיהם ובית

ההשקעות, וכיום דירקטור פעיל: רחל, ד"ר לספרות עברית, המסיימת את ה־MBA שלה; ואמיר, המתגורר בחו"ל.

הרבה ספקולציות נורוק ללחל האוויר בעקבות המהלך הזה ומשמעותו. לפי סטפק, ההסבר פרוואי בהרבה: "חתמתי עם הילדים על הסכם כבר באוקטובר 2010, זה שבו נקבע שבסוף 2019 אני מעביר להם את המניות. זה לא מגיע ממקום של הפסקת הפעילות שלי, אלא ממקום שאני חושב שילדרים צריכים ליהנות בחיים שלהם ולא אחרי שנלך לעולמנו, אז למה לא? זה תהליך מאוד טבעי. ככה נכון לעשות.

"אבנר בעסק כבר מגיל 6, כשהיה גורם ומקבל כסף לפי הספק הגריסה. בגיל 18 הוא ירע יותר ממה שירעתי בגיל 40, אז אני מאוד סומך עליו. המיוזג עם גאון, עם יסיר, עם דש – זה הכול הוא. הוא יודע איך לתקשר. הרבה פעמים זכינו בעסקאות למרות שהצענו תמורה יותר נמוכה, רק בזכות היכולת שלו".

"שוק הגמל וההשתלמות הולך ונהיה יותר ויותר תנודתי", מסביר רביב את הפערים הגדולים בפעילות של בתי ההשקעות לאורך השנים. "לקוחות עוברים בין החברות השונות על סמך תשואות. אנחנו מאוד מאמינים בצריך לבחון את זה לאורך שנים, ואנו מעדיפים להיות במקום טוב בשליש העליון מאשר להגיע בשנה מסוימת למקום ראשון, ואחר כך לרדת למקום אחרון. הלקוחות שלנו פחות סובלניים להפסדים, ואנו חושבים שהירידה בשכסים נובעת משם. הכרנו את התופעה הזו היטב בעולם של קרנות הנאמנות. בעולם של הגמל וההשתלמות ההחלטות יותר ארוכות טווח, אך בשנים האחרונות מה שקורה שם מתקרב לקרנות הנאמנות. כסף נכנס ויוצא, ולרעותי, לא רק לרעתי, זו טעות".

זהבית כהן, מנכ"לית אייפקס ישראל, בעלי פסגות, נוקבת בתג מחיר של כ־3 מיליארד שקל לפסגות. אתם חושבים שהיא תצליח להשיג את זה?

"בישראל הווילואיזציה (הערכת השווי) של בתי ההשקעות נמוכה בסטנדרטים בינלאומיים. כמה היא נמוכה ומה תג המחיר הנכון? זה תלוי בהמון גורמים שצריך לנתח: הרכב התיק, הרכב ההכנסות. אני לא מנהל את פסגות או אני לא יכול להגיד לך. אני יכול לדבר על החברה שלנו, וכאן אנחנו חושבים שיש חברה מגוונת, מפורזת היטב עם מבנה נכון של הכנסות ושל הוצאות.

אתם שואפים להפוך לבית ההשקעות הגדול ביותר?
"אנחנו לא עוברים על נפח. פסגות מנהל הרבה מאוד קופות גמל מפעליות שהרווחיות בהן נמוכה, מה שיוצר

רביב (מימין) וסטפק.

"הכול עולה, והשכל הישר אומר שזה לא יימשך לנצח"

האשראי החוץ בנקאי, אנחנו רוצים שיסדירו את התחום".
אתה מתכוון בין היתר לפנינסולה שאחראית לחלק גדול מהרווחים שלכם.
"פנינסולה נותנת אשראי לחברות קטנות ובינוניות, ופה התחרות היא מול הבנקים. למה אנחנו מאוד אוהבים את הסיפור? כי זה שוק שאנחנו מתחילים אותו עם פלוס על המערכת הבנקאית. יש לנו הצעת ערך שמצוינת ללקוחות האלה, כי למערכת הבנקאית יש הקשיחויות שלה. "זיהינו את הכיוון הזה כבר לפני ארבע שנים ונכנסנו להשקעה שם ב־2015, כשהיא הייתה בשווי של 100 מיליון שקל, והיום יש לנו בה 52% והשווי כמעט חצי מיליארד שקל. זה ענף מצויץ שאנחנו מאוד מאמינים בו ורואים בו את אחד מענפי הצמיחה והגידול".

לעומת זאת, כיוון לא שיגרתי אחר שאליו ניסו במיטב דש ללכת, חברת Eloan שעוסקת בהלוואות עמית לעמית (P2P), לא צלח. "המודל הכלכלי לא החזיק, השוק בארץ לא תומך בגדלי תיק שיש בפעילות הזו בלבד", מסביר רביב את אי ההצלחה שהביאה את בית ההשקעות לצאת מהפעילות, ואז חזר לעניין הפיקוח: "היום מה שקורה, שאנו כמפוקחים סובלים מאוד מריבוי מפקחים, מה שיוצר הרבה פעמים מצב של דרישות מנוגדות".

ההשקעות, וכיום דירקטור פעיל: רחל, ד"ר לספרות עברית, המסיימת את ה־MBA שלה; ואמיר, המתגורר בחו"ל. הרבה ספקולציות נורוק ללחל האוויר בעקבות המהלך הזה ומשמעותו. לפי סטפק, ההסבר פרוואי בהרבה: "חתמתי עם הילדים על הסכם כבר באוקטובר 2010, זה שבו נקבע שבסוף 2019 אני מעביר להם את המניות. זה לא מגיע ממקום של הפסקת הפעילות שלי, אלא ממקום שאני חושב שילדרים צריכים ליהנות בחיים שלהם ולא אחרי שנלך לעולמנו, אז למה לא? זה תהליך מאוד טבעי. ככה נכון לעשות.

"אבנר בעסק כבר מגיל 6, כשהיה גורם ומקבל כסף לפי הספק הגריסה. בגיל 18 הוא ירע יותר ממה שירעתי בגיל 40, אז אני מאוד סומך עליו. המיוזג עם גאון, עם יסיר, עם דש – זה הכול הוא. הוא יודע איך לתקשר. הרבה פעמים זכינו בעסקאות למרות שהצענו תמורה יותר נמוכה, רק בזכות היכולת שלו".

סטפק: "העולם הפיננסי היום נמצא במידה רבה במצב שאנו לא מכירים. אנו חיים בעולם לא נורמלי שבו אני נותן לך הלוואה, ולשערות הלבנות יש משמעות, אבל אם לוקחים אותך למאדים, אני לא בטוח כמה הניסיון עוזר"

איך אתם רואים את השנים הקרובות?

"העולם הכלכלי והפיננסי היום", אומר סטפק, "הוא במידה רבה מובצב שאנו לא מכירים. אני לא זוכר תקופה כלי־כך מאתגרת, גם מהווית הכלכלית המשקית וגם מהווית של ההשקעות. אני מרגיש כאילו לקחו אותי למאדים ואמרו לי: אלה כללי המשחק ותנאים אע צעמך יעולם הדמינה הזה. היה לי הרבה יותר נוח אם היו מחזירים אותי לכדור הארץ. "אנחנו חיים בעולם לא נורמלי: על רקע הריבית השלילית אני נותן לך הלוואה, ואת מחזירה לי פחות. לניסיון יש משמעות, לשערות הלבנות יש משמעות, אבל אם לוקחים אותך למאדים, אני לא בטוח כמה הניסיון עוזר. לניסיון יש ערך בעיקר כדי לא לעשות שטויות. אני לא חושב שיש מישהו שיכול לענות מה הולך להיות בשוקים, בטח לא טראמפ ולא יו"ר הפר פאון, כי זה מצב שאף אחד לא היה בו ולא התנסה בו. אני יודעה איך מתמודדים עם עולמות כאלה. אנחנו אחרי 10 שנים של עליות בשוקים, שזה דבר חריג בפני עצמו. הכיוון הכללי הוא למעלה, הכול עולה. השכל הישר אומר שזה לא יימשך לנצח, ולמה זה יקרה ומה יהיה הטריגר, קשה מאוד לרעות. יש כל מיני 'ברבורים שחורים' שלך תדע איפה זה יקרה.

"וזה מתקשר לנושא של ניהול סיכונים: מנהל השקעות נבחן לא רק על התשואות, אלא גם באיך השיג את התשואות – מה המידתיות, לקח סיכונים יותר או פחות. ודאי בתקופה כזו זה עוד יותר קריטי, ולכן יש חשיבות יותר גדולה לניהול סיכונים, לכניסה לנכסים לא סחירים. זה לא שהם לא יושפעו, אבל זה נותן עוגץ של יציבות, מה שלא קיים בקרנות נאמנות. בעולמות הפנסיה והגמל זה קיים, ולא כולם מבינים את זה".

"הממשל התאגידי חשוב לנו, כי הוא משפיע על התשואה" מיטב דש נחשב לגוף מוסדי אקטיביסטי. האם זה נכון, ומה יוצא לו מזה?

← לאורך השנים, מיטב דש הצטייר כגוף אקטיביסטי בקרב המוסדיים, אם כי יש גם מי שמתייחס לכך עם רגיר של מלח. "המוסדיים הגדולים לא יכולים להרשות לעצמם שלא להיות אקטיביסטיים", אומר גורם בשוק, "הם צריכים לעשות הצגה ללקוחות שלהם".

הצגה או לא, מיטב דש בהחלט התבלט בכמה מהאירועים הבולטים בשוק ההון בשנים האחרונות. בבוק הוא הוביל מהלך להחלפת הדיקטטוריון וביקש לצורך כך את אישור הרגולטורים לתיאום עמדות בין כל הגופים המוסדיים. זאת, לאחר שהתנגדותם לעסקת בעלי העניין בבוק (עסקת בזקיס, המהווה חלק מרכזי בתיק 4,000 שבו מואשם ראש הממשלה בשוחד, בכפוף לשימוע) לא באה לביטוי, והעסקה עברה למרות זאת, בתמיכת בעלי המניות הזרים בבוק.

בפז, הוביל מיטב דש את מועמדותו של היו"ר אברהם ביגר מול התנגדותו של המנכ"ל היוצא יונה פוגל. "הצורך באקטיביזם מוסדי לא הולך וגדל", אומר רביב. "הוא מתקיים כל הזמן. המודעות של החברות והממשל התאגידי משתפרים כל הזמן. כשאנו משקיעים השקעה מהותית בחברה, בטח אם זה בחברה ישראלית, אנחנו נגשים עם החברות, עוקבים אחריהן, והממשל התאגידי בהן חשוב לנו כי זה מרכיב חשוב בתשואה. אין לנו עניין לנהל את החברה, אך אנו כן רוצים לדאוג אם יש עסקאות בעלי עניין או עניינים של שכר בכירים".

אתם מרוצים מהאופן שבו הסתיימה פרשת מז?
"זה הסתיים כמו שיצינו, לעלידי הבאת יו"ד חזק עם ניסיון רלוונטי. זה כל מה שביקשנו. זה לקח יותר זמן כי זו היא חברה מיוחדת – יש לה היתר שליטה מיוחד, תקנון מיוחד, וצריך לפעול שם בצורה מסימית".

אז העובדה שבסופו של דבר, המנכ"ל פוגל הלך הביתה הייתה הצלחה עבורכם?

"בפז לא הייתה פיגורה בדיקטטוריון – מישהו שיעמוד מול המנכ"ל, ידחוף דברים אסטרטגיים וייתן קוונטרה. לא כל החוכמה נמצאת בהנהלה. לא ביקשנו שהמנכ"ל ילך הביתה – הייתי מאוד שמח אם (פוגל וביגר) היו מוצאים את הדרך לעבוד יחד – ביקשנו שיוסיפו לדיקטטוריון דמות ראויה, וכשהוצעה המועמדות של ביגר הצבענו עבורו. עכשיו נטל ההכוחה עליו".

אגב, שבועו שעבר דווקא תמכה מיטב דש באישור מענק פרישה מיוחד של 3 מיליון שקל לפוגל. "אנו מעריכים את עבודתו של יונה", מסביר רביב את ההחלטה, "וחושבים שהפרישה צריכה להיות מכובדת. חשבנו שזה יהיה לטובת החברה ולטובת בעלי המניות לתמוך בצעדים שישורו רוגע והרמוניה. לא רצינו לפתוח עוד חזית של עימותים".

גילוי מלא: אברהם ביגר הוא יועץ לדיקטטוריון "גלובס"

hadasm@globes.co.il

TAKE A SIT

כיסא שלישי במתנה!

כסא TON
ראטן טבעי
₪ 990

ביתילי
בית לטיצוב

 [betili.com](https://www.betili.com)

כיסא בר SHON 690 ₪ | כיסא בר KALI 1,190 ₪ | כיסא בר ALBI 690 ₪ | כיסא בר TIO 690 ₪

כרמיאל | ירושלים | ר"ג/ב"ב | באר שבע | ראשל"צ | בילו סנטר | סגולה פ"ת | חיפה | נתניה | אילת | OUTLET בית חרות

מחלקת פרויקטים ואדריכלים: ליטל חזן lital@betili.co.il | שירות לקוחות: 03-9536536

תוקף 17/11/19 או עד גמר המלאי, הראשון מביניהם, כיסא שלישי במתנה על הזול מביניהם. אין כפל מבצעים, המחירים המוצגים הם בקניית 3 כיסאות, כפוף לתקנון ט.ל.ח.

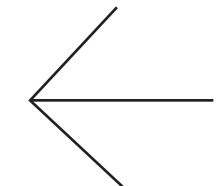
תיקון עולם

30 שנה אחרי, ההשפעות של נפילת חומת ברלין עדיין מחלחלות. האיחוד האירופי התרחב, אבל מתמודד עם איזמים גלובליים; גרמניה התחזקה, אבל עדיין מפחדת מעצמה; והגבולות בין מזרח למערב הוסרו, אבל הפערים לא נעלמו ← **אסף אוני, ברלין**

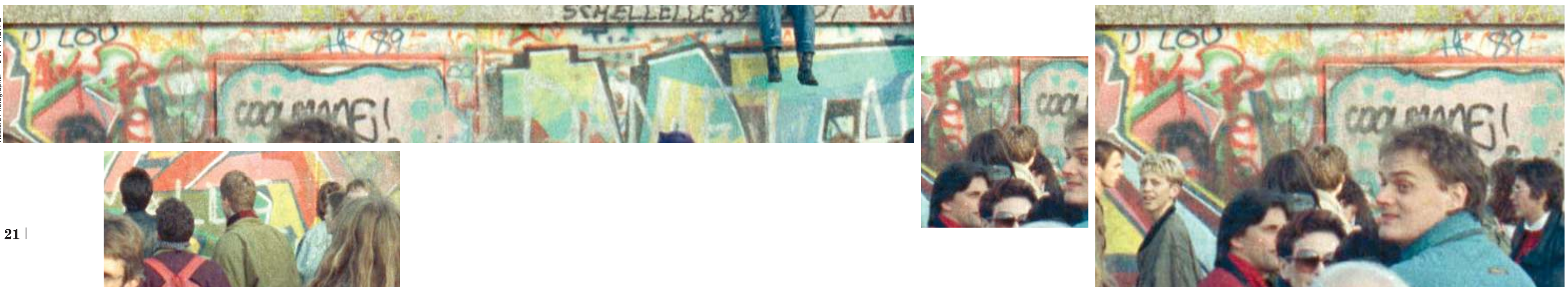
ק

רק מסמן את התוואי שבו הפרידה חומת ברלין בין מזרח למערב. שתי שורות אבנים שמוטבעות באספלט ומתפתלות בין השדרות והרחובות של בירת גרמניה. בעבר, עוד אפשר היה לחוש את החומה באוויר. אזורי המוות לשעבר היו חניונים ריקים, הבניינים האטומים על תוואי החומה היו נטושים ועצים צמחו בפראות היכן שהוצבו מגדלי השמירה. היום, הכול התאחה למרקם עירוני אחיד. על המגרשים הריקים קמו מתחמי מגורים יוקרתיים, ה"סקוואטים" בבניינים הנטושים פונו, סופרמרקטים נפתחו בחניונים. האופניים מדלגים רק לשנייה על שתי שורות האבנים הבולטות וממשיכים הלאה. הפצע הגלוי, כל מה שנשאר הוא צלקת. בסוף השבוע הזה מציינת גרמניה 30 שנה לנפילת חומת ברלין. כל גרמני שהיה אז ילד ומעלה זוכר איפה

היה ב־9 בנובמבר 1989, כשהמונים צבאו על מעברי הגבול, לאחר שדובר מפלגת האיחוד הסוציאליסטי ששלטה ברפובליקה הדמוקרטית של גרמניה (GDR) אמר במסיבת עיתונאים כי ניתן יהיה לעבור למערב באופן חופשי, "באופן מידי". זו הייתה טעות שלו, אי הבנה גורלית של לוח זמנים אחר שעליו הוסכם בצמרת המפלגה, אבל זה לא היה משנה. האור הירוק ניתן, אלפים הגיעו לנקודות המעבר, השוטרים המוצבים בהן לא ירו, והערב שחתם חודשים של הפגנות ורדישות לרפורמה במזרח גרמניה הפך ללילה שבו חגגו המונים את הריסת החומה שחילקה את העיר במשך קרוב לשלושה עשורים. אף שהפרסטרויקה שהובילה מוסקבה הייתה שם קודם, אף שחלקים מהגוש המזרחי התרופפו קודם לכן, נפילת החומה הפכה לסמל של קריסת הגוש הסובייטי, ממש כמו שהחומה עצמה הפכה לסמל של מסך הברזל שירר על

צילום: רויטרס - Reuters Photographer

ניקולטי

מערכות ישיבה
יוקרתיות מאיטליה.

ג'וזפה ניקולטי. מעצב-על.

יום הרווקים? סייבר מאנדיי?
בלאק פריידיי?
אצלנו חוגגים כל החודש
ואתם נהנים בכל הסניפים

BLACK NOVEMBER

על כל
קולקציית
2020! **60%**
עד

אספקה מיידית מהמלאי

סניף ירושלים נסגר
עד לפתיחת הסניף החדש, תושבי
הסביבה מוזמנים ליהנות מהטבות
ייחודיות בסניפנו הראשי בראשל"צ

HOLLYWOOD לונג
אורך 3.10 מ'

אולם התצוגה הראשי בראשל"צ פתוח גם בשבת (בשעות 11:00-23:00)

חיפה: בית ניקולטי
רח' הנפח 4, צ'ק-פוסט
04-8422842
פתוח במוצ"ש

באר-שבע: בית ניקולטי
דיזיין +, דרך חברון 48
08-9257383
פתוח במוצ"ש

נתניה: בית ניקולטי
רח' גיבורי ישראל 34
09-7672312
פתוח במוצ"ש

רמת-גן: בית ניקולטי
דיזיין סנטר (קומה ג', אולם 318)
רח' הלח"י 2, בני-ברק
03-6196613

ראשל"צ - סניף ראשי: בית ניקולטי
רוז'נסקי 10, א.ת. חדש | 03-9617576
פתוח כל שבת בשעות 11:00-23:00
חנייה פרטית ללקוחות

שעות פתיחה << ראשל"צ: א'-ה': 9:00-21:00, ו': 9:00-14:00, שבת: 11:00-23:00 | שאר הסניפים: א'-ה': 10:00-21:00, ו': 9:00-14:00

צבעי הדגמים להמחשה בלבד. אין כפל מבצעים. ט.ל.ח.

www.nicoletti.co.il

צילומים: דויד סטר - Reuters Photographer

לעגן אותה בתוך מסגרת על-לאומית, שתדאג למנוע קונפליקטים אפשריים בינה לבין שכנותיה - האיחוד האירופי. "העמקת האינטגרציה באיחוד האירופי הייתה הפתרון לבעיה שנוצרה לגבי איחוד גרמניה", אומר פרופ' יאנינג. אינטגרציה עמוקה יותר הייתה המסלול שבו צעד האיחוד קודם לכן, אבל איחוד גרמניה העניק לו תנופה אדירה.

"מיטראן פנה בעניין לקנצלר גרמניה הלמוט קוהל, שהבין שצרפת פועלת מתוך פחד", אומרת פרופ' ליפרט, "אבל מה שקוהל גם הבין הוא שמדובר באינטרס גרמני - לקדם את האיחוד האירופי ואת המטבע המשותף. מיטראן ניסה להגביל את גרמניה העתידית על-ידי חיבור חזק יותר למסגרת האירופית. הוא הפך את האיחוד האירופי למסגרת המגבילה את הסנטימנט האנטי-גרמני ביבשת, שהיה עד אז די חזק בגלל סיבות היסטוריות. זה שיחק לטובת גרמניה". משם, הדרך למצב הנוכחי הייתה קצרה. צרפת וגרמניה הפכו לקטרים המובילים של האיחוד האירופי. במיוחד גרמניה, אחרי רפורמות כלכליות שיוזמו הסוציאלי-דמוקרטים ושהביאו לשגשוג כלכלי בתקופתה של מרקל. צרפת נחלשה בשנים האחרונות ומנסה לתפוס מחדש את ההובלה רק מאז עלייתו לשלטון של הנשיא הנוכחי עמנואל מקרון. גרמניה, ש"מצאה את עצמה" בתור אומה מאוחדת רק כחלק מהאיחוד האירופי, הפכה את הארגון למודל שלפיו צריך להתנהל העולם - פחות מדינות ולאומיות ישנה, יותר מסגרות בינלאומיות והסכמה רחבה. המטבע המשותף הושק, הגבולות בתוך אירופה נפתחו, אירופה עצמה צירפה את מדינות הגוש המזרחי לשעבר חזרה לחיקה. "גרמניה המסכנה", אמר שר החוץ האמריקאי לשעבר הנרי קיסינג'ר, "גדולה מדי בשביל אירופה, קטנה מדי בשביל העולם". האיחוד האירופי הפך לפתרון של ברלין לשתי הבעיות הללו.

הוזה

ברלין כבר לא ענייה וסקסית

ג'וזאנה דומט עובדת על ציור בסטודיו שלה, בבלו של מה שהיה פעם רובע ממשלתי אסור לכניסה במזרח ברלין. כמה חודשים אחרי נפילת החומה, הסתערו המונים על מטה המשרד לביטחון המדינה המזרח גרמני הנודע לשמצה - ה"שטאזי" - ומנעו מהעובדים בו להמשיך ולהשמיד את הארכיון שתיעד את יד הברזל שבה שלטה המפלגה הסוציאליסטית במדינה. אבל למתחם הסגור הזה - רובע שלם שבו פעלו משרדי ממשלה, כלא למתנגדי משטר, מתקני חקירה וארכיונים - הם לא הגיעו. הוא היה סודי. השטאזי היה מסיע צעירים שעות בדרכים כפריות כדי לגרום להם לחשוב שהם נמצאים בכלא רחוק, כשלמעשה הם היו לא רחוקים מלב ברלין, ממשפחותיהם. מהמרפסת של דומט אפשר לראות את מגדל הטלוויזיה באלכסנדרפלאץ. היא ציירת צרפתית, בת 28.

כמה חודשים לפני כן, או מההסכם שאפשר מעבר רכבות מצ'כיה למערב גרמניה שנחתם קודם. מעל הכול, אומר פרופ' יאנינג, המחישו התמונות את ההיפרדות של מזרח גרמניה מהגוש הסובייטי. "הגורל של מזרח גרמניה נחרץ בגלל מוסקבה. ההחלטה של מיכאיל גורבצ'וב לא להתערב במה שקורה במזרח גרמניה, לא לדכא את ההתקוממות העממית שהחלה חודשים לפני נפילת החומה, בניגוד למה שעשתה ברית המועצות בהונגריה ב-'56 או בפראג ב-'68 - היא בעצם מה שהכריע את גורלה של המדינה".

טראמפ הבהיר לשותפיו האירופיים כי תמו הזמנים שבהם ארה"ב מגינה בכוח על האינטרסים האירופיים. הוא אמר גלויות שהגיע הזמן שאירופה תעשה זאת בעצמה. הוא הגדיר את האיחוד האירופי כ"אויב הכי גדול של ארה"ב"

חומת ברלין הוקמה בתחילת שנות ה-60, בימים שבהם מזרח גרמניה ראתה בעצמה את הניסיון האולטימטיבי ליישם את הקומוניזם במקום שבו נולד וצמח, במטרה למנוע את גל הבריחה המסיבי שאיים למוטט את הכלכלה של המדינה הצעירה, שנוסדה ב-'49. היא נפלה בעידן שבו ברית המועצות התפוררה מבפנים. "יותר מנפילת החומה", אומר פרופ' יאנינג, "הצעד המשמעותי בעיני באותם הימים היה הכרתו של גורבצ'וב כבר ב-'87 שהקומוניזם אינו צריך לטעון יותר כי הוא יודע את האמת. זה היה חלק עצום מהכוח שהיה לברית המועצות לפני כן, הטענה שמרקסיזם ולניניזם הם הפירוש הנכון והאמיתי היחיד למציאות. אם בסיס זה נשטם, המונופול שהיה לקומוניזם על האמת התבטל, והדרך להתפרקות הגוש המזרחי נסללה". בחורף '89, ההצהרה הזאת הפכה למציאות ו"נוצר סדר עולמי חדש".

במבט לאחור, קו ישר נמתח בין נפילת החומה לבין הצמיחה של האיחוד האירופי וקידום האג'נדה העל-לאומית שהוא מייצג, במקום מה שנפתס כ"לאומיות ישנה". "אחרי נפילת החומה וקריסת מזרח גרמניה, עלתה מהר מאוד האפשרות לאיחוד מחדש של גרמניה", אומרת פרופ' ברברה ליפרט ממכון המחקר הגרמני לנושאי חוץ וביטחון (SWP) "אלא שהתסריט שלפיו שוב תהיה באירופה גרמניה חזקה ומאוחדת הרגיע רבים. ראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר, נשיא צרפת פרנסואה מיטראן וראש ממשלת איטליה ג'וליו אנדראוטי - כולם הביעו התנגדות לאיחוד מחדש של גרמניה, אפילו באופן פומבי". הפתרון שנמצא לחשש מגרמניה מאוחדת הוא

היבשת אחרי מלחמת העולם השנייה. הנפילה התניעה שורת תהליכים שהביאו לסופה של מזרח גרמניה, לאיחוד מחדש עם מערב גרמניה, להאצה משמעותית של פרויקט האיחוד האירופי, להתרחבותו מזרחה ולעשורים של גבולות פתוחים ושל מטבע משותף. או במילים אחרות: פחות או יותר למציאות האירופית כפי שאנו מכירים אותה.

עבר

תרומה לצמיחת האיחוד האירופי

"החומה נפלה בהפתעה גמורה", נזכר פרופ' יוזף יאנינג מ"המועצה האירופית ליחסי חוץ" (ECFR), מכון מחקר העוסק ביחסי הביטחון והחוץ של אירופה. לפני 30 שנה הוא היה חוקר צעיר, שנקרא להרצות במערב ברלין על עתיד אירופה. בבוקר ה-9 בנובמבר עשה את הנסיעה הארוכה מבוון, בירת מערב גרמניה, לברלין, ואחרי ההרצאה הלך עם אשתו למסעדה איטלקית. "כשחזרנו לאוניברסיטה, הלובי שהיה אמור להיות מלא בחוקרים אחרים היה ריק לגמרי. האח בערה, אבל לא היה אף אחד בחדר. שאלתי מישהי במטבח מה קרה. היא אמרה 'לא שמעת? החומה נופלת, כולם נסעו לשער ברנדנבורג'". גם הוזג יאנינג הגיע לשם. "כמשך כל היום שאחרי נפילת החומה פגשנו זרם של אנשים שבאו מהמזרח. בערב הקודם היו רק תושבי מזרח ברלין, אבל ב-10 בנובמבר כבר חצו את הגבול אנשים מהפינות הכי נידחות של מזרח גרמניה. אני זוכר שהם בעיקר הופתעו מהשפע שהיה לנו במערב. דיברנו עם זוג צעירים שביקר בסניף של חנות בנייה גדולה. אחד מהם אמר לי: 'אני לא מאמין כמה סוגים של אריחים לאמבטיה יש לכם'". צילומי הטלוויזיה מאותם הימים, שהפכו למיתולוגיים, מראים תושבים קונים כמויות גדולות של בננות וממלאים את המכוניות המזרח-גרמניות המיושנות בסחורה מערבית.

"נפילת החומה הפכה לסמל, וכמוכן שבתור סמל - האירוע עצמו הוא 'אוברייטנד'", אומר פרופ' יאנינג, שעומד כיום בראש המשרד הברלינאי של ה-ECFR, "אבל זו הייתה מעין הוכחה ויזואלית לזמנים המשתנים. התמונות נפוצו בכל העולם, והיו הרבה יותר מעניינות משרי החוץ של אוסטריה והונגריה שנפגשו על הגבול

פרופ' יוזף יאנינג: "הקרע הטורנס-אטלנטי כאן כדי להישאר, והסדר העולמי החדש ידרוש אירופה מלוכדת וחזקה יותר. לכן גרמניה נמצאת בקונפליקט. היא כבר לא יכולה להיות היקירה של כולם, לא להשתתף במבצעים צבאיים, לשמור על ניטרליות"

מימין לשמאל: נשיא בריה"מ מיכאיל גורבצ'וב וקנצלר מזרח גרמניה אריך הוניקר, תיירים ליד החומה על רקע איוו של ברז'ניב והוניקר, הקנצליית אנגלה מרקל ונשיא ארה"ב דונלד טראמפ. למטה: שובנים את החומה.
גורבצ'וב הכריע את גורל גרמניה

צילומים: דיווידט - Str New, Fabrizio Bensch, Pool, Str Old.

נולדה אחרי שהחומה נפלה ומכירה את אירופה בגרסתה המאוחדת. היא גרה במרסיי, ברצלונה וברלין. קופצת לתערוכות בקופנהגן ובפריז. היא עברה לגרמניה ללא כל סיכוכים. הביטוח הרפואי שלה תקף כאן, היא יכולה להישאר כמה שתרצה. אין לה שום מטענים היסטוריים והיא מרגישה בבית בעיר. "אני אוהבת את האיחוד האירופי, אני מרגישה שזה סוג של לוקסוס להיות אורח של האיחוד בימינו, לרגל בין מדינות בלי שום צורך בוויזה, להיות חופשי איפה לגור ואיך לעבוד", היא אומרת, "ובשבילי אירופה זאת אה ברלין. רוב האנשים שאני מכירה כאן באו ממקום אחר".

הסטודיו שלה ניצב בקומה השלישית של בניין ישן ומפואר, וילה שבנה לעצמו תעשיין גרמני עשיר בתחילת המאה הקודמת. במהלך מלחמת העולם השנייה הוא העסיק עובדי כפייה רוסיים בתנאים קשים, וכשהסובייטים השתלטו על החלק הזה של ברלין, במאי 45, הוא היה בין הראשונים שהוצאו להורג בכירות, ברחוב שמתחת לוילה שלו. לאחר מכן הפך הבניין למטה ה"ג.ק.ו." הרוסי עד שהכביש הרוסי תם באופן רשמי ב־49' והמושכות עברו לשטאוי. במשך שנים שימשו האולמות הגדולים וחדרי העבודה בוילה לאסכון ארכיונים שנתפסו מהנאצים. הארכיונים שימשו את השטאוי לסחיטה, למאסר, להקצעת "בוגדים מהמערב הפשיסטי" ולצורכי העמולה.

היום הם משמשים לאמנות. אחרי נפילת החומה, עברה הווילה ריקה ומונוחת במשך שנים רבות, עד שבשנה שתפסה את ברלין בשנים האחרונות. מול הווילה פועלת מסעדה צ'יליאנית קטנה של זוג שהיגר מדרום אמריקה, ובבניין המשרדים לשעבר ממול, שנמצא בבעלות ישראלית, עובדים אמנים מכל העולם. בין שני הבניינים, נחילים של תיירים, ובעיקר תלמידים צעירים מרחבי אירופה, מגיעים לכלא הסמוך לסיור מודרך על־ידי עצירים לשעבר שמספרים על מוראות הדיקטטורה המזרח גרמנית. זוהי ברלין 2019.

"כחישלון של הקומוניזם בתור אלטרנטיבה לדמוקרטיה הליברלית של המערב, בעצם הראה למדינות מרח אירופה כי אין להן אפשרות אחרות מאשר להצטרף לאיחוד האירופי", אומרת פרופ' טניה בורצל מה"פריי אוניברסיטט" בברלין, החוקרת את האיחוד האירופי, "אם הן רצו לשוב ולהצטרף לאירופה, שהן כמובן חלק מהגיאוגרפיה שלה, זה היה המוהל היחיד שנשאר להן. לכן, ההתרחבות של האיחוד האירופי מורחה בשנות ה־2000 ואחריהן הייתה סוג של התפתחות טבעית – לשני הצדדים".

בורצל מאמינה גם היא ביתרונות האיחוד האירופי. "האיחוד חי וטועט, ורחוק מאוד מלהתפרק או לעמוד באיום

פרופ' יאנינג: "בי"10 בנובמבר חצו את הגבול אנשים מהקצוות הכי נידחים במזרח גרמניה. הם הופתנו מהשפע שהיה במערב. דיברנו עם זוג שביקר בסניף של חנות בנייה. אחד מהם אמר לי: 'אני לא מאמין כמה סוגים של אדווחים לאמבטיה יש לכם'"

קיומי כמו שכתבים בתקשורת או מאיימים מימין", היא אומרת, "הפרישה של בריטניה מהאיחוד אינה סיפור כה משמעותי כמו שעושים ממנו, היא עדיין תהיה חלק מהגוש האירופי כמו בגרביה. זה נכון שבשנים האחרונות יש יותר פופולוים באירופה, במיוחד מימין, אבל חודרשים האחרונים אנחנו רואים גל נגדי, והמפלגות הירוקות ברחבי אירופה מקבלות תמיכה לא חותנה מוז של הימין הפופוליסטי".

לדבריה, נפילת החומה, ביהר עם הלקחים שלמדה גרמניה ממלחמת העולם השנייה, הפכו אותה למדינה שבה זכויות האדם הן נושא חשוב. "הרעיון הפופליסטי מימין להקיף את אירופה בגררות חדשות, לבנות חומות חדשות, פשוט לא מתאים לרוח התקופה", היא אומרת.

אבל לא כולם מאושרים מההוה הגרמני. תהליך ההפיכה של ברלין מעיר מחולקת ומונוחת לבירת גרמניה היה כרוך בשינוי אמיתי באופייה, שעדיין נמשך. מחוצה לה, תהליך האיחוד הותיר שכבה עצומה של תושבים מתוסכלים, פסימיים ואפילו נוסטלגיים לימי מזרח גרמניה. בשנות ה־2000 פתחה העיר את השערים לכולם – משקיעים, גרמנים, זרים, אמנים. "ענייה אך סקסית", קרא לה ראש העיר הסוציאלי־דמוקרטי קלאוס ווברייט. בימים אלה, עוברת העיר מהפכת "מיטו" גדל־גית, שנועדה להראות למשקיעים שהחוקים השתנו, שמה שהיה מותר בעבר בשוק הפרוץ כבר לא אפשרי היום, שכבר אי אפשר לקרוא לברלין סקסית.

ומחוז לה, האזור שהיה בעבר מרח גרמניה עדיין ניצב בפני קשיים כלכליים ופוליטיים, ותושבים רבים מבכים את החיסול למעשה של חלקים גדולים מהתעשייה והפעילות הכלכלית שהתרחשו עם האיחוד. "אני לא שותפה לחגיגות סביב נפילת החומה", סיפרה בשבוע שעבר עיתונאית גרמנייה שגרלה במגרבורג, לא רחוק מברלין, "בשביזיה לי יום עצוב". היא הייתה בת 15 כשהחומה נפלה, ולפני כן השתתפה במשך חודשים ב"הפגנות יום שני" שהתחילו כמה שבועות לפני נפילת החומה והמשיכו גם אחרי קריסתה, ודרשו שינויים

במדינה. רבים בשמאל הגרמני, אגב, מסרבים גם הם לחגוג את האירוע מכיוון שהוא מתקיים באותו תאריך של "לייל הברדלח", ההתקפה האלימה השיטתית ברחבי גרמניה על בתי כנסת ועסקים יהודיים. "אני רואה את העוני שעדיין קיים במזרח גרמניה", אומרת העיתונאית הגרמנייה, "את העובדה שהאזור נונה, ומנגד את חגיגות הניצחון של הצרכנות המערב גרמנית. אני הרגשתי אחרי איחוד גרמניה כאילו איברתי את המדינה שלי. רצינו רפורמות במזרח גרמניה, רצינו לשפר את המדינה שלנו, לא רצינו לאמץ את הריקנות של המערב".

התסכול הזה, שחשים רבים במזרח גרמניה, מתבטא במציאות פוליטית שונה מאשר במערב גרמניה. בבחירות האחרונות במדינת המחוז תורינגיה, למשל, הגיעה מפלגת די לינה – מפלגת שמאל שהיא לגגול מסוים של ה־SED ששלטה במזרח גרמניה – למקום הראשון עם 31% מהקולות. לא רחוק מאחוריה, עם הישג היסטורי של 23%, הגיעה "אלטרנטיבה לגרמניה" בהובלת הפגל הקיצוני יותר בתוך המפלגה המתנגדת להגירה. כבר בימים האחרונים נשמעו קולות שקוראים לרבר עם "אלטרנטיבה" ואולי אפילו להנכיס אותה לראשונה לשלטון מקומי. לא רחוק ממנה, בדרודן, צמחה תנועת פגידה נגד המהגרים והפליטים, במאה הסמוכה ביצע ניאירנאצי מסע רצה בחודש שעבר ממניעים אנטישמיים. הנוכחות הניאירנאצית במזרח לשעבר חזקה הרבה יותר מאשר במערב.

"המקרה של איחוד מזרח ומערב גרמניה הוא חריג", אומרת ר"ד ליפרט, "אי אפשר להקביל אותו לקבלה של מדינות הגוש המזרחי לשעבר לתוך האיחוד האירופי. אבל מעניין להבחין שמבחינת עמדות פולישות בנוגע להגירה או לגבולות או אפילו ליחס למיעוטים ולמגדר,

יש במזרח גרמניה בעיות דומות לבעיות שיש במדינות אחרות שהיו חברות בגוש הסובייטי, כמו הונגריה".

עתיד

גרמניה תצטרך לחזור לאומיות ארבעה רגלים עצומים מנתוססים מעל מבנה הפרלמנט הגרמני, מבנה הרייכסטאג לשעבר. שלושה מהם דגלי גרמניה ואחד של האיחוד האירופי. את רגל אירופה אפשר גם למצוא מככב בתוך אולם המליאה, סמוך לרגל גרמניה. בבריטניה, עוד לפני הברקזיט, נרדו למצוא רגל אירופי איפשרה, אבל בבירת גרמניה הוא נמצא בכל מקום.

נרמה כי אף מדינה לא מרגישה כה בנוח עם האיחוד האירופי כמו גרמניה. סקרי דעת הקהל מציבים את הגרמנים באופן קבוע בראש רשימת התומכים באיחוד האירופי מקרב חברות האיחוד. זו אינה רק שאלה של לאומיות: באמצעות מטבע האירו, והעובדה כי כלכלות דרום־אירופה החברות בו שומרות על השער שלו נמוך מכפי שהיה אמור להיות, הייצוא הגרמני שובר שיאים. גרמניה משגשגת לכלילת בתוך האיחוד האירופי.

אבל הסדר העולמי הקיים משתבש. הגרמנים מודעים לעובדה כי המציאות שנוצרה מאז תום המלחמה הקרה משתנה, שהאיחוד האירופי הגיע לצומת דרכים בינלאומי, ושגרמניה צריכה לשנות את האופן שבו היא מתנהלת או מובילה את הגוש. ענני הסערה המתקבצים מעל הפרלמנט הגרמני באים ממזרח ומדרום, מהפוליטיקה הכוחנית של נשיא רוסיה ולדימיר פוטין ומוז של נשיא טורקיה רג'פ טיפ ארדואן.

בנוסף, מאז שדונלד טראמפ נכנס לבית הלבן לפני קרוב לשלוש שנים, סערה ברורה ומאיימת מגיעה ממערב. טראמפ כמעט והכריז על סופה של הברית הטרנסאטלנטית, וככל מקרה הבהיר לשותפיו האירופים כי תמו הזמנים שבהם ארה"ב מגינה בכוח על האינטרסים האירופיים. הוא אמר גלויות שהגיע הזמן שאירופה תעשה זאת בעצמה. הוא הגדיר את האיחוד האירופי כ"אויב הכי

עיתונאית גרמנייה: "אני רואה את העוני שעדיין קיים במזרח גרמניה, ומנגד את חגיגות הניצחון של הצרכנות המערב גרמנית. הרגשתי אחרי האיחוד שאיבדתי את המדינה שלי. רצינו לשפר את מזרח גרמניה, לא לאמץ את הריקנות של המערב"

פצצות גרעין על אדמת גרמניה

ברדום־מערב גרמניה, בבסיס שמפעיל חיל האוויר האמריקאי, מאוחסנות כמה עשרות פצצות גרעיניות למקרה חירום. מטוסים של חיל האוויר האמריקאי הם שאמורים לשאת אותם לצורך התקפה גרעינית. הפצצות הגרעיניות הן שאריות של ארסנל גרעיני שלם שהתארח על אדמת גרמניה במהלך השנים, חלק מברית ההגנה הצפון־אטלנטית (נאט"ו), ומתוך ציפייה כי אם תפרוץ מלחמת עולם שלישית, היא תהיה גרעינית וגרמניה תהיה החזית שלה. טילים בליסטיים, רקטות גרעיניות לטווח קצר וסוגים נוספים של פצצות גרעיניות אוחסנו בגרמניה במהלך השנים על־ידי הכוחות האמריקאים.

העובדה שיש נשק גרעיני דווקא בגרמניה, שבה פעילה תנועה חזקה נגד האטום מאז שנות ה־60, ושאפילו סגרה את תחנות הכוח הגרעיניות שלה לאחר האסון בפוקושימה, יפן, עדיין מעוררת זעם בקרב רבים. אפילו שר החוץ הגרמני לשעבר גידו וסטרווולה דרש מארה"ב לפנות את הפצצות הגרעיניות משטח גרמניה, אם כי הקנצלרית אנגלה מרקל אפשרה את המשך אחסונן.

ה"זולי"

כמה חודשים אחרי האיחוד־מחדש של גרמניה, הציגה הממשלה הפדרלית מס חדש – "מס סולידריות" גבוהה של עד 5.5% על מס ההכנסה שמשלמים מי שמרוויחים סכומים גבוהים – שנועד להבטיח את פרויקט האיחוד בין מזרח למערב. המס כונה במהרה בקיצור "זולי", וממשיך להיגבות עד היום, אף שעברו כמעט שלושה עשורים מאז האיחוד (שהתרחש ב־3 באוקטובר 1990). הוא היה נושא לעימותים משפטיים ולהבטחות בחירות לפעול לביטולו. רק בהסכם הקואליציוני האחרון הסכימו שתי המפלגות המובילות את גרמניה לבטל בהדרגה את המס, שמכניס לאוצר הגרמני כ־17 מיליארד אירו בשנה האחרונה, אבל הדבר ייעשה בהדרגה ויחול רק ב־2021. 80% מהגרמנים סבורים כי יש לבטל אותו מיידית.

אנגלה מרקל

הקנצלרית שוכנסת בימים אלה לשנת הכהונה ה־15 שלה בראש ממשלת גרמניה הגיעה לפוליטיקה במקרה,

תם ולא נשלם | בגרמניה יש עדיין כמה שאריות מהמלחמה הקרה

רק בעקבות התהפוכות הפוליטיות וקריסת המערכות של המדינה המזרח־גרמנית. ב־1989, אנגלה מרקל כבר הייתה בעלת דוקטורט בכימיה קוואנטית וחשבה לחוקרת מבריקה עם משרה במכון ממשלתי. אבל "המהפכה השלווה" של 1989 הביאה אותה להצטרף לתנועה הדמוקרטית שהחלה לפעול במזרח גרמניה לשעבר, וממנה לפרלמנט קצר־הימים שנבחר במדינה עוד לפני האיחוד. משם המשיכה למפלגת ה־CDU ששלטה במערב גרמניה ונחשבה לבת טיפוחיו של הקנצלר הלמוט קוהל. היא הפכה לקנצלרית הראשונה, והאחרונה נכון לעכשיו, שהגיעה ממזרח גרמניה.

פערי מזרח־מערב

האיחוד בין מזרח גרמניה למערב גרמניה גרם לגל הגירה עצום מערבה. מדינות המזרח וברלין "איבדו" בין 2 מיליון ל־3.5 מיליון תושבים מאז 1989, לפי רוב ההערכות. כיום, רק 16% מהאוכלוסייה בגרמניה גרה במדינות מחוז שהיו בעבר במזרח גרמניה. המצב הכלכלי במזרח לשעבר קשה יותר, הצמיחה השנתית היא מחציית מהצמיחה במערב, שיעור העוני גדול ב־3%, לעומת 17% במערב־גרמניה והתמ"ג לראש במזרח נמוך ב־25% מזה שבמערב גרמניה.

בון

"עיר קטנה בגרמניה", קרא ג'ון לה־קארה לבון, שהפכה לבירה של מערב גרמניה אחרי חלוקת ברלין והפרדת גרמניה למזרח ולמערב. כל הממשלה הגרמנית התפרסה על פני העיר המנומנמת השוכנת על גר נהר הריין. אחרי איחוד גרמניה החליטה הממשלה הפדרלית כי כדי למנוע קריסה טוטאלית של העיר, יש לשמור בה חלק ממוסדות הממשלה, ועד היום נשאר בה 6 מתוך 14 משרדי ממשלה גרמניים. לשם כך, אלפי עובדי מדינה נעים באופן קבוע בין שתי הערים, ומספר הנסיעות באמצעות טיסה בשנה האחרונה הגיע ל־230 אלף. הנתון הגבוה הביא לדרישה מהאופוזיציה בחודשים האחרונים לשים קץ לסיודר המיוחד. בשם ההגנה על איכות הסביבה וכחלק מציוון 30 שנה לנפילת החומה.

של הסרת גבולות, של חבירה משותפת – באה לסופה", אומרת פרופ' ליפרט, "במקום זאת, אנחנו מדברים עכשיו יותר על הבעיות שנוצרות תמלות הרדית של חברות האיחוד זו בזו, מבעיות עומק בגוש האירו, מדברים על אתגר ההגירה ועל גבולות הסולידריות האירופית.

האיחוד האירופי מבין שהתרחבות שלו מזרחה יש השלכות גיאורפולישיות. הוא היה עיוור לעניינים הללו עד עכשיו". ברוח התקופה, היא אומרת, נשיאת הנציבות החדשה, הפוליטיקאית הגרמנייה אורסולה פון־דר־לאיין, בתור הגדירה את לשכתה כ"נציבות גיאורפולישית". בתור שרת הביטחון הגרמנייה, קידמה פון־דר־לאיין את החזון המתקדם לאט־לאט של צבא אירופי משותף.

"הולך ונהיה ברור כי אחת המשימות העיקריות שיעמדו בפני האיחוד בשנים הקרובות תהיה ההגנה על גבולות ועל אדמת אירופה", אומר פרופ' יאנינג, "זה משהו שמדינות האיחוד יצטרכו לעשות יחד, אבל נכון להיום, רמת ההסכמה ביניהן כה נמוכה, שקשה לראות איך זה יקרה. אנחנו נמצאים על קו פרשת מים, ונצטרך לראות יותר פעילות לאומית במקום פעילות רב־לאומית. עד עכשיו, הגרמנים האמינו שכל פעולה לאומית היא דרך שגויה, אבל עכשיו הם יצטרכו לאמץ דרך פעולה זו כדי לקדם את אירופה".

g@globes.co.il

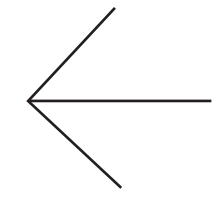
טיפ מודל

איך תנקו את הסלולרי, תעשו מניקור עם קש ותהפכו עיפרון ליהלום? כך הפכה חוכמת ההמונים לפרק העכשווי בסדרה ארוכה של ניסיונות לשיפור עצמי ← צאלה קוטלר הדרי

לא רק ההולדרנס ניסו לשחזר את הלייף האק האטרקטיבי הזה. היוטיוב מלא בסרטוני מיקרוגל עם ניצוצות שמוהירים את הגולשים וסרטוני פרווריה הופקו על הניסוי. קדם לו לייף האק דומה שהיכה גלים ברשת - איך ליצור קריסטל מקרח וחמאת בוטנים, וגם הוא זכה להומאז'ים. צחוק בצד, הנושא עלה לדיון רציני בחודש האחרון ב"וול סטריט ג'ורנל" שעיימת את בעלי First media, הישראלים שרון רכטר וגיא אורנים, שמפעילים את ערוץ Blossom. החברה התבקשה להתמודד עם שאלות על בטיחות הסרטונים, אתיקה, אמת מדעית ועוד. רכטר הסבירה שיש לבחון את הסרטונים על הערך הבידורי שבהם ולראות בהם מקור להשראה, אך לאחד הסיקור, החברה הסירה את הסרטונים הללו מהרשת. מיליוני גולשים הספיקו לצפות בהם, כסרטון הקריסטל וחמאת הבוטנים היה אחד הפופולריים בפייסבוק עם 488 מיליון צפיות.

משפת הולדרנס היא משפחה פוטוגנית אמריקאית בעלת ולוג פופולרי עם למעלה ממיליון עוקבים בפייסבוק. "המטרה שלנו בחיים היא להצחיק אתכם", הם כותבים לעוקבים, והדרך שבה הם בוחרים לעשות את זה היא לשחזר מדריכי לייף האק (Life hack) - טיפ או טריק שלא עולה הרבה כסף, לא צורך הרבה אנרגיה, לרוב תוך שימוש בחפצים יומיומיים, שמשפר את איכות החיים) מהרשת, כמיטב הו'אנר "אינטרנט מול מציאות" - או במילים אחרות: לחשוף את הבלוף. אחד הסרטונים שהעלו לאחרונה היה זה שבו ניסו להפוך עיפרון ליהלום בעזרת שתי צלחות ומיקרוגל, לפי סרטון לייף האק שפורסם ברשתות עלידי ערוץ התוכן Blossom. תחילה חילצו בני הווג הולדרנס את העופרת מהעיפרון והכניסו אותו למיקרוגל בין שתי צלחות, כמו בהוראות הסרטון. אחרי 7 שניות נראה ההבזק הראשון. בני המשפחה כיסו את העיניים והמשיכו בכל זאת. ניצוצות המשיכו לצאת מהמיקרוגל, הצלחת יצאה פגומה, המיקרוגל כמעט התפוצץ, אבל בסוף העיפרון נשאר עיפרון.

הרשת מוצפת סרטוני לייף האק ממגוון יוצרים כמו למשל ערוץ התוכן 5 minutes craft שזוכה לעשרות מיליוני צפיות מדי חודש. קשת הנושאים של הסרטונים

רחבה כמו החיים עצמם. למשל, הידעתם שאפשר לנקות את מסך הטלפון בעזרת משחת שיניים, להפוך שקיות של איקאה למזרן ים, לחלץ נורה שבורה מבינה בעזרת תפוח, לגחץ מהר יותר עם נייר כסף ולעשות מניקור בעזרת קשז אבל כמה מאלה אכן יכולים להתממש במציאות ומי מתנרב לבדוק את עניין משחת השיניים והנייד?

קהל היעד של סרטוני לייף האק הוא דור המילניאלו הקריאטיבי, ברגש על נשים צעירות, אלא שגם ילדים צופים בהם בעניין רב וגם קהל בוגר יותר שמחפש רעיונות לניהול משק הבית, בישול, ניהול זמן ועוד. הפופולריות של הפורמט הפכה אותו לכלי שיווקי ומיתוגי עבור חברות מסחריות, וגם בישראל, כפי שמרווח ניב ויצמן, מבצעי חברת Teenk שמתמחה בתוכן לקהל צעיר.

"אנחנו, למשל, עובדים עם סופר־פארם וסמסונג ויצרנו עבורם סרטוני לייף האק שמראים איך לקצר תהליכים עם הסמסונג שלך או טריקים של איפור מהסופר־פארם", אומר ויצמן, "החברות המסחריות הופכות למנוע ומייצרות בעצמן את התוכן הזה, מה שמחוק את המגמה של".

ובזמן שיצרניות התוכן והחברות המסחריות שזומינות סרטוני לייף האק מרוויחות מהטרנד, צמח לו טרנד מקביל של ולוגרים שגורפים מיליוני צפיות מניסיונות לשחזר את סרטוני הלייף האק, ממש כמו ההולדרנס. כך למשל, מדענית המוזן אן רירדון (Anne Reardon)

שמסבירה איך סרטוני לייף האק של בישול פשוט לא אפשריים מבחינה מדעית. או הוולוגר הצעיר והפורע שם DoesIt שניסה לשחזר את הלייף האק הפופולרי שרץ ברשת השנה ומלמד איך להפוך ביצה לגדולה יותר ושקופה (למה בעצם?) באמצעות סירוף מייפל (ספירלי: זה לא עבד) בסרטון שמשעשע בן 11 דקות שגרף לא פחות מחצי מיליון צפיות.

"אנחנו נמצאים בעידן של אין סבלנות", מסביר ויצמן את המשיכה לפורמט, "בני נוער אומרים שהם היו רוצים להכניס שבב למוח כדי לרדת איך לתכנת, לקהל הצעיר אין כוח לתהליכים ארוכים. דורות ה־ז והאלפא שגדלים עכשיו מחפשים קיצורי דרך ופוטנטים, והסרטונים האלה משקפים מציאות של תהליכים קצרים. מצד שני, לרור הזה יש רדאר לאמינות ברשת, לכן עולמות הפייק ניוו נורא מצחיקים אותם, ברור להם שלא הכול עובד. כשאמא שלי רואה סרטון, היא חושבת שצילמו אותו בשוט אחד, להם ברור שלא והם מבינים שאי אפשר להגיע לתוצאה של לקלף אגנס בשוט אחד בלי לעשות לכלוך, גם אם בסרטון זה נראה מושלם. אז חץ מלצפות בסרטונים, הם נהנים גם לשחזר אותם, המגמה העכשווית ברשת היא לחשוף את הבלוף".

"כמו לצפות בסרטוני תהלים"

הלייף האקינג הפך למתודה כמעט בכל תחום: טיפים קטנים לתחזוקת הבית, האקינג של אוכל ובישול, האקינג

ניב ויצמן, Teenk (מימין): "דורות ה־ז והאלפא שגדלים עכשיו מחפשים קיצורי דרך ופוטנטים, והסרטונים האלה משקפים מציאות של תהליכים קצרים. מצד שני, לרור הזה יש רדאר לאמינות ברשת, לכן עולמות הפייק ניוו נורא מצחיקים אותם, ברור להם שלא הכול עובד"

של בריאות, עבודה, טיפוח ואופנה וגם סתם טריקים שאיש מעולם לא היה צריך ולא יעשה בהם שימוש. מכל מאות האקינג שצפיתי בהם לצורך הכתבה, רשמתי עד כה שימוש בהאק אחר, ולמרבח ההפתעה הוא עבד (נסו דבק דרצדרי בחולצות מכופתרות, שאלו אותי כיצד). ועוד אחד שכנראה אנסה בקרוב ורץ חזק ברשת: דף נייד סוגב בקופסת אוכל שמגוננת, שקשקו עם קצת מים וסבון, והקופסה מבריקה.

גם אם לא איישם את הטיפים שראיתי, די מהנה לצפות בהם. זה קורה כי החוויה הוויואלית אסתטית, צבעונית ולרוב נעשית בתנאי סטודיו סטיליים בלי טפטופים מיותרים או קצוות סוררים. קצב ההתרחשות מהיר, המוזיקה ברקע ניגווחה, זה קצת כמו להסתכל על מופע סקמים: הנה חולצה שהופכת לתיק בנקישת אצבעות, הנה קולב ועוד קולב שביחד פותרים בעיית אחסון, הנה שיטה פוטוגנית לטיפול בכאב ראש עם ציפץ, וכך הופכים צנצנת נוטלה לשוקו מגרה בעשר שניות.

"יש אנשים שעבורם לצפות בסרטונים האלה זה כמו לצפות בסרטוני תהלים, מעין קתדרים שמספק הנאה, הם לא באמת עושים את הלייף האק האלה", אומרת ד"ר כרמל ויסמן מאוניברסיטת תל אביב שחוקרת את המדיה החדשה. ויצמן מוסיף: "צופים בהם כי זה פשוט יפה ונראה טוב. גם באפליקציית טיק טוק יש סרטונים עם אסתטיקה דומה - אני יכול לצלם את עצמי ואז אני נוקש באצבע ופתאום אני יפה כי בעולם, זאת אשליה".

אלא שהלייף האקינג מעניין גם חוקרים באקדמיה, שמתייחסים אליו כאל תופעה תרבותית רחבה יותר. פרופ' ג'וזף ריגל (Joseph Reagle), חוקר תרבות בעידן

הריגטילי מאוניברסיטת נורת'ווסטרן בארצות הברית פרסם לאחרונה את הספר "Hacking Life: Systematized Living and Its Discontents" בהוצאת MIT שבו הוא חוקר את התופעה כשואל "מה המשמעות של להיות חיים טובים באלף החרש?".

"במאמץ להתערכך בעולם שהוא יותר מדי, לייף האקס מסתכנים לעיתים בללכת רחוק מדי", מסביר ריגל ל-G, "לייף האקינג הוא גישה לחיים בעולם שהוא יותר מדי": יותר מדי עבודה, יותר מדי דברים, יותר מדי אפשרויות. חיים ממורדים סיסטמטיים מאפשרים לנו למקד, לפשט ולחסום הסחות דעת. לייף האקס חולקים טיפים לגבי הררכים היעילות ביותר לקשירת שרוכים והעמסת מדיה הכלים, עוקבים אחרי האוכל שהם אוכלים, השעות שהם ישנים, הכסף שהם מוציאים ואיך הם מרגישים מבחינה בריאותית בכל יום נתון. הם רואים הכול כמערכת המורכבת מחלקים הניתנים לפירוק ולחיבור מחדש, עם כללים אלגוריתמיים שניתן להבין ולייעל".

ריגל טוען שהניסיונות האלה הם הפרק האחרון בסדרה ארוכה של ניסיונות לשיפור עצמי שמלווים את ההיסטוריה האנושית מאז ומעולם. "לייף האקינג היא מתודת העזרה העצמית של העידן הריגטילי במאה ה־21", הוא אומר. כלומר, אם בשנות ה־90 הדרך לשיפור עצמי עברה דרך מתודות של ניו אייג' ורוחניות, בעשור האחרון שיפור עצמי הוא דרך שיפור וייעול ארוחת החיים. אלא שהוא עושה הבטחה בין efficient ובין effective.

"לייף האקס יכולים להיות מועילים, חסרי תועלת ולעיתים מזויזים. זאת אומרת שלחיות במינימליזם ולהסתדר עם מה שיש, זה לא אומר שאתה באמת חי חיים נטולי הפרעות. גם בדיקה כפייתית של הסמינים החיוניים שלך בכל מיני שיטות האקינג היא מחלה בפני עצמה. ברומה האקינג של מחשבים, ישנם האקרים מועילים, חסרי תועלת ומוזיקים, עם גבולות מטושטשים ביניהם".

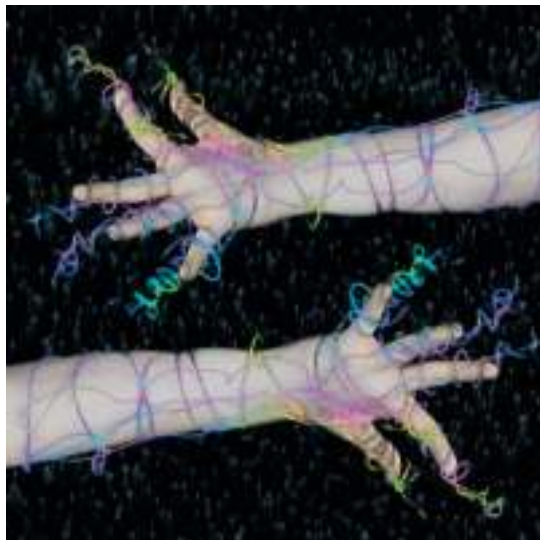
אתה טוען שבסופו של דבר, השימוש בלייף האקינג מוביל לחוסר שביעות רצון.

"זה קורה כי הפרודוקטיביות המשופרת שהלייף האקינג מאפשר לנו בעצם מאיצה את הדרישות מכולנו בסופו של דבר. אלה הם גוני האפור של העידן הריגטילי שלנו. וכשאני אומר לייף האקינג, אני מתייחס לכל הקשת: מטיפים קטנים, כמו לקלף בצל בלי לבכות, ועד להצעות כבדות משקל, כמו איך למצוא זוגיות מהר ובקלות בעידן הריגטילי".

אתה טוען גם שתרבות הלייף האקינג היא בעצם סוג של פילוסופיה מעשית.

"ככל שמשמעות ההצלחה השתנתה, כך גם העצות שניתנו משתנות לאורך ההיסטוריה. בניגוד לפילוסופיה אקדמית, הפילוסופיה המעשית ממוקדת במה שכראי לעשות בחיים ואיך לממש אותם. סרטוני הלייף האקינג והמדריכים השונים הם חלק מאותו ז'אנר של תעשיית

פרופ' ריגל. "גישה לחיים בעולם שהוא 'ותר מדי'"

ספרי העזרה העצמית שאנחנו מכירים מהעשורים הקודמים, ומגלגלים מיליארדים".

"ילדות בנות 12 משתפות בטיפים"

זה לא מפתיע שבאלף הנוכחי, אותם ניסיונות בלתי פוסקים של האנושות לשיפור עצמי מתנקזים למדיה הריגטילית. למעשה - זה היה מוזר אם זה היה אחרת. "תרבות הלייף האקינג היא תגובה לתופעה שהוגדרה על־ידי העיתונאי והסופר יבגני מורוצוב בשם Solutionism, מלשון פתרון - 'פתרונאות'", מסביר ד"ר ליאור זלמנסון שחוקר סביבות דיגיטליות וומייסד פסטיבל פרינט סקרין, ראו מסגרת). "מורוצוב טען שעמק הסיליקון מביא איתו רוח תקופה שבה הכול ניתן לפתרון בעזרת טכנולוגיה. אם נלך אחורה למושג האקינג, נגלה שמקור הביטוי לא בפריצה למערכות מחשב, אלא המקור הוא שינוי ומשחק עם אלמנטים פיזיים, כדי להבין איך הם עובדים. למשל, אם יש לי צעצוע חדש ואני מפרק אותו

פרופ' ג'וזף ריגל: "הפרודוקטיביות המשופרת שהלייף האקינג מאפשר לנו מאיצה את הדרישות מכולנו. וכשאני אומר לייף האקינג, אני מתייחס לכל הקשת: מטיפים כמו לקלף בצל בלי לבכות, ועד להצעות איך למצוא זוגיות בקלות בעידן הדיגיטלי"

כדי להבין מה יש מאחוריו ובונה אותו בצורה איכותית יותר, זה הרעיון מאחורי הלייף האק".

אלא שמורוצוב מבקר את התופעה.

"הפתרונאות שמורוצוב מתאר גורסת שלכל בעיה בחיים, ולא משנה מה גודלה ורמת סיבוכה, אפשר למצוא פתרון בעזרת אתרים וחידושים טכנולוגיים, כי זאת הגישה של רבים בעמק הסיליקון. אבל מורוצוב מבקר את זה ואומר שגם אם זה טרנדי, אין לזה באמת תכלית, במקרים רבים הפעולה הזאת מבצעת השטחה ומתעלמת מהמון אספקטים. הסיבה השנייה להתעצמות התופעה היא החיים בעידן של עומס מידע. אנחנו מתמודדים היום עם כמויות גדולות של אפשרויות וקשה לנווט באוקיינוס הזה. אני חושב שהלייף האקס הם פשוט קיצורי דרך".

ד"ר ויסמן מוסיפה הסבר נוסף להתעצמות התופעה ומתחברת לתיאוריה של פרופ' ריגל שמוכיח בספרו שמורכב בצורה חדשה של תרבות ישנה: "ללייף האק הייתה גרסה מאז ומעולם. אני זוכרת שעוד בתחילת ימי הרשת, כשדיברו על נורמות כמו קהילת הקוד הפתוח שמתפת מידע זה עם זה, ריברו על כך שהרשת מביאה איתה סגנון נשי לעולם הגברי. הרי זה סגנון נשי עתיק ונורמה נשית של שיתוף מידע בקהילות. הרשת באיזה אופן מביאה איתה

מימין לשמאל: טיפים מסרטוני לייף האק וגיפים של שרה צוקר. מטיפים שעוזרים לבראות ועד טיפים שאף אחד לא ישתמש בהם

גיפ מי הופ | לא רק קובצי וידאו - גם הגיפים הפכו לתקשורת פופולרית ברשת

כמו שמערכת העצבים מתקשרת במהירות בין כל חלקיה, כך משתמשים בני אדם בגיפים כאמצעי להעברת מחשבות ורגשות מורכבים, מהר ובקלות. באקוסיסטם האינטרנטי הגיפ הפך למטבע להעברת רגשות שעובר בין המשתמשים. הגיפ הומצא בשנת 1987 והוא נחשב לטכנולוגיה מיושנת, אבל היו אלה הרשתות החברתיות שהחזירו אותו לחיים בשנים האחרונות. אז איך יוצרים גיפ? "אני משתמשת במגוון טכניקות וזה תלוי בסטייל", עונה זאקר, "הרבה מהעבודות שלי עושות שימוש בציוד וידאו מיושן כמו מצלמות וידאו וקלטות VHS, בגלל שאני אוהבת את תחושת הווינטג' שאני מקבלת מהשימוש בהם. אני משתמשת בטכניקות רבות ונוספות כמו וידאו דיגיטלי, סטופ־מושן, צילום, פיסול, פרפורמנס ועוד ומסיימת את העבודה בבוטושופ".

מה גורמים מסחריים מרוויחים מהזמנת הגיפ?

"מוותגים יודעים שהם רוצים גיפים, גם אם הם לא לגמרי מבינים את זה. הם משתמשים בהם בחוכמה כשהמטרה היא שיתוף בקרב קהל היעד של המותג. קמפיין גיפ חכם מקדם בעדינות את המסר של המותג תוך פנייה לרצון של המשתמשים להביע את עצמם על־ידי שיתוף גיפ. המותג מפיק את מרב ההשפעה מהפרסום של הגיפ אם הוא מאפשר ליוצר קריאטיביות. בגלל שיש עדיין הרבה בלבול בהבדל בין גיפ לווידיאו, כשאני עובדת עם מותגים אני מספקת להם את כל הקבצים הדרושים".

אם היית צריכה לסכם את היום שלך בגיפ, במה היית בוחרת?

"השבוע זה סוף־סוף הרגיש כמו סתיו בלוס אנג'לס, זה גורם לי לרצות להתכרבל על הספה ולאכול אוכל מנחם. אז הייתי בוחרת לתאר את היום שלי היום דרך הגיפ שעשיתי מהחתול שלי - שנראה כמו תפוח אדמה אפוי".

את הסגנון הנשי העתיק הזה של שיתוף ידע בקהילות". ד"ר זלמנסון אומר ששיתוף הידע הזה, גם אם מתחזה לקהילתי, דווקא מתקשר למאפיינים של העידן האינדיבידואליסטי: "הסרטונים האלה לכאורה מעידים על תחושת קהילתיות עם עצות שחברי קהילה חולקים ביניהם, אבל הם לא נוצרו מתוך תחושה שכולנו בצרה הזאת ונתמודד ביחד, אלא דווקא מתוך מודעות לעובדה שכולנו לבד, על כל אחד מאיתנו מוטלת האחריות לחייו, וצריך לתת לאדם הבודד את הכלים להתמודד עם החיים".

ומה קורה בשמגלים שמדובר בטיקים שלא עובדים, בעצות שנראות טוב, אבל לא באמת בנות־מימוש?

"זאת טענה שהיא חלק מהשיח על חוכמת ההמונים ויש לה את אותו גורל - נכון, יש היום גישה לא רק לחוכמה של

מומחים אלא גם לחוכמה של הרבה אנשים אחרים, אבל האם באמת ההמון הוא חכם יותר? זה מוביל לשיח עכשווי אחר של פייק ניוו ואורינות רשת ככלי שמאפשר לנו להעריך מה נכון ומה לא נכון ברשת", אומרת ויסמן. "מעניין לראות שזה הפך להיות כלי עבור צעירים שמאפשר להם להיראות בעולם. יש ילדות בנות 12 שמתשפות בטיפים של איפור ואיך עושים סליים ביוטיוב, כאילו לכל אחד יש ידע לשיפור החיים, אפילו למישהו מאוד צעיר. הגישה הזאת שכשאנחנו צעיר איתה לומד ורק כשתגיע לגיל מסוים תצבור מספיק ידע ותלמד, השתנתה. היום שיתוף ידע זאת הדרך להציג את עצמך לעולם. הנורמה היא לחלוק ולשתף את הידע ברשת, גם אם הרבה פעמים מדובר בטיפים פשוטים שלא תמיד עובדים".

tzela-k@globes.co.il

חוקי מרפי

אחרי 40 שנה בבידור, עליות ומורדות וקאמבק מוצלח, הוא חוזר למקומות שבהם התחיל - "סאטרדיי נייט לייב" ומופעו סטנד-אפ. אין ספק, אדי מרפי הוא עדיין אגדה

← נלסון ג'ורג', THE WALL STREET JOURNAL

אדי מרפי היה בן 19 ב-1980, כשפרץ לתודעה ב"סאטרדיי נייט לייב" המיתולוגית, עם ההוצפה העירונית והרמויות השנונות כמו גאמבי ובאקוויט, בתהליך החייאת המופע הקומי הזה. כעבור שנתיים הוא כיכב ב"48 שעות", שבו הוא נכנס לבר של לבנים בסגנון קאנטרי-מערב פרוע, הגחיק את הנוכחים, ויצא ממנו ככוכב קולנוע. אחרי הסטנד-אפ המיוחד שלו Delirious ב-1983, מרפי הפך לסופרסטאר כמו מייקל ג'קסון, פרינס ומרוונה, כיכב בסרטים שוברי קופות כמו "השוטר מבוורלי הילס" ו"מגלה את אמריקה", ומילא אולמות. כקומיקאי ואפרו-אמריקאי הוא מתח גבולות, פתח דלתות ועשה מיליונים. בשנה הבאה הוא מציין 40 שנה בענף הבידור - וזו עומדת להיות שנה גדולה.

בחודשים הקרובים הוא יסיים לצלם את "מגלה את אמריקה 2" (Coming 2 America), ינחה את "סאטרדיי נייט לייב", ייערך להשקה חדשה של "השוטר מבוורלי הילס" ובעיקר יחזור למופעו סטנד-אפ, דבר שהוא לא עשה כבר יותר מ-30 שנה. אם יש מוטיב אחד לשלב הזה בחייו של הברדן בן ה-58, זה העבר שהופך להווה ולעתיד. אפילו הסרט המצחיק והשנון שלו שנטפליקס שחררה בחודש שעבר - "קוראים לי דולמיט" (Dolemite Is My Name) - על מפיק הסרטים, השחקן וקומיקאי הקאלט שחום העור רודי ריי מור - החזיר את מרפי לשנות העשרה שלו, כשאחיו המנוח צ'רלי מרפי הכיר לו את סרטיו נטולי התקציב בסגנון ראפ של מור.

בטלפון מסט הצילומים של "מגלה את אמריקה 2" באטלנטה, שבו הוא מגלם שוב את דמותו של הנסיך אקים מהמדינה האפריקאית הבריונית זמונדה, קולו של מרפי אינו מכיל את הנימה המשעשעת של אקסל פולי, הדמות שלו ב"השוטר מבוורלי הילס". במקום זה הוא נשמע נינוח, אולי קצת עייף. הוא לא מתרגש מהמחלוקת סביב מופעו סטנד-אפ שבהם פוליטיקלי קורקט מתמודד עם חופש אמנותי. בשביל אדם שמצוי בעין הציבורית במשך

אדי מרפי (58)
סיפר בעבר כי פיתח את חוש ההומור שלו בילדותו, בשנה שבה הוא ואחיו היו במשפחה אומנת אחרי שאביו נפטר ואמו אושפזה ■ כבר בגיל 15 הוא התחיל לכתוב ולהופיע במועדוני סטנד-אפ, ובגיל 19 דרך כוכבו כשהצטרף ל"סאטרדיי נייט לייב" ■ מאז הופיע בשוברי קופות קולנועיים כמו "48 שעות" ו"השוטר מבוורלי הילס", הוציא קלטות וידיאו של סטנד-אפ, זכה ב**בגראמי** ואפילו הוציא **שני סינגלים** ■ בשנות ה-90, כשהפוליטיקלי קורקט כבש את ארה"ב, הידרדרה הקריירה של מרפי, שידוע בהומור **הבוטה והפרובוקטיבי** שלו ■ זה לקח זמן, אבל מרפי לא ויתר ועשה **קאמבק** ■ אפילו נשיא ארה"ב לשעבר **ברק אובמה** אמר לו לחזור לעשות סטנד-אפ ■ למרפי יש **10 ילדים מ-5 נשים**. 12 לא בדיחה

סנטק לא מתפשרים על פחות.

הפתרון המוביל לקירוי והצללה היוצר חלל מושלם לישיבה ואירוח בלחיצת כפתור אחת. סנטק נמכר בלמעלה מ-70 מדינות בעולם ובישראל משווק בבלעדיות ע"י חברת צללית סוככים בע"מ.

צללית
יופי של סוככים

רואים שזה סנטק! | **סנטק**
sunTECH

צילומים: באדיבות נטפליקס, באדיבות yes

"כשהייתי בן 27 או 28".
איך אתה מרגיש לגבי הסביבה היום? הסטנדרט
נמצא עכשיו קצת תחת אש. לפעמים אלו תנועות
התעוררות למיניהן נגד הסטנדרט.

"זה תמיד היה ככה. עוד לפני תנועת #MeToo וכל מה
שהולך עכשיו, איך שלא תקרא לזה, הייתי צריך להתנצל
על חומרים, וזה היה לפני 30 שנה, אתה יודע. עכשיו
כולם מקבלים יחס שווה. זה לא שאני אומר לעצמי, 'וואו,
אני לא יודע אם עכשיו אני יכול לעשות סטנדרט כי
הוא השתנה'. זה יותר השתנה לכולם. כך זה היה בשבילי
תמיד. ההבדל הוא שעכשיו אני יושב ורואה מה זה שיש.
כשאני מרכיב את החומר שלי, אני לא דורך על הבוהן של
אף אחד ולא נותן סיבה להפגין נגדי וכל זה".

דיברתי עם הסטנדרט כריס רוק והוא התלונן
על איך הוא עלה עם קצת חומרים, ואנשים העלו אותו
לאינטרנט לפני שזה היה מוכן. העלייה שלך לבמה היא
אירוע רציני. השבת על האסטרטגיה של איך תעבוד
על החומרים שלך?

"אני פשוט הולך לצוץ ולעשות את מועדוני הקומדיה
ולנסות לעשות יחד את השיט שלי. אני אפילו לא חושב
על הדבר הזה. זה לא כמו לראות את כל השואו מורכב
ביחד. אתה יכול לשלוט בחלק מזה, להוריד חומרים. אתה
מנסה, אתה יודע, שזה לא יקרה לך עד כמה שאפשר, אבל
אני לא יוצא מהכלים. אני לא חושב, 'היי, איך הקהל?
על מה הם יגיבו? צריך להיזהר שהם לא יעלו לאינטרנט
את הבריונות'. אני חושב רק על איך לעשות שעה וחצי
מצחיקות".

מה גרם לך להחליט לחזור לבמה?

"אני מחכה לחזור לבמה כבר שנים, מחכה לרגע הנכון.
במשך לפחות עשר שנים אני חושב על לעשות סטנדרט
אפ, ועכשיו זה כמו, אוקיי, זה מושלם. הסרט הזה על רודי
ריי מור מצחיק, הוא יעשה באוז. ללכת ל'סאטרדיי נייט
לייב', לעורר אותה עוד קצת. זו הסביבה המושלמת".

"אני כוכב הרוק הראשון של הקומדיה"

בדצמבר מרפי יחזור ל"סאטרדיי נייט לייב", 35 שנים
אחרי שהופיע בה בפעם האחרונה. הוא עבר דרך ארוכה
מאז המערכון הראשון שעשה בתוכנית - שזכה לשם
"החיפוש אחר הפרובליקני הכושי" - אבל כך גם התוכנית
עצמה, הפלטפורמות התקשורתיות, וכמוכן - הקהל. האם
הוא יוכל להמשיך בקלות ובשפה הבוטה שהפכו לסימן
ההיכר שלו כקומיקאי?

השבת על מה שתרגיע לעשות בתוכנית?

"עוד לא חשבתי על זה, נראה מה הם ירצו, אבל יש
לי את כל הדמויות האלו - גאמבי, מיסטר רובינזון
ובאקוויט".

אם כבר מדברים על "סאטרדיי נייט לייב", הם

אילנר, הקולנוע בנסאו רואד הכנים ילדים לסרטים
בדירוג R (מוגבל לצפייה בלוויית למבוגרים). כשהייתי
בן 12 או 13, הם פשוט נתנו לי להיכנס. צ'רלי הכיר את
רודי ריי מור, והוא בא הביתה ואמר, 'אתה הייב לראות את
הסרט הזה'. אני חושב שזה היה 'The Human Tornado'.
הוא היה משוגע על זה. ואני ראיתי את הסרט, וחשבתי
שהוא מצחיק מכל הסיבות שהאחרים חשבו. הסרטים באו
קודם, אחר כך קיבלתי את התקליטים שלו".

דולמייט היה בפיתוח כבר שנים. מה גרם לך
להישאר מעוניין בזה כל השנים הללו?

"תמיד חשבתי שזה סיפור גדול. אתה יודע, רודי ריי
מור פיתח את תרבות הקאלט הזו - מסוממים, ראפרים.
הסרטים שלו הפכו לסרטים האלו שאתה מעשן קצת
עשב וצופה בשיט משוגע, כמו 'El Topo' (מערכון ביזארי
דובר ספרדית מ-1970) ו'Putney Swope' (קומדיה
סאטירית מ-1969)".

"אני לא צופה בחדשות ולא
קורא עיתונים. אני יכול להמשיך
חודשיים שלווה בלי לקרוא
שום דבר. לא מזיז לי מה
קורה במדיה החברתית, לבקש
מאנשים לעקוב אחריי וכל
זה. מי רודף אחרי מי, מי צייק,
אנשים שמעלים תמונות סלפי"

אני זוכר שהלכתי לרחוב 42 לצפות באחד הסרטים
הללו. זה מתחיל עם תינוק שיוצא מאבטיה. אתה יודע
על מה אני מדבר?

"כן, זה 'פיטי וויסטרו: החתן של השטן'. אמא של
פיטי יולדת, ובהתחלה יוצא אבטיה. אחר כך הוא יוצא
בגודל מלא עם הגטקעס שלו. זה הקטע עם רודי ריי מור.
גם כשהייתי ילד, ידעתי שזה נוראי. תמיד ידענו שזה
גס. צחקנו מהחוצפה של זה. לא האמנו שהוא אמר את
הדברים האלו. ידעתי מה ההבדל בין זה ובין דברים של
הקומיקאי ריצ'רד פריור. התחלתי לעשות סטנדרט בגיל
15, וצפיתי בפריור בגיל 13 או 14, וידעתי שזה הדבר
האמיתי. הכרת גס את ביל קוסבי. כשאני רואה את רודי
ריי מור, זו התעוזה שלו מדברת. ההליכה על הקצה. זה
מה שהכי בלט. והיו הפואמות שהוא עשה במרתף שנים
על גבי שנים, מה שהיה מתחת לדירוג של התקליטים
למסיבות. הקבצנים ברחובות. זה היה העולם שלו".

אני רוצה לשאול אותך על לעשות סטנדרט בעצמך.
מתי הייתה הפעם האחרונה שעשית את זה?

ארבעה עשורים, מרפי נשמע אופטימי במידה מרשימה
ונינוח יותר.

אתה מצלם בעת את "מגלה את אמריקה 2".

מרפי: "כן, בן אדם. כאן באטלנטה".
הנסיך אקים הוא אייקון. כשעשית בפעם הראשונה
את "מגלה את אמריקה", אפריקה הייתה עדיין מקום
אקזוטי עבור רוב האמריקאים, והמערב בכלל. בעת
היא נורמלית יותר. זה הולך להשתקף בסרט?

"מגלה את אמריקה" הוא סיפור אגדה. כך גם הסרט
הזה. זו אגדה מודרנית. כמו שאתה אומר, העולם המודרני
ישתקף בזה, אבל השיטה היא עולם של סיפורי אגדות,
כמו בסרטי 'הפנתר'".

עושה רושם שאתה מבקר מחדש בהרבה חומר
מהעבר שלך. האם זה הרגע שבו אתה מביט אחורנית
וקדימה בו-זמנית?

"זה יותר כמו סוף של ספר. תמיד רציתי לעשות סטנדרט
אפ עוד פעם אחת, אז אני רוצה לעשות את זה. ולגבי
הסרטים, זה כאילו שאני לא רוצה שהסרט האחרון שאני
אעשה יהיה 'מיסטר צ'יק'. הרברים האלו היו בפיתוח,
'דולמייט', 'מגלה את אמריקה' ו'השוטר מבוורלי הילס'
- אתה יודע, אני מנסה לעשות אותם כבר 15 שנה.
'דולמייט' התחבר יחד וזה, וואו, זה מושלם. כשאני אעלה
שוב על הבמה - אני מרגיש שזה מה שגולדתי לעשות
יותר מכל דבר אחר. כשאני שוב על הבמה, אני לא יכול
לדמיין שאני רוצה לעשות שוב סרטים".

באמת? כשאתה תעלה לעשות סטנדרט אפ, הסרטים
יעברו למושב האחורי?

"מה שהייתי רוצה לעשות הכי הרבה זה סתם כך
להיות בבית עם המשפחה, רגוע. קל מאוד להרגיש
שאתה עובד כשאתה עושה סרט. אתה צריך לקום
בחמש או שש בבוקר. התחלתי לעשות סרטים בגיל 20,
כשעשיתי את '48 שעות'. זה כבר 38 שנים. היית בטט
של סרט, אתה יודע איך השיט הזה. זה לא כף. כשאני
עולה שוב לבמה, אני רוצה להיות מצחיק - אני יכול
לעשות את זה מתי שאני רוצה, אתה יודע. אבל לעשות
סרטים? להיות זקן בסרטים? זה לא זה. בוא ניתן להם
לראות אותי מזדקן, כמו 'ראית את הסרט החדש של אדי?
הוא נראה על הפנים'".

"תמיד נאלצתי להתנצל על חומרים"

התקליטים של דולמייט - דמות בדיונית של סרטור
עם כישורי קונג פו ואון מיני בגטו של שחורים - זכורים
לי מילדותי. הם היו מוחבאים מתחת לתקליטים שההורים
שלנו רצו שנראה.

איך הכרת את רודי ריי מור?

"להורים שלי לא היו תקליטי דולמייט. אחי צ'רלי
היה הראשון שסיפר לי על רודי ריי מור. ברווולט, לונג

שייט היוקרה החדש לאורך המקונג - הסודות של לאוס -

10 לילות שייט / 1 לילה בצ'אנג ראי / 12 ימי טיול

תאריך יציאה: 10 - 22/12/2019

גורדון טורס לוקחת אתכם למסע שייט מרתק במורד נהר המקונג מצ'אנג ראי לויינטיאן

עבור מי שכבר הספיק לבקר בבנגקוק, באיים, או בחלקו הדרומי והמוכר יותר של המקונג, חוויית השייט בחלקו העליון של הנהר מחזירה את תחושת הפליאה הראשונית הנובעת מעצם ההיכרות עם שלל התרבויות היחודיות לחלק זה של העולם. נפליג במורד המקונג בלאוס, מדינה הררית וביישנית, שנפתחה רק לאחרונה בפני התיירות העולמית, וחוויית הביקור בה אותנטית ומרתקת. נפגוש את האנשים והשבטים היוצרים פסיפס תרבויות מגוון לאורך הנהר העצום. נבקר במערות פאק-או הקרירות מעל הנהר, נראה את לואנג פארבאנג על שלל המנזרים שבה ונבקר בבריכות הטורקיז המרהיבות של מפלי קואנג סי. השייט שלנו יסתיים בוויינטיאן בירתה המרהיבה של המדינה המיוחדת הזו.

את המסע ילווה **רוני ינובסקי**, מומחה לאזור שירתק בסיפורים אודות התרבות וההיסטוריה המקומית.

על המקונג נפליג בספינת נהר נפלאה, אינטימית וייחודית לאזור

ה-RV CHAMPA PANDAW הושקה ב-2016 ומציעה חווית שירות מהטובות במזרח. בספינה 14 תאים חיצוניים עם מרפסות, מסעדת שף ייחודית וסיפון שמש המאפשר ליהנות מנופי הנהר הקסומים.

החבילה כוללת: טיסות, העברות, 1 לילה במלון + 10 לילות שיט על בסיס פנסיון מלא, אוטובוס צמוד פרטי לקבוצה והדרכה מקצועית של רוני ינובסקי

לפרטים והזמנות חייגו עכשיו:

03-7659000

www.GORDON-TOURS.co.il

Gordon tours
רוני ינובסקי

**מרפי בחגיגות ה-40
ל"סאטורדי נייט לייב"
לתודעה**

הקסם, כי התפרסמת. הוא הפך להיות הדוגמה לכל מה שאתה לא אמור לעשות".
אתה נמנעת מליפול למלכודת הסמים שהורידה בה הרבה אנשים.

"אני ההיפוך הגמור. כמעט כל אחד שנופל למלכודת הזו הוא טיפוס של הרס עצמי, מפני שכל אחד יודע לאן זה מוביל. אתה יודע מה יקרה. וזה בדרך כלל אלו שהכי אמינים, מוכשרים ויפים, הילדים הטובים עם הנזק הפנימי הזה שאף אחד לא מכיר. והם הורסים את עצמם. אני מעולם לא הייתי כזה".

"מעניין מה יקרה כשאעלה לבמה"

כשמרפי פרץ, סידיני פואטייה היה כוכב קולנוע ואחר כך ריצ'רד פריור. די מהר, מרפי יצר לעצמו קריירה רבת-תחומית – שכללה טלוויזיה, סרטים, מוזיקה ואפילו דיבוב. זו קריירה בהיקף חסר תקדים, שלא לומר נדיר. הוא אומנם ידע עליות ומורדות, ובתחילת שנות ה-90 היה נראה שאיבד את הקסם, אבל אחרי כמה שנות דשדוש חזר בגדול. אתה רואה את עצמך כחלוצי? אתה מרגיש שפתחת כמה דלתות?

"אני יכול לראות שאחרי שהופעתי, הכול השתנה בכמה דרכים, בסטנדרט הקומי ובסרטים. אתה יודע, '48 שעות' ומשנה מקום משנה מול – הסרטים האלו שינו את התפיסה של אפרו-אמריקאים בסרטים. לפני כן היינו דמויות משנה לכוכבים או בסרטים קטנטנים. לא היו תפקידים מובילים לאפרו-אמריקאים בסרטים של 100 מיליון דולר. זה פתח את כל זה. ולא רק קומיקאים, התחיל עידן של שחקנים אפרו-אמריקאים. זה לא היה משהו שתכננתי לעשות".

עם הסטנדרט, אתה מתכנן להופיע שוב במדיסון סקוור גארדן? זירה כזו גדולה?

"אני מחפש להופיע בעולם. זה עוד דבר שנוגע לסטנדרט אפ, עכשיו הוא עולמי. אני צופה בכל הקומדיה הזו בנטפליקס מכל העולם. הדבר הזה לא היה קיים לפני 30 שנה. הוא גדול יותר מאי פעם. הדבר היחיד שהפך לגדול יותר ב-30 השנים האחרונות הוא ההיפ-הופ. זהו מלך הגבעה. אף אחד לא אוהב אפרו-אמריקאים יותר מאשר היפ-הופ. הוא התחבר למיליארדרים, לקווי אופנה, לאלכוהול, לתחנות טלוויזיה. שיא הקומדיה כשאני התחלתי היה להיכנס ל'טוניטי שוא'. ויכולת לקבל סיטקומים, זו הייתה התקרה. עכשיו יש אנשים שלא שמעת עליהם שעושים מיליונים. אתה יכול להיות קומיקאי נישא, לעבוד על מקטע קטן של הקהל, ולעשות מיליוני דולרים. זה טריפ".

אז אנחנו צריכים לצפות לסיוור עולמי של אדי מרפי בשנה הבאה?
"Yeah", סטנדרט זה דבר עולמי. השיט שלי עולמי. בגלל כל הסרטים האלו שעשיתי ב-40 השנים האחרונות, השיט שלי נמצא בכל העולם".

מדהים כמה גדול נהיית. זה הכר תקדים.
"נכון, בן אדם, זה טריפ, במבט לאחור. אבל כשאתה בתוך זה, כשאתה צעיר, אתה לוקח את זה עם גרגיר של מלח. עכשיו, כשאני מתבונן בזה אחורנית, אני מרגיש שזה רק דבר אחד שקפץ לי".

אני לא יכול להכות עד שאראה אותך עושה שוב סטנדרט.

"כולם מצפים לזה. אני אפילו לא יודע מה זה הולך להיות. אני יודע שאני עדיין אותו בחור, אותו בן אדם. אני מבוגר יותר, והשתנתי כפי שאנשים משתנים כשהם מתבגרים. אבל לא חשוב איזה מנגנון הפך אותי למצחיק, איך המצאתי בדיחות – אני אגיע ועדיין יצא לי שיט מהפה. אני סקרן לראות מה יקרה כשאחבר הכול יחד ואעלה לבמה. אני מקווה שאעמוד בציפיות של כולם. מה שזה לא יהיה, זה הולך להיות אני".

© מופץ בבלעדיות על ידי TMS אינטרנשיונל, 2018

צילום: Bobby Holland - Gettyimages

"כמעט כל אחד שנופל לסמים הוא טיפוס של הרס עצמי, מפני שכל אחד יודע לאן זה מוביל. וזה בדרך כלל אלו שהם הכי מוכשרים ויפים. הילדים הטובים עם נזק פנימי שאף אחד לא מכיר. והם הורסים את עצמם. אני מעולם לא הייתי כזה"

"אני הראשון. אני כוכב הרוק הראשון של הקומדיה, שעושה סיבובים בזירה בחליפות עור. Raw הוא עדיין קונצרט הסטנדרט הכי גדול מאז ומעולם, אחרי יותר מ-30 שנה".

אם אני לא טועה, הייתה לך תמונה גדולה של אלביס פרסלי בבית באבאל היל, ניו ג'רזי. איך אלביס השפיע עליך? הבגדים שאתה מופיע איתם ב-Raw?

Delirious, הוא היה מודל לחיקוי?
"כן, הייתי מעריץ גדול של אלביס פרסלי. ארבעת הגיבורים שלי היו ברוס לי, מוחמד עלי, ריצ'רד פריור ואלביס כשהתחלתי לעשות סטנדרט. לא רק הבגדים שלי – לבית שלי בג'רזי יש צבעים כמו לבית של אלביס".

באבאל היל הוא סוג של גרייסלנד?
"כן, הוא היה גרייסלנד. הייתי מעריץ גדול של אלביס. ואו, כשגדלתי, הייתי עדיין מוקסם ממנו, אבל זה היה אחרת לגמרי. אלביס היה סיפור טרגי. הקסם הפך להיות שעל פני השטח הכול היה מושלם, הכול התחבר לו, אבל זה היה ההיפך הגמור. העדר שליטה מוחלט. הרס עצמי טוטאלי. הוא נפח את נשמתו בגיל 42. זה הפך למקור

פיטרו לאחרונה את הקומיקאי שיינ גיליס בגלל אמירות גזעיות. מה אתה חושב על זה?

"שמעתי משהו על זה. אני לא צופה בחדשות, לא קורא עיתונים, אני ממש מנותק. בדרך כלל אני שומע על דברים, כך אני מגלה מה קורה. אני יכול להמשיך חודשים שלוש בלי לקרוא שום דבר. אולי אפילו שישה חודשים בלי חדשות, בלי עיתונים. כלום. לא מקדיש תשומת לב לכלום מזה".
יש לך מחשב?
"לא, אין לי".

אתה נכנס לטוויטר, אינסטגרם, משהו כזה?
"לא. אני הולך להיות בן 60 עוד שנתיים, יש לי עשרה ילדים, אני מנסה לבלות זמן איכות עם המשפחה. לא מזין לי מה פאקינג קורה במדיה החברתית, לבקש מאנשים לעקוב אחריי וכל זה. מי רודף אחרי מי, מי צייץ, אנשים שמעלים תמונות סלפי. היינו כאן לפני שכל זה קרה. אבל למרות שאני לא משתמש במדיה החברתית, אני עוקב אחרי הקומדיות. יש לי נטפליקס וכל זה. אני פשוט לא מצייץ".

כשאתה מסתכל על סטנדרט היום, אתה מרגיש שבסוג של אמנות, זה התפתח למשהו אחר?
"סוג האמנות הזה מתאר יותר סיפור מכפי שהוא סיפר אי פעם. יש לך גאון כמו דייב שאפל, יש כל-כך הרבה טיפוסים של קומיקאים. כשאני התחלתי לעשות קומדיה, זה היה קטעים של פתיחה. זה היה הדבר הטוב ביותר שיכולת לקוות לו. עכשיו יש קומדיות שאף פעם לא היו תוכניות טלוויזיה, לא היו סרטים, ועושות 25 מיליון דולר בשנה. אתה מכבב בסקוור גארדן שלושה לילות. פעם, להיות סטנדרטיסט היה להיות בפרינג'ל, וכעת זה מופע של שירה וריקודים ועוד ועוד".
ואתה תרמת הרבה לשינוי הזה?

אלביס פרסלי (מימין) וריצ'רד פריור. מקורות ההשראה

סיבות לצאת (ולהישאר) בבית

מצווה

ערב של מלכות. אירוע התרמה לעמותת "המכללה", הפועלת להשבת נשים למעגל העבודה ולפרנסה מכבדת, כולל שיקום תעסוקתי של שורדות זנות ואלימות, המתמודדות עם טראומה וחסמים חברתיים ומקצועיים. בתוכנית האמנותית יופיעו שלוש מלכות דראג: Alte Igor, Ana Tachment וכן אורחת מיוחדת - נטע ברזילי. 16.11, אברהם הוסטל ת"א, מ"מ 20:00. bar.abrahamhostels.com

פסטיבל הבמיה. מרכז מורשת יהדות בבל באור יהודה יקיים פסטיבל המוקדש כולו לירק הפופולרי במטבח העיראקי. בתוכנית: פאנל על במיה, טעימת מאכלים ותחרות מתכונים. טל' 03-5339278 שלוחה 8

מורשת

תערוכה

נשימה עמוקה. התערוכה "מרחב נשימה" שנפתחת בשבת הקרובה במוזיאון וילפריד לאמנות המזרח בקיבוץ הזרע, מוקדשת לנשימה. ההשראה לתערוכה לקוחה מתורות אסייתיות ובראשן יוגה ומדיטציה, כשהנשימה מהווה עוגן לתרגול קשב ולחיבור בין גוף לתודעה. התערוכה מציגה פרשנות רחבה ומעניינת של מושג הנשימה, בעבודות של אמנים ישראלים ואסייתיים (מיפן וקוריאה). חלק מהעבודות מתייחסות למחזוריות, להתפשטות והתכווצות. אחרות מזמינות לעצור, להאט, להתבונן בתהליכי חיים ובארעיותו של הגוף, ובכל מקרה - חוויה מיוחדת. התערוכה מוצגת עד 15.2.2020

ידיד הקעקועים הבינלאומי. הכנס יארח מעל 200 אמני קעקועים ופירסינג מהארץ ומחו"ל. בין האורחים: דודא לוזנו מברזיל, טינה וורדמן מגרמניה, איימי מאימאוס מצרפת, סלאבה סלימוב מרוסיה, מיכל רובין הישראלית ועוד רבים וטובים. אורח הכבוד הוא מאט גון מארה"ב, מחזיק בשיא גינס של האיש המקועקע ביותר בעולם, המקועקע על 98% מגופו, כולל הלשון ואישונו העיניים. הקהל יוכל להתקעקע בידי המקצוענים המיומנים בעולם. בנוסף, יתקיימו הרצאות על דרכים להחלמת הקעקוע, טיפול חדש להורדת קעקועים ללא צלקות והרצאה של דוד מוסקו, המקועקע הישראלי הראשון. www.israeltattoocon.co.il, 15-16.11, 10, האנגר תל אביב, האנגר 10

כנס

ידיד

פרויקט השבת העולמית. מיזם חברתי מזמין אנשים שמעולם לא התנסו בשמירת שבת לאתגר את עצמם במשך 25 שעות, לשים בצד את המסכים והדיגיטל ולהקדיש זמן למשפחה ולחברים או להשתתף באחד מ-300 האירועים וארוחות השבת ההמוניות שיתקיימו בערים וביישובים ברחבי הארץ. הפרויקט מתקיים במקביל ביותר מ-1,500 ערים בעולם מאפגניסטן, סינגפור וניו זילנד ועד האמזונס בפרו, רואנדה ושנגחאי. www.theshabbosproject.org

40 תיירות
סיור לא שגרתי בקו התפר הברלינאי, לרגל 30 לנפילת החומה

44 אוכל
הבראנץ' הטוב בעולם. דנמרק ממשיכה להפתיע כעיר קולינרית

46 ספורט
אילנה קרטיש, המתאבקת הישראלית הראשונה

48 תרבות
שי פרדו, איש התיאטרון שמאחורי הסיגידאה בקאמרי

52 נינוח
תשבצים, שחמט, ברידג' וטריוויה

18.11

עסקים מבית טוב

מרכז הכנסים, הבורסה לניירות ערך, ת"א

איך הופכים את העסק המשפחתי לסיפור הצלחה אישי, משפחתי ומקצועי? איך שומרים על האיזון שבין מה שקורה בעסק ובין מה שקורה בבית? ואיך מעבירים את המושכות לדור הבא? מרבית העסקים בישראל, הנמצאים בבעלות משפחתית, מתמודדים עם אתגרים אלה. בנק לאומי, בשיתוף גלובס – המחלקה המסחרית, מקיימים יום עיון ייחודי, שנבנה במיוחד לעסקים משפחתיים, בו ננסה לגלות איך עושים את זה נכון.

– האירוע למוזמנים בלבד –

בשיתוף:

על קו התפר

במלאת שלושים שנה לנפילת חומת ברלין, ענת יערי יוצאת לסיור בבלסברג, אזור האגמים של ברלין, ששימש גם כגבול שבין ברלין המערבית למזרח גרמניה

בין גרמניה המזרחית לברלין המערבית עד 1989, המטה הראשי של הצלב האדום הגרמני בתקופת השלטון הנאצי, אולפני הקולנוע בבלסברג – ההוליווד של גרמניה, הווילות של עשירי ברלין ושל כוכבי קולנוע מפורסמים על גדות אגם גריבניץ, מגוריהם של שלושת מנהיגי העולם בזמן ועידת פוטסדאם ב-1945: צ'צ'יל וטרומן, ולסיים – ארמון בבלסברג של הקיסר וילהלם הראשון עם נוף לגשר גלינקה, הודיע יותר כגשר המרגלים.

זאת ועוד, הבטיח הגריטר שלי. הבטיח וקיים. עם רדת הערב, בתום שמונה שעות סיור מגוון ומרתק, כשאני רוצה אך נפעמת מהחוויה, הבנתי שעברנו מסלול שאורכו כ-3 ק"מ בלבד, כל זאת בגלל שהסיור שלנו היה גם מסע בזמן. זיגוגנו בין ההווה לעבר כמו פלשבקים בסרט רחב יריעה.

הצלב האדום וצלב הקרס

זהו אזור האגמים של ברלין. פיסת טבע שקרובה לעיר. בעבר היו כאן יערות ונבנו ארמונות קיץ עם גנים מרהיבים. בעקבותיהם, הגיעו לכאן העשירים והמפורסמים שבנו וילות מפוארות על שפת האגם וכוכבי קולנוע ניצפו במכוניות מנקרות עיניים – ואז כל גלוית הנוף הפסטורלית הזאת התנפצה לרסיסים. נפגשו כאמור בתחנת הרכבת גריבניצה הקרובה לאגם באותו שם. הסיור שלנו התחיל כבר על הרציף. כשמיכאל שלף קלסר עם עשרות עמודים מנווילנים שהכין במיוחד לכבוד הסיור שלנו, הרגשתי מיד שאני ביריים טובות.

תחנת הרכבת גריבניצה הייתה לפני איחוד הגרמניות התחנה האחרונה במזרח גרמניה לפני חציית הגבול לברלין. לכאן הגיעו רכבות ממערב גרמניה. בפלשבק מהיר ל-1955 אפשר לדמיין קרון

עמוס, אין עולה ואין יורד. מהחלון נשקפים שוטרים תמושים כליווי כלבי שמירה. גדרות תיל מסכיב. אווירה מתוחה. בדיקת מסמכים. הרכבת ממשיכה. החומה שהקיפה את ברלין המערבית עברה גם כאן. היא זיגוגה בין שכונות ואגמים, מחלקת חיים לשניים, לעיתים באופן שרירותי נשארו מובלעות שהגישא אליהן בלתי אפשרית.

היוצא מהתחנה ביציאה הדרומית מגיע היום לקמפוס שוקק חיים, שהוא חלק מאוניברסיטת פוטסדאם. בעבר היה זה מטה הצלב האדום של גרמניה. עיר שלמה תוכננה כמרכז לוגיסטי כרי הפך הבניין ששימש כאפסנאות לבגדרי אחיות לספרייה של אוניברסיטת פוטסדאם. הבניין הראשי המהורר, שממרפסתו הקדמית נישאו בתקופת

הנאצית נאומים חוצבי להבות, משמש את תלמידי המשפטים. הקמפוס השלו כיום היה בתקופת מלחמת העולם השנייה גם נקודת ריכוז לעובדי כפייה ולאסירים שנשלחו למחנה זקסהאוזן. תחת השלטון הנאצי איבד ארגון הצלב האדום את עצמאותו, והארגון ההומניטרי שנועד להביא מזון ומרפא, אויש באנשי אס.אס. אוסוואלד פוהל, שהורשע במשפטי נירנברג בפשעים נגד האנושות כל מה שצריך להפקת סרטים, סדרות טלוויזיה ועתה גם משחקי מחשב: אולפני קול, בתי מלאכה לבניית תפאורות, מתפרות, חדרי עריכה וכדומה.

מאז 1912 מפיקים באולפנים סרטים. בימאים ענקיים כמו ארנסט לוביטש, פריץ לאנג ויווה פון שטרנברג פעלו כאן בתחילת המאה ה-20. היצ'קוק עצמו העיר כי כמתמחה צעיר בשנות ה-20 למד

יד בוויילה סמוכה, שנעבור לידה בהמשך הסיור.

הוליווד של גרמניה

הפער בין ההווה הרגוע להיסטוריה המדממת קשה לעיכול. אתגחתא מסוימת, גם אם בערבון מוגבל, אפשר למצוא כמה מאות מטר מהקמפוס. אולפני בבלסברג הם ההוליווד של גרמניה. הכניסה אינה מרשימה במיוחד, אבל בתוך המתחם הענק הזה נמצא כל מה שצריך להפקת סרטים, סדרות טלוויזיה ועתה גם משחקי מחשב: אולפני קול, בתי מלאכה לבניית תפאורות, מתפרות, חדרי עריכה וכדומה.

מאז 1912 מפיקים באולפנים סרטים. בימאים ענקיים כמו ארנסט לוביטש, פריץ לאנג ויווה פון שטרנברג פעלו כאן בתחילת המאה ה-20. היצ'קוק עצמו העיר כי כמתמחה צעיר בשנות ה-20 למד

הגיגות ה-30 לאיחוד ברלין

שבעה ימים, שבעה אתרים: את הצד ההיסטורי של האירועים שהובילו לאיחוד העיר (והמדינה) בחרו מארגני החגיגות להמחיש בשבעה אתרים – הכניסה באלכסנדרפלאץ שמולה נערכה ההפגנה הגדולה של המזרח גרמנים ב-4 בנובמבר 1989; שער ברדנבורג; מטה השטאזי במזרח ברלין ועוד – שעליהם יוקדו במשך שבעת ימי הפסטיבל סרטי וידאו ענקיים בתלת־ממד, שישלבו תמונות היסטוריות, אנימציה ואפקטים של סאונד, שיקימו לתחייה את ההתרחשויות ההן.

פסטיבל תרבות: התוכנית האמנותית כוללת לא פחות מ-200 הופעות וקונצרטים מסוגים שונים, הצגות, מופעים, סרטים, הקראת שירה, סדנאות, דיונים, פאנלים ועדויות מיד ראשונה של אנשים שהשתתפו במאורעות ההיסטוריים ההם.

מיצב בתנועה: מיצב בשם "Visions in Motion" ובו שולבו קטעים כתובים שנאספו מ-30 אלף איש שהתבקשו לכתוב על משמעות האירוע מבחינתם, או והיום, במחווה לשלטים ולדגלים של המפגינים במזרח גרמניה בימים ובאירועים שהובילו לנפילת החומה. המיצב משתרע על פני 150 מטר ברחוב המוביל לשער ברדנבורג.

ערב התשעה בנובמבר: יום השנה ייחגג בבימת ענק בשער ברדנבורג. הערב ייפתח בקונצרט חגיגי בניצוחו של דניאל ברנבוים, בנואמים חגיגיים ועוד.

מסיבות ריקודים יתקיימו ב-27 מועדונים ברחבי העיר.

לפריטים: <https://mauerfall30.berlin>

זרה רון

עם עליית הנאצים לשלטון הפכו אולפני הקולנוע לשופר של המפלגה הנאצית. הידוע סרטים הופקו באולפנים בתקופה הנאצית. הידוע שבהם היה סרטה של לני ריפנשטאל "ניצחון הרצון" – תיעוד מעריך של המפלגה הנאצית. מפורסם לא פחות היה "היהודי זיס" מ-1940, הסרט האנטישמי של כל הזמנים, שצפו בו והושפעו ממנו כ-20 מיליון איש. לאחר המלחמה נשפטו חלק מבכירי האולפנים, והם כמוכן פטרו את מעשיהם במשפט השחוק כי הם רק מילאו הוראות.

כ-2,000 אנשי קולנוע יהודים – במאים, מפיקים, שחקנים, תסריטאים ועוד – נכנסו לרשימה השחורה של גבלס ונמלטו מגרמניה הנאצית. פריץ לאנג, בילי ויילדר ואחרים הצליחו מאוד גם בארה"ב. יש אומרים שההגירה הזאת בנתה את הוליווד, אבל בעוד שאחרים זכו לתהילה, רוב הפליטים היהודים של עולם הקולנוע הגרמני, מוכשרים ככל שהיו, נאבקו עם הברלי תרבות ושפה ושרדו בקושי.

אחרי המלחמה, האולפנים היו חלק מגרמניה המזרחית. מלבד סרט אחד, "יעקב השקרן", על תקופת השואה, שהיה מועמד בשעתו לאוסקר, מעט מאוד סרטים בעלי משמעות הופקו פה בתקופה זו. אבל האולפנים שרדו את הנאצים, את הקומוניסטים

SIGNATURE

N¹⁴

The best spots
for the best time

עם יותר מ-20 מועדונים בהרי האלפים כל אחד ימצא את חופשת הסקי המושלמת עבורו
צאו לחופשת סקי עם המשפחה, עם חברים או בזוג ותיהנו מהדרכות סקי וסנובורד לכל הרמות במסלולי
הגלישה הטובים בעולם, מסגרות לילדים ופעילויות חורף לכל הגילאים על רקע ההרים המושלגים.

Alpe d'Huez 4^{1/2} צרפת, חווית גלישה מדהימה לכל המשפחה, **הפתיחה בדצמבר הקרוב**. החל מ-2,380€ * **כולל טיסות והעברות**.
Val Thorens Sensations 4^{1/2} צרפת, חוויה מושלמת באתר הסקי שנבחר לטוב בעולם כבר חמש פעמים. החל מ-1,810€ * **כולל טיסות והעברות**.

Club Med ^{1/2}
amazing you

בקרוב: clubmed.co.il, חייגו *2900 או פנו לסוכן נסיעות מורשה.

*המחיר למבוגר בחדר זוגי לחבילה בת 7 לילות, כולל טיסות והעברות. כפוף לתנאי המבצע. אין כפל מבצעים. ט.ל.ח. כל הזכויות שמורות © Club Med SAS.

מידע מעשי

הדרך הטובה ביותר לראות את האזור היא להגיע לתחנת Griebnitzsee ומשם לשכור אופניים או קייאקים, או ללכת ברגל לאורך קרל מרקס שטראסה עד לפארק בבלסברג. אפשרות נוספת, פחות אקטיבית, היא לקחת שיט מאגם גריבניצה או מאגם ואנוה (זה של הוועידה המפורסמת) הנקרא "שיט שבעת האגמים" (*.tour-of-7-lakes-from-wannse*) ולראות את האזור מכיוון המים.

השכרת אופניים וקייאקים בתחנת גריבניצה: www.pedales.de

אין אפשרות לבקר באולפני הקולנוע. אפשר לבקר עם ילדים בפארק שעשועים למשפחות בנושא קולנוע ליד אולפני בבלסברג (זה לא "יוניברסל סטודיוס"):

www.filmpark-babelsberg.de

ארגון ה"גריטרס":

www.globalgreetwork.net

זהו גשר גלינקה, "גשר המרגלים". פה הוחלפו מרגלים בין המזרח למערב. ב-1986 שוחרר על הגשר גם אסיר ציון נתן שרנסקי

ההצצה הנדרש.

בין היהודים העשירים שהתגוררו בשכונה: משפחת גוגנהיים, יצרני משי, גרו ב"וילה גוגנהיים", וגם לבנם הנס בנו וילה מפוארת אחרת ברחוב ממול. ראשי תיבות שמו עדיין מעטרים את שער הכניסה. אם לבחור רק סיפור אחד מני רבים על היהודים העשירים שהתגוררו ברחוב, קבלו את זה של הבנקאי, הפילנתרופ ואספן האמנות יעקב גולדשמידט. בנקאי מחונן ועשיר כקורה. יהדותו, עושרו ואורח חייו הפורני יצרו עוינות וקנאה כלפיו.

אחד הסיפורים עליו גורס כי הוא התקין טלפון על עץ בגן ביתו (לפני 90 שנה) כדי שלא יחמיץ את הנעשה בכורסה וכדי לתת פקודות קנייה ומכירה תוך כדי המסיבות הראוותניות שערך. שכשברח מגרמניה לשווייץ ב-1933, הצליח להבריח במכוניתו חלק מאוצרות האמנות שלו, יצירות של פיקסו ורנואר. יתר היצירות הוחרמו על-ידי הנאצים (ואחר כך נתבעו על-ידי יורשיו). שאר יהודי השכונה נאלצו למכור את רכושם בפרוטות כשעלו הנאצים לשלטון.

עם חלוקת גרמניה בתום מלחמת העולם, עבר הגבול בין ברלין לברנדנבורג (מזרח גרמניה) באמצע האגם. חומה נבנתה בקצה הגנים היפים של הווילות שאיברו את זוהרן למשך 40 השנים הבאות.

ואת המשבר הכלכלי על סף פשיטת רגל, ובשנים האחרונות חזרו לשגשג. עכשיו הם בבעלות פרטית ועובדים בהם גם במאים בינלאומיים.

בין הסרטים שהופקו כאן בשנים האחרונות ניתן למצוא את "ולקירי", "נער קריאה", "ממזרים חסרי כבוד", "גראנד בודפסט הוטל" וכמובן "גשר המרגלים" של סטיבן ספילברג עם טום הנקס, שעוד נחזור אליו בסוף הסיור. לא ניתן לסייר באולפנים. פארק שעשועים לכל המשפחה בנושא קולנוע נמצא בסמוך, אך אל תצפו ל"יוניברסל סטודיוס".

הכתובת הכי טובה בעיר

הציאה המרכזית של תחנת הרכבת גריבניצה נמצאת ממש על שפת האגם. בכניסה לתחנה חנות להשכרת אופניים וקייאקים - שתי דרכים מומלצות לחקור את האזור. אנחנו ממשיכים ברגל לעבר רחוב קרל מרקס, שם קצת מוזר לרחוב של וילות, אך זה מה שקורה כשקומוניסטים משתלטים על רחוב שנקרא קייורשטראסה, רחוב הקיסר, הצמוד לאגם ובנויה עליו שורה ארוכה של וילות מפוארות.

בסוף המאה ה-19 החל להתבסס בברלין מעמד בורגני עשיר. המקום הנחשק עבורם לבנות בו את בית חלומותיהם או את בית הקיץ שלהם היה בסמוך לארמון הקיסר. שכונת נוי בבלסברג (בבלסברג החדשה) הוקמה בהמשך לארמון בבלסברג, ארמון הקיץ של הקיסר וילהלם הראשון. בהתאם לכך, נקרא הרחוב בשם הראוי קייורשטראסה. כתובת הולמת לבנקאים, תעשיינים ומצליחנים, חלקם יהודים.

אם תרצו, זו בברלין הילס מקומית, כי עם התבססות אולפני הקולנוע, התגוררו במקום גם אנשי קולנוע מפורסמים. כל אחד בנה את ארמון חלומותיו בסגנון אחר - שוויצרי-אלפני, מראה דמוי מבצר, סגנון טיודור או וילה טוסקנית. הכול הולך. הקיסר מצידו ביקש שהחזיתות לא תנקרנה עיניים ולכן החזית המפוארת יותר פונה אל האגם, וההולכים ברחוב אינם חווים בה. ישיטי הקייאקים וספינת טיול היוצאת מואנוה עושים בדיוק את סיוור

כאן הסתיימה מלחמת העולם

הסיפור הגדול של הרחוב הזה מתרכז בשבועיים וחצי בלבד בחודש יולי 1945, בזמן ועידת פוטסדם. שלושת מנהיגי המעצמות הגדולות - סטאלין, טרומן וצ'רצ'יל - הגיעו לוועידה שקבעה סדרי עולם חדשים בעקבות המלחמה. סטאלין, שפחד מטיסות, הגיע ברכבת ממוסקבה. טרומן היה בראשית כהונתו שעדיין לא מלאו לה 100 ימים. צ'רצ'יל היה בסוף דרכו הפוליטית. הוא הגיע מחופשת ציור בדרום צרפת ובאמצע הוועידה קיבל את הידיעה שהובס בכחירות על-ידי מנהיג הלייבור קלמנט אטלי.

חודש קודם לכן, הסובייטים פינו עבור המנהיגים ופמלייתם 100 וילות, ופשוט זרקו את הריירים לרחוב. מנגנון צבאי ענקי עמד לרשות שלושת המנהיגים. המנהיגים ארחו זה את זה בוילות היפות, כשעוזריהם דואגים לקויאר, לוודקה ולפינוקים. לחלק האמנותי בסוף הערב הוטסו במיוחד נגנים מחו"ל. בכל אירוח הועלה הרף והתחרות ביניהם גברה. כל זאת, בתום מלחמת עולם עקובה מרם כשגרמניה כבר מובסת אך יפן עדיין לא נכנעה.

במהלך הוועידה, קיבל טרומן הודעה כי ניסוי גרעיני שנערך בניו מקסיקו לבריכת פצצת האטום עבר בהצלחה. בזמן שהתארח ב"ווילה טרומן" על גדות אגם גריבניצה, החליט טרומן להטיל את פצצות האטום על הירושימה ונגאסקי. כוכר לכך נקרא הרחוב "הירושימה-נגאסקי פלאץ" (כיכר). תום ועידת פוטסדם ציין במידה רבה את תום מלחמת העולם השנייה, תחילתה של המלחמה הקרה ומרוץ החימוש הגרעיני.

קרל מרקס שטראסה מסתיים בפארק של ארמון בבלסברג. מהגן רחב הידיים נשקף נוף נפלא - אגמים ונהר שגשר חוצה אותו. אבל שוב, כמו כדי לנפץ את התמונה הפסטורלית, זהו גשר גלינקה המוביל לפוטסדם, והוא מזכיר כי כאן עבר פעם הגבול בין מזרח גרמניה למערבה, ופה הוחלפו בכמה מקרים מרגלים בין המזרח למערב. ב-1986, במסגרת אחד החילופים הללו, שוחרר על הגשר גם אסיר ציון נתן שרנסקי. המחשה אפשר לראות בסרטו של ספילברג "גשר המרגלים" בכיכובו של טום הנקס. כאן מסתיים הסיור ונסגר המעגל. אני נפרדת ממיכאל ומקווה להחזיר לו סיור בעירי ובארצי. ●

g@globes.co.il

ועידת פוטסדם, 1945. סטאלין, טרומן וצ'רצ'יל בוועידה שקבעה סדרי עולם חדשים

הבראנץ' הטוב בעולם

ארוחת הבראנץ' של אוטל ד'אנגלטר בקופנהגן נחשבת לטובה בעולם. רועי ירושלמי הזמין מקום שלושה חודשים מראש

פרושוטו מאיטליה, חמון איברקו מספרד וקיש לורן ממולא ז'מבון מחבל הבסקים הצרפתי. במאפים: דייניש מקומי ולחמי השאור השחורים, הכבדים והאימנניים שדנמרק התפרסמה בהם (ובצדק); לחמניות ברוש אוריריות מעניקות להן קונטרה כמו גם קראוסונים, פנקייקים, קרקרים ומספר דו־ספרתי של גבינות מקומיות וצרפתיות. בקינוחים: מרשמלו תוצרת בית מצופה שוקולד בלגי משוכה; מוס שוקולד; פנקוטה ליים עם דומרמניות ופטל, פאי מארן דני ממולא אגוזים וקדם מוקה, סלסלאות עתירות פירות יער ועוד. לא נשכחות גם מנות הביצים: גרסה פרובנסאלית לשקשוקה (ביצים עלומות ברוטב עגבניות מעושנות וגבינת קומטה) לצד ביצי בנדיקט, שעל רוטב ההולנדיזו הסמיך שעליהם שרתה השכינה. בין נגיסה לנגיסה, נמזגת שמפניה צוננת לכוסות הברולה, והיא נלגמת לסירוגין לצד מיצים טבעיים שנשחטים במקום - וכמובן בלאדי מרי אכורי ומשגע.

בקיצור: כך נראה בופה הבראנץ' הטוב בעולם. וכן - הכול נפלא בדיוק כמו שזה נשמע.

התפריט משתנה כל רבעון

ארוחת הבראנץ' של אוטל ד'אנגלטר הושקה במהדורה הנוכחית בסוף העשור הקודם והוכתרה במהרה בתואר המחייב "ארוחת הבראנץ' הטובה בעולם", שנקשר לראשה על-ידי מגזינים ואתרים מובילים. לשבחים נוסף לפני חמש שנים גם כוכב מישלן, ומאו לא ניתן למצוא כאן מקום אחד פנוי אם לא מזמינים שלושה חודשים מראש, לפחות. "אנחנו מפרסמים את המקומות ארבע פעמים בשנה, דקה אחר חצות - ועד שלוש לפנות בוקר כבר אין מקום לכל הרבעון. אנשים יושבים מול המחשבים ולוחצים על מקש הריפרש שוב ושוב ושוב - לפעמים עד שהאתר קורס", מספרת סינה ת'ורפ (Signe Thorup) דוברת המלון. המחיר לסועד: 645 קרונות דניות (כ־330 שקל) - כולל שירות.

על תפריט הבראנץ', כמו גם על מסעדת מרשאל כולה, אמון השף הצעיר אנדראס בו (35). אחרי שיצר אוכל סקנדינבי מקומי כסירשף במסעדת גרניום בעלת שלושה כוכבי המישלן שבבעיר, החליט ליצור במרשאל מטבח שמבוסס על מתכונים צרפתיים עם חומרי גלם מקומיים ובינלאומיים - ובפרשנות דנית ואישית. המנות בבראנץ' משתנות על בסיס היצע עונתי והתפריט ברובו משתנה כל רבעון.

בבוקרי השבוע מוגשת ארוחת בוקר מופתית לאורחי המלון (ולסועדים מבחוץ. לארוחה זו, אגב, קל הרבה יותר למצוא מקומות, וגם בשבת) - ובערב מתקין בו תכופות את מנות הרגל החדשות שיצר. לצד מנות כמו דיוגון מקומי ברוטב חמאת שמפניה ותלולית קוויאר, החויר בו לתפריט המוסר הוותיק שניצב ככוכב העיר מאז 1755 את מנת הברווז במסכתה (Canard A la Presse), יצירה מרהיבה מהמטבח הצרפתי שמכינים לעיני הסועדים בעגלת שירות מתגלגלת. לאחר שחטט את הרוטב בכלי הכסף הגדול והמרשים ("שימש עד לפני כשנתיים כמעצור דקורטיבי לאחת מדלתות המלון", הוא מספר), בו מרתיה את הנוזל במחבת נחושת. לציר הוא מוסיף ארמיניאק ומלהיט יחד לאור להבת האלכוהול כחולה. את הרוטב שהתקבל, ייצוק לאחר כבוד על חזה הברווז שכבר מונח על השולחן, ויגיש עמו גם מנות-יצר שיצר מחלקי הברווז הנותרים - סמוסות מטוגנות בהשראה הודית וצלעות עם טוויסט סיני למשל. אפס פחת זה כאן.

הסועדים שחולקים את ארוחת הברווז הווגית מתבקשים לרשום את מספר הזמנה שלהם וכן הקרשה בספר עב כרס. שווה לבקש להציץ גם אם

לא מזמינים את הברווז הלוהט בלהבות. הברווז, כמו גם תפריט טעימות בכמחצית ממחיר הבראנץ' (מר 375 קרונות), מוגש גם בצהריים, שגם לה הזמינות לתיירים ספונטניים גבוהה בהרבה.

מסעדת מרשאל, אוטל ד'אנגלטר. נך נראה בופה הבראנץ' המהולל, וכן, הכול נפלא בדיוק כמו שזה נראה

קופנהגן כבירה קולינרית
תחילת הסתיו עכשיו, וקרני שמש דקיקות נשכרות על החלונות הארוכים של המסעדה. בעיר שחורף, בוודאי שבמזגים ישראלים, הוא מנת חלקם של התושבים במשך תשעה חודשים בשנה, ההתחממות הגלובלית הביאה עמה את אחד החורפים השחונים ב־100 השנים האחרונות. השפעות הגלובליזציה הביאו לא רק את השמש אל קופנהגן, אלא גם מעמד חדש כבירה קולינרית. מסעדת נומה שבעיר - שצפויה להיות מדורגת השנה כמסעדה הטובה בעולם, וזאת לאחר שנפתחה מחדש אשתקד וכבר דורגה מיד במקום השני של מדריך 50 המסעדות הנחשבות של סן פלגרינו - אמונה על דנסנס קולינרי שמאיר על סקנדינביה כולה.

מקומות לבראנץ' במלון אנגלטר אפשר להשיג באתר המלון או באימייל marcha@dangeterre.com

"אנחנו מפרסמים את המקומות ארבע פעמים בשנה, דקה אחר חצות ועד שלוש לפנות בוקר - כבר אין מקום לכל הרבעון. לבעלים האתר קורס"

קופנהגן בירושלים
ריצ'ארד הארט "במסעדות פתוחות" האופה הבריטי ריצ'רד הארט הקים רק לפני שנה את מאפיית הארט בקופנהגן וכבר הפך לסנסציה מקומית. "אנשים לא עומדים פה בתור כדי להשיג איפון חדש או סניקרס שיעיב קניה ווסט", אמר רנה רדופי בסטורי שצילם לאינסטגרם הפרטי שלו ושתיעד את התור המהולל, וכן, הכול נפלא בדיוק כמו שזה נראה. "הם עומדים כאן כדי להצטייד בלחם שאור". רדופי ומסעדתו "נומה" היו אלו שהניעו את הארט לפתוח כאן את המאפייה והם גם פתחו אותה יחד איתו, אחרי שהתמחה באפיית לחמי שאור במאפיית טרטין המפורסמת בסן פרנסיסקו וכן בלונדון. בקופנהגן הוא יוצר וריאציות ללחם השאור המסורתי והמקומי כמו גם למאפים המתוקים עתירי המרציפן והתבלינים, בראשם הדייניש המפורסם. בחודש הקרוב יגיע הארט לירושלים במסגרת פסטיבל "מסעדות פתוחות - ירושלים" שמתקיים בעיר זה הפעם הרביעית ושמהחורף עומדת הימית מרב אורן. זהו ביקור ראשון של האופה בישראל, ובמהלכו סדנה במאפיית שוואר שבעיר העתיקה, שתועבר יחד עם האופה המקומי אנטראל עוגן. מלבד הארט, מגיע לעיר גם השף הטורקי ארט סילהאלי (Art Silahlı), שף ובעלי טברנת המזטים והראקי הפופולרית משדרות איסתיקלל "המקום של ארט" (Art'in Yeri). סילהאלי הצעיר הוא מאחרוני המסעדים הארמיים באיסטנבול - בסצנה ששלטה עד לאמצע המאה ה־20, הן מעשית והן קולינרית על-ידי בני עמו, כמו גם על-ידי יוונים ויהודים. בפסטיבל הוא יגיש אוכל מהטברנה שלו שייצור יחד עם השף זכאי חוג'ה ("ג'קו סטריטי" הכשרה) - מנות מהמטבח הארמני של איסטנבול, קלאסיקות טורקיות וכל מה שביניהן. פסטיבל מסעדות פתוחות מתקיים בתאריכים 19-23.11 בירושלים. כרטיסים לאירועים ולפרטים נוספים באתר הפסטיבל: openrestaurants.com

הגברת הראשונה

איילנה קרסיש, המתאבקת הישראלית הראשונה, עטורת מדליות ובדרך לאולימפיאדת טוקיו, רוצה להראות לבנות הצעירות שהכול אפשרי ← **אורלי גנוסר**

“כשהייתי ילדה והתאמנתי בג'ודו, גם זה לא היה ענף מקובל לנשים, ותמיד נחשב כגברי. היאבקות היום נמצאת במקום שג'ודו היה בעבר. אני מקבלת הרבה פניות מבנות שההורים אומרים להן שזה חוג לבנים וכדאי שינסו בלט במקום. יש לא מעט אבות שלא מוכנים לראות את הבת שלהם מתאבקת. גם בבתי הספר התגובות הן 'זה לא בשבילך'. יש עדיין בעיה מגדרית וחוסר הבנה. לכן אני מרצה על זה כחלק מפריקט אתנה לקידום נשים בספורט.

“לי לא היה מי שיגיד את הדברים האלה כשהייתי בגילך, ואני עושה את זה כדי שהבנות היום לא יהיו מה שאני חוויתי, ויכולו להתמודד עם זה נכון. לפעמים תגובות כאלה וסביבה לא תומכת פוגעות במוטיבציה, והבנות לא יודעות איך להתמודד עם הקושי הזה, כי בגילאים כאלה כל ילדה רוצה להיות מקובלת ובסביבה שמכינה אותה.

“המול שלי היה שהמשפחה שלי אהבה ותמכה בי, למרות שניסיתי בלט ותחומים אחרים. בסוף זה היה מה שאהבתי. אני באה לנסות ולהשפיע ולתת דוגמה אישית.

“יש כמה ננות צעירות שרוצות להתקדם בענף אבל עדיין אין מסגרת מתאימה בארץ. אני יודעת שאם אני אתן שיעורי היאבקות אצליה לפתח את הענף ולמצות יותר פוטנציאל, רק שאין לי זמן וזה קשה. הבנים בארץ מתקדמים יפה ויש להם מסגרת מתאימה, אבל אצל בנות זה לא מתפתח. כדי שזה ישתנה, צריך קורס כול הכרה בתחום, צריך לדבר על הענף ולתת לו הר תקשורת.

“כשיש עליי כתבה, אני יודעת שאולי אני משנה לנערה או שתיים את החשיבה, ואולי זו הרחיפה שלהן לעתיד לנסות רברים אחרים. צריך לגרום לבנות להאמין שזה אפשרי. רק אז אפשר יהיה ליצור איוה בסיס ולפתח אותו.”

g@globes.co.il

אישי:
גיל: 29
השכלה: תואר ראשון בחינוך גופני
עיסוק: ספורטאית פעילה, מאמנת ומרצה
מצב משפחתי: נשואה + תינוקות
מקום מגורים: חיפה

התחלות: בגיל חמש התחלתי להתאמן בג'ודו. אבא שלי היה מאמן ג'ודו, ואחי הגדול ממני בשנתיים גם התאמן. נכנסתי לזה כי רציתי להיות יותר טובה ממנו. ראיתי באחי דוגמה ורציתי לעשות מה שהוא עושה, וזה מה שדחף אותי.

אבא ומאמן: השילוב של אבא ומאמן לא היה קשה, כי בשלב מסוים למדנו לנתק את זה. היו אומנם רגעים בבית שרצינו לדבר על האימון והיה קשה להפריד, אבל זה נתן יותר מוטיבציה ודחף אותי ללמוד כדי לשפר. כילדה זה היה מבחינתי יתרון שאבא יכול לעזור לי בתחום שאני אוהבת, ועד היום הוא חלק מכל שלב שלי בתוכנית האימונים. אני מתייעצת איתו ויחד אנחנו מנתחים כל אימון.

מג'ודו היאבקות: יו"ר איגוד היאבקות או ראה בי פוטנציאל ואמר שזה יתאים לי, אז זרמתי. קיבלתי הזמנה ונסעתי לתחרות הראשונה שלי בלטביה. סיימתי במקום השלישי. אני זוכרת שיום קודם עוד לא ידעתי את החוקים, קיבלתי נעליים גדולות וחליפה צמודה, וזו הייתה חוויית היאבקות הראשונה שלי.

היאבקות: היאבקות דומה יותר לג'ודו מאשר לאיגרוף, יש בה בעיקר הפלות של היריב. הקרבות מבוססים על טכניקות של תפיסה, הטלה וריתוק היריב למזרן. הספורט הזה דורש יכולת תנועה, חיזוק הגוף, ביטחון עצמי, קואורדינציה, שיווי משקל, גמישות, סיבולת וכוח מתפרץ.

היאבקות נשים בישראל: בישראל אין מתאבקות. זה ענף ספורט לא מפותח והייתי היחידה, או אף פעם לא היה לי עם מי להתאמן או מול מי להתחרות. כדי להצליח הייתי צריכה לנסוע להתאמן בחו"ל עם הכי טובות. התאמנתי שנתיים באוקראינה ושנתיים בקנדה ובין לבין בבלרוס, בולגריה וגרמניה.

הישגים: ב־2015 עשיתי סנסציה בעולם היאבקות, כשניצחתי את האלופה האולימפית שהייתה עד אז בלתי מנוצחת. זה קרה אחרי שנה של פציעה, ולא הייתי בטוחה שאחזור לספורט, אבל חזרתי, ניצחתי אותה וזו גם זכייתי במקום השני במשחקים האירופיים.

מימון: כשעברתי להיאבקות זכיתי בווייפאאוט ישראל בסכום כסף שאפשר לי להתאמן בחו"ל. זו הייתה דחיפה גדולה וחשובה כי עד אז ההורים מימנו הכול. בתחילת הדרך לא הייתי מוכרת, לא היו לי ספונסרים, לא הייתי בסגל והייתי צריכה להוכיח את עצמי. היום יש לי ספונסרים: הרבלייף, בריג'סטון ומרכז עוצמה, שתומכים בי ונותנים לי גב כלכלי.

הריון ולידה: המשכתי להתאמן עד חודש שמיני, אבל עליתי המון במשקל (כמעט 50% מהמשקל שלי) ואחרי הלידה לא ידעתי איך הגוף יגיב. מצד שני, המוטיבציה התגברה, כי אני לא עושה את זה רק למען עצמי אלא גם בשביל התינוקות שלי, שהיא תהיה גאה באמא שלה. זה נתן דחיפה.

מתאבקות אימהות: בענף שלי מקובל שבנות מתחרות עד גיל 35 וחלק מהן גם אימהות. מתברר שזה לא מפריע, להפך. הריון הוא לא מחלה, רק הפסקה. הרבה פעמים החזרה חזקה ועוצמתית, והרבה ספורטאיות חוזרות טובות יותר ממה שהיו לפני, ואני מכירה הרבה כאלה שהשיגו יותר אחרי.

היאבקות נשים בעולם: בארה"ב זה ענף מאוד מפותח, כי שם מתחילים כבר במסגרת בית ספרית בגיל צעיר וזה מקובל. היום מזרח אירופה מובילה בספורט הזה. בקטגוריה שלי: גיל 20+ במשקל עד 68 ק"ג, יש 35-40 מתחרות בעולם ממדינות שונות. יש שמונה קטגוריות משקל, שש מהן אולימפיות, כולל הקטגוריה שלי, והתחרות מתקיימת ביום אחד קרב אחרי קרב (3-4) עד לגמר.

ילדת הכסף: היו לי כמה הישגים היסטוריים. ב־2013, אחרי שלוש שנות אימונים בלבד, קיבלתי את המדליה הראשונה בענף הספורט הזה: מקום שני באליפות אירופה. שנה אחרי שוב זכיתי במדליית כסף באליפות אירופה וב־2015 גם במדליית כסף במשחקים האירופיים. גם ב־2016 זכיתי במדליית כסף באליפות אירופה. בגלל זה קוראים לי לילדת הכסף.

הכול זהב: תמיד רציתי להשיג מדליית זהב, ולפני האולימפיאדה של 2016 שעליה חלמתי, התחריתי בתחרות הקובעת כדי להשיג את הקריטריון לאולימפיאדה, והצלחתי. בתחרות במונגוליה עליתי לגמר, מה שזיכה אותי בכרטיס האולימפי, ולגמר הזה היה טעם מתוק כי שם גם זכיתי במדליית הזהב שלה חיכיתי.

סוד ההצלחה: בעיניי זה רק דבר אחד - כוח רצון. זה מה שמתאר אותי - כוח הרצון והמוטיבציה. אני חיה אותם וזה מחזיק אותי חזק בספורט הזה. אני יודעת שגם אם לא אהיה הכי חזקה, הכי מהירה או הכי טכנית, אני אלחם בשיניים ואוכל לנצח כל אחת.

חלומות: חלום אחד כבר הגשמת - התחתנתי ויש לי תינוקות. כמעט הגשמת עוד אחד, להשתתף באולימפיאדה. עכשיו אני חולמת על מדליה באולימפיאדה, ואני אלחם על זה בטוקיו, ומי יודע, אולי אמשיך לאולימפיאדה נוספת גם אחרי, כל עוד הגוף יכול.

אימונים: אני מתאמנת בשלושה מועדונים ומשלבת תוכנית אימון בדגש כושר גופני אחרי הלידה, עם אימון פונקציונלי, קרדיו וכוח. אבל אחד האימונים הכי חשובים הוא האימון המנטלי, ההתמודדות עם לחץ ופחדים למדתי איך לעשות את זה, וכיום זה אחד הדברים החזקים אצלי שהביא אותי להישגים. שילוב של כוח רצון עם הרבה עבודה מנטלית.

פלוס מינוס "הכל בגלל רוזי" הוא הפחות מוצלח בטריילוגיה של גרהם סימסון, אבל בכל זאת הוא מעורר תקווה לספר רביעי

זה לא חדש שאיטיסטים בכלל ואספרגרים בפרט נעשו בשנים האחרונות כוכבי תרבות: כריסטופר בין ב"המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה מאוחרת", סאנה נורן ב"הגשר", שון מרפי ב"הרופא הטוב", שלדון קופר ב"מפץ הגדול", ועוד רבים וטובים. גם דמותו של דון טילמן שיצר גרהם סימסון האוסטרלי ראויה להיכלל במועדון המכובד הזה. סימסון - מחברו של הטריילוגיה "פרויקט רוזי", "אפקט רוזי" ועכשיו גם "הכל בגלל רוזי", שיצא לאחרונה בהוצאת אחוות בית - מצליח ליצור דמות שהיא גם נוגעת ללב וגם משעשעת, גם חכמה וגם מוגבלת, גם לא יודעת לקרוא רגשות וגם גורמת לקורא להתאהב בה ולהדהות איתה. אחד המאפיינים של הגל הנוכחי של האיטיסטים בתרבות הפופולרית הוא לא רק ההכרה בכך שהם קצת כמונו, אלא שגם אנחנו קצת כמום.

אם בתחילת הטריילוגיה הגיבור, דון טילמן, הוא חריג ומוזר, ולרגעים אפילו מגוחך ונלעג, תוך כדי קריאה אנחנו מתחילים להעריך ולחבב אותו יותר ויותר, מבינים את הדרך שבה הוא רואה את העולם ולרגעים אפילו קצת מקנאים בו וביכולות שלו. בזכות היכולת שלו להבחין בפרטים שרובנו לא נשים אליהם לב, הוא מעיר לחברת תעופה על ליקויי בטיחות שהיא לא חשבה עליהם, ובתמורה מקבל מעמד VIP ושדרוג אוטומטי לבינוס לכל החיים; הודות לזיכרונו המושלם ולחושיו המחודדים הוא טבח'על ומכין קוקטיילים מופלא; בשל החשיבה "מוחין לקופסה" הוא זוכה לקריירה מודעית משגשגת, ובזכות היותו כה טהור לב, ישר ומסור - הוא זוכה באהבתה של רוזי (ובזו של הקוראים).

בספר הראשון התמודד הגיבור לא רק עם החריגות שלו אלא גם עם השתלבות במקום עבודה, רכישת חברים ומציאת בת זוג - דברים שכולנו, גם לא אוטיסטים, גריבים להתמודד איתם, וגם לנו זה לא תמיד קל. בספר השני (והיות, ספילד) - הוא מתמודד עם שגרת יושואים והיריון ראשון, ובשלישי גם עם אתגר ההורות ועם סטיגמות בכלל - דברים לא פשוטים גם למי שאינו נמצא על הרצף.

לשבחו של סימסון יש לציין שהוא עושה את כל אלה בלי אידיאליזציה מוויפת. לרגע אחד לא עולה מספריו שכף להיות אוטיסט. במיוחד לא לצעירים שבהם, שנידונים ללכת לבית ספר ולהתמודד עם מורים ויועצות ואבחונים, שלא לדבר על חברים לכיתה ועל הוריהם. אבל הצגת הדברים היא כה הוגנת ורבי-ממדית (שלא לדבר על מעניינת ומצחיקה), ש"פרויקט רוזי" הצליח להפוך לבסט סלר ב-35 מדינות וגם בקרב הקהילה האוטיסטית, שאימצה את הספרים אל חיקה. זאת, בניגוד ל"כלב בשעת לילה מאוחרת", למשל, שאוטיסטים רבים הסתייגו ממנו.

החידוש בספר השלישי הוא האבחנה שבין פתחות והכלה אמיתית לבין פוליטיקלי קורקט צבועה, כמו גם ההצבעה האמיצה ומעוררת המחשבה (והשלישי החלש שבכולם - אף שגם אותו נמנעתי לרמז אוטיום לבין טיפולי המרה.

עם זאת, כשמתכלים על הסדרה בכללותה, אפשר להבין למה הכריז סימסון שזה יהיה הספר האחרון. הראשון היה הטוב שבכולם - מבריק, שנון, מצחיק ומקורי. השני עדיין טוב, משעשע, קריא ומעניין, אבל פחות. השלישי החלש שבכולם - אף שגם אותו נמנעתי בשקיקה ולא רציתי שייגמו. אלא שהפעם יכולתי כבר להרגיש בתפרים, ואיך דמויות וסטיגמות שונות נושאות את חובת הייצוגיות של סוגי חריגות שונים. אך גם אם הספר הוא הפחות טוב בטריילוגיה, הוא עדיין מהנה, מעורר נחשבה וממלילי בחום, וכולי תקווה שבכל זאת המחבר לא יעמוד במילתו ויכתוב גם ספר רביעי.

עטיפת הספר

עוד גיל שבע חי אשטו פרדו באתיופיה. בימי שישי היה יורד עם אחיו לשביל שחיבר בין שני הכפרים היהודיים, ויחד שכנעו עוברים ושבים לבוא אליהם הביתה ולנוח מההלכה הארוכה. כשהיו מביאים אורח הביתה, ועוזרים להוריהם למלא את מצוות הכנסת אורחים, קיבלו מאמא שלהם "אינגוצ'ה" - עוגה קטנה ומיוחדת. אבל מהרגע שבו החל מסעם לישראל - שנמשך לא פחות משנה - ואחרי שאשטו הפך לשי, הוא עבר למצב הישרדות. הוריו שהיו ממעמד גבוה ומבוסס באתיופיה, נצר לשושלת קייסים מכובדת, מצאו את עצמם עוברים בכל עבודה אפשרית כדי שלא יחסר כלום לילדים, והוא עצמו נתן במשך שנים ארוכות לחיים לעבור לידו, עד שגילה את האמנות והתחיל לחיות מחדש דרכו.

כיום, כבר שמונה שנים שהוא נותן הורמנות לבני העדה לחוות את האמנות באמצעות ה"סיגריאדה" - פסטיבל תרבות אתיופי שמשלב הופעות בתשלום של אמנים מהקהילה ומחו"ל בתחומים שונים: מוזיקה, מחול, קולנוע, אופנה וקוליגריה, לצד הופעות חינוכיות - שאותו הוא מארגן ומפיק בעצמו. פרויקט חיים שבכל שנה הוא מתחיל מאפס מיומן, ובתוך העומס והחלץ להצליח ולא להפסיד כסף, הוא מוותר על המקום שלו כאמן. בפסטיבל שייפתח היום (המישי, 7.11), במתחם הקאמרי, הוא יעלה את הצגת היחיד שלו "מזאה אנבאסה", שבה הוא מקים לתחיה את גיבורי "ביתא ישראל" שסיפורם טרם נחשף.

"הקטע הכי מרגש בהצגה שלי 'גור אריה יהודה' הוא כשאני חייב לצאת לפנימייה", הוא אומר כשאנחנו יושבים בקפה ליד "הבימה", התיאטרון שבו התעקש לקיים את הסיגריאדה השנייה, כדי להוכיח שאותוים יכולים להתחנך בתיאטרון הלאומי כמו כל אחד אחר.

"אני אומר בהצגה: 'אבא, אמא, אני לא רוצה ללכת לפנימייה', וכשאני רואה את אמא בוכה, אני אומר 'זה לא באמת, סתם דיבורים, כל החברים שלי שם', כדי לא לצער את ההורים. היינו חייבים לצאת ליישובות, כי זה היה בהסכם הקואליציוני שהמפד"ל מקבלת את אינון בני העדה. הבנות למדו באולפנות אך להיות מטפלות, אני למדתי להיות מוסכניק, ואין לי שום קשר לזה".

בפנימייה גילה את מייקל ג'קסון ואת פרינס ושכנע את הרב לשלוח אותו למקהלת "פרחי מעלות" ולתזמורת, כנגן חצוצרה, ופתאום היה לו כמה להיאחז ב"מקוה ישראל" המשיך לשר ולנגן על מנדולינה, וכשהגיעו נציגי צה"ל ושאלו על רוצה רישיון נהיגה על אוטו ומשאית, הוא חתם על טופס שהפך אותו לנהג בוס, בלי שידע מה זה אומר. "למולי, נשלחת להיות נהג בוס ברמאללה, והמפקד שלי, איש מדהים, הפך למנטור שלי והיה נותן לי את הרכב האישי שלו כדי שאסע ללמוד משחק במרכז לתקשורת חזותית בירושלים. אחרי השחרור נקלטתי בקבוצת הפולקלור 'נטלה שחורה' וכשהוקרן האמריקאית שמינוי חברתי, הכנסתי את הכסף באתי למנהלת ואמרת: 'בואי נקים תיאטרון'."

שי פרדו היה יכול לפתח סדרה בינלאומית. במקום זה הוא מתעקש להמשיך בהתנדבות כבר שנה שמינית עם פסטיבל הסיגדיאדה, ולנסות להשיג לו מימון

לפרדו לא היה מושג למה הוא נכנס. במשך שבע שנים וחצי הוא נלחם כדי לקבל תמיכה ממשדר התרבות, וכמהלכן הקים עמותה וגילה שיש תקציב עתק לעולים שאמרו להגיע לקהילה, אבל מתובזבז בדרך על כל מיני פונקציונרים. רק אחרי שהפתיע את השר דאז, מתן וילנאי, בכנס שאליו לא הוזמן, הצליח לקבל תקציב, גם רטרואקטיבית, ויצא לדרך.

"תיאטרון נטלה" העלה הצגות של כותבים מהעדה והפך לבית ספר לתיאטרון לנשים ולילדים. במקביל, שיחק פרדו בתיאטרון "החאן" בהצגה "צל חולף", וגילה שאף יוצא אתיופיה לא בא לצפות בהצגה. הם לא באו גם כששיחק, מאוחר יותר, במחזות של שייקספיר, צ'כוב וטנסני ויליאמס, בתיאטרון "המעבדה", בבאר שבע, בבית ליסין, בתיאטרון לילדים ולנוער ובאנסמבל הרצליה. "כשהייתי מומין חברים לפרמיירות של ההצגות, הם היו מתחמקים, ואם היו מגיעים, הם היו נרדקים לקור ולא מרגישים נוח. זה גרם גם לי להרגיש לא נוח".

כשהיה כמעט בן 26, גיל המקסימום להתקבל ללימודים בניסן נתיב, מצא מחליף לניהול "נטלה", עבר את בחינות הקבלה, וכדי לממן את שכר הלימוד ולהתקיים עבר בלילות כמאבטח בבניין ההסתדרות וכשחקן ב"נטלה" וב"חאן". הוא רץ ממקום למקום ופעם בשלושה ימים הגיע לבית ההורים לחדש כוחות. ואז פרצה המחאה החברתית. "אני פעיל חברתי ויהייתי הורמנות להביא את הסיפור של העדה לחצי מיליון האנשים שעברו שם ולא מכירים אותו. הקמתי את 'מאהל הנחמדים'. עמרת 12 שעות ודיברתי בלי הפסקה. התגובות הדהימו אותי. אנשים כעסו ששיקרו להם כל השנים. המארגנים של המחאה כעסו עליי שהכנסתי את התכנים שלי לתוך המחאה ואני אמרתי להם: 'ונגיד שנצליח להוריד את שכר הדירה, מי יקבל את הדירה? לא אני, אין לי סיכוי'."

כמה חודשים אחר כך נחשף לתיאטרון "אפולו" האפרוראמריקאי בהארלם והחליט להקים מורל דומה בישראל. כך יצאה לדרך הסיגריאדה הראשונה בפלורנטין. כאלף משתתפים לקחו חלק במסיבת רחוב ענקית, צפו במופעים ועשו לו חשק למסד את האירוע ולקיים אותו בהבימה. "אמרו לי, 'לך קריית גת, לבאר שבע, יש שם הרבה אתיופים', אבל אני התעקשתי. טרקו לי דלתות והצלחתי להגיע ל'הבימה' 300 איש מישוה שהכרתי. אמרו לי: 'אם תצליח להביא 400 איש זאת תהיה הצלחה'. באו 4,000, אסתר רדא הופיעה והיה מעולה".

ומאיפה הכסף?
"דפתי על דלתות, מכרתי כרטיסי כבוד לאנשים שיש להם כסף, ביקשתי הסיוע".
והלבית לבקש תמיכה ממשדר התרבות.
"אבל לא עמדנו בקריטריונים. העמותות למען האתיופים לא עורר, כי הם כעסו שגנבתי להן את העבודה. כשיוכתי בפרס של הג'וינט ומשדר התרבות על שינוי חברתי, הכנסתי את הכסף לפסטיבל. עיריית ת"א תמכה מההתחלה, אבל

צילום: כפיר זיו

אישי: בן 44, נשוי לנופר משה, כתבת הרווחה של כאן 11, ואב לשניים, גד בתל אביב.
אקטואלי: מארגן ומפיק את פסטיבל הסיגדיאדה ומעלה בו הצגת יחיד

הברות מסחריות לא היו מעוניינות להיכנס. "כל שנה אני צריך להמציא טריק אחר כדי למשוך מימון והשנה אנחנו עושים את הפסטיבל בשלוש מדינות במקביל: אתיופיה, ארה"ב וישראל. אנחנו מחלקים שלושה פרסים ואחד מהם אמורה לקבל נשיאת אתיופיה, כסמל לחזק נשי. אגב, כרגע אני בגירעון של 68 אלף שקל".

איך תכסה אותו?

"בהלוואה אם אצטרך. חברתי לתיאטרון הנפש' כדי לקבל תקציב קטן ממשדר התרבות. התקווה היא שיום אחר גם אצליח להרוויח משכורת מהפסטיבל. בשלוש השנים הראשונות של הפסטיבל, אמא שלי הייתה מאוד גאה בי; עכשיו היא אומרת 'איזה ילד טיפש יש לי', כי אני עושה את זה בהתנדבות".

או למה אתה מתעקש? כתבת סדרה שהייתה יכולה להקפיץ אותך למגרש הבינלאומי, תשקיע בה את הזמן ולא בפעילות אטרואיסטית שלא ממש מעריכים.

"הציעו לי לבוא עם הסינופטיס של הסדרה ל' HBO ועשיתי חשבון שאני צריך לקחת איתי עוד מישוה שילוה אותי בכתיבה, שזה הרבה כסף, ולהתפנות לזה במשך לפחות חצי שנה. לא יכולתי לעשות את זה כי לא היו לי משאבים. ראיתי את ההודמנות מתפוגגת, למרות שאני חושב שאוכל לחזור לזה".

על מה הסדרה?

"בהתחלה אמא שלי הייתה מאוד גאה בי, עכשיו היא אומרת 'איזה ילד טיפש יש לי'"

"לא יכול להגיד. בינתיים אני מרצה, מופיע עם ההצגה שלי, מלמד תיאטרון בתיכונים. אני צריך לעשות הרבה כסף במעט זמן כדי להתפנות לסיגריאדה הבאה".

מדהים שיש לך אנרגיה להרים את הפרויקט הזה בפעם השמינית.

"האהבה שאני מקבל מהקהל ומהתקשורת, ומאנשים שכן נרתמים לעזור כמו מפעל הפיס והכרת הטכנולוגיה אוונטי, מחזיקה אותי. ביום שבכל התיאטראות הרפרטואריים יופיע שחקנים אתיופים, אוכל להפיש את הדבר הבא בשביל עצמי".

"הציעו לי לבוא עם הסינופטיס של הסדרה ליסו HBO ועשיתי חשבון שאני צריך לקחת איתי עוד מישוה שילוה אותי בכתיבה, שזה הרבה כסף, ולהתפנות לזה במשך לפחות חצי שנה. לא יכולתי לעשות את זה כי לא היו לי משאבים"

הילמה אף קלינט, נעורים, עשרת הנדולים ביותר, פל' 3, תבוצה IV (פרט), 1907

מפגש עם אוצרת התערוכה
רותי דירקטור
יום שלישי, 19.11 ◀ 19.00

שבתות הורים וילדים —
סיור חוויתי בעקבות התערוכה
9.11, 16.11, 23.11, 30.11
לגילאי 3–5 ◀ 11.00
לגילאי 6–9 ◀ 12.00
ברישום מוקדם באתר tamuseum.org.il

לראשונה בישראל! הילמה אף קלינט

יש עידן חדש:
על הרוחני באמנות

עבודות של הילמה אף קלינט (1862–1944) ואמה קוניץ (1892–1963) מוצגות לצד עבודות של אמנים החיים ופועלים בתחילת המאה ה-21: מרינה אברמוביץ, מונטאן / רוזנבלום, פרידריך קונאת ואדם רבינוביץ, מקסים רוסי.

תרבות

שליחות רשלנית

בעתיד אולי יוכלו למצוא דרך לעשות סרט "שליחות קטלנית" שאינו גרוע, אבל כרגע זה נראה אפילו יותר מופרך מרובוט שנוסע בזמן

החלק השישי בסדרת סרטי "שליחות קטלנית" קיבל לשמו את התוספת "גורל אפל", ואכן באמת קשה לחשוב על הרבה מותגים קולנועיים שזכו לגורל אפל כמו זה העוסק במאבק בין בני האדם והמכונות הקטלניות.

אחרי ששני הסרטים הראשונים, שיצאו ב-1984 וב-1991, קבעו רף חדש בז'אנר המד"ב והאקשן, הגיעו שלושה סרטי המשך שניסו לרכוב על הפופולריות הרבה של הטרימיניטור. למרבה הצער, בלי היד המכוונית של במאי הסרטים המקוריים גיימס קמרון, "עליית המכונות", "התעוררות" ו"גינסיס" התגלו כאכזבות מרות גם קופתית וגם ביקורתית, מכתמים לחלוטין את מורשת הפרנציזו. אבל בהוליווד כמו בהוליווד לא יודעים לשחרר, ועכשיו חזרו עם התקן נוסף, "גורל אפל" כאמור, שלא רק שבחר למחוק לחלוטין את זיכרון הסרטים האחרונים ולהיות המשך ישיר לסרט מ-1991, אלא גם הגדיל והשיב לנו שניים מעמודי התווך של המותג: לינדה המילטון בתפקיד האייקוני של שרה קונור, וגיימס קמרון, אומנם לא בתפקיד

קולנוע | אור סיגולי

סרטי מיינסטרים, וכך ההפקה מסמנת V על שני טופיקים עכשוויים. מכאן, רק חדשות רעות. האכזבה הגדולה ביותר היא כמובן קטעי הפעולה, כולם מרגישים על הילוך שני ואין בהם אפילו רגע אחד סוחף או מסעיר. האימגים הממוחשבים חוזרים על עצמם לעיפה, ולא תמצאו בכל השעתיים האלו שום דבר ויזואלי יוצא דופן או זכיר, וזה בלי לדבר על האפקטים שאינם ברמת גימור שמאפיינת הפקות בתקציב של 185 מיליון דולר.

הדבר הבא שמחריב את הסרט הוא המשחק הנורא של כל המשתתפים בו. צורתם במיוחד לינדה המילטון שלא לגמרי יודעת מה היא עושה שם, הורסת זיכרון טוב נוסף משני הסרטים הראשונים.

יכול להיות שעוד יוכלו בעתיד למצוא דרך לעשות סרט "שליחות קטלנית" שאינו גרוע, אם כי כרגע, זה נראה אפילו יותר מופרך מרובוט שנוסע בזמן. מה שבטוח, הבמאי של "דדפול" לא היה האדם הנכון למשימה.

הבמאי (זה ניתן לטים מילר, שחתום על הצלחת "דדפול"), אבל כמפיק וכתסריטאי. אלו הפיחו תקווה במעריצים שאולי הדברים ישובו למסלולם ונקבל פרק "שליחות קטלנית" טוב סוף-סוף. נחסוך לכם את המתח - זה לא קרה.

ב"גורל אפל" התבנית העלילתית זהה לאלו שקדמו לו: רובוט מתקדם ואכזרי מגיע מן העתיד כדי לחסל את מי שיהיה מנהיג מרד בני האדם המשועבדים למכונות, אבל במקביל, נשלחת בינה מלאכותית עוצמתית לא פחות על מנת להגן עליו, וכך מתחיל מרדף מהיר ועצבני

עם המון פיצוצים ואפקטים. מבחינת הסיפור, דבר לא השתנה, אבל זה בסדר, לא באנו הנה בשביל סאבטקסט ודקויות. מה שכן עובד לטובתו הוא שהחלק החדש מתקדם מעט עם הזמנים, וכל הדמויות הראשיות בסרט הן נשים חזקות, והגברים הם רובוטים או קורבנות (או שניהם). גם הבחירה בגיבורה מקסיקנית מעניקה הזדמנות לייצוג נאה ומשמח של אוכלוסייה שלרוב לא זוכה להוביל

דמיון, בלי שמץ של חירות". ודווקא יש באלבום הזה המון חירות, בגורב וגם בחופש לחתוך לעיתים את המילים ולהרכיבן מחדש בשונה מהמקור. בכל מקרה, מומלץ לא להסתפק בשירים המושרים אלא להתעמק במקור. לאלבום מצורף ספר מושקע - סיבה בפני עצמה לרכוש אותו בזכות קטעים מראיונות עם זלדה, פרשנויות מעמיקות, ובעיקר השירים עצמם.

עדיין קשה לדעת האם הם יורמו מהאלבום היישר לקאנון הישראלי, ובכך יונגשו לתצורות עצמית-פרטית, וגם לצרכים ציבוריים-טקסיים. שהרי הלחנת שירי משוררים עלולה (בעיקר מטעמי יראת כבוד של המלחין) להפוך אותם ל"שירי מוזיאון" - יפים ומוערכים, אך לא שימושיים ביומיום. אבל לפחות שיר אחד עשוי להצטרף למיינסטרים מבלי לטשטש את איכותו - "הדליקו נר" שהלחינה אהובה עוזרי ושרה אילנה אליה בלריות אקטואלית מאירת עולות חברתיות.

כי כזו הייתה זלדה, נפש פרטית שניסחה בשפתה חיים אישיים משולבים בהיותה היהודית, הישראלית, הנשית, הדתית והלוחמת, החופשית להתפעל ולפקק, וגם לאבד כיוון, כפי שכתבה ב"צל ההר הלבן" ששרה מיקה הרי (והלחינה עם ערן ויץ): "ולא ידעתי עוד מה שם התחנה שהגיעו אליה חיי". ודווקא מחוסר האוריינטציה המכמיר הזה, הקול הנשי שבאלבום מנווט בביטחון אל הילת התודעה.

דיוקנה של גברת

האלבום החדש שבו זמרות יוצרות שרות את שירי זלדה, מעביר היטב את מיזוג הזהויות שלה - הנשית, הדתית והלוחמת

"היפוי נתקע כמו סכין בלב", כתבה המשוררת זלדה, וזוהי התחושה מ"אי במערבולת, בלחנים חדשים, מפי זמרות יוצרות. אלבום שכולו "קול אישה", היוצא בתזמון מושלם. על רקע הדרת זמרות מהופעות, כולל הסערה האחרונה - שהסתיימה בביטול מופע ההתרמה למפעלות הרב פירר; כשסיכומי העשור בזמר העברי עדיין מהדהדים את חיסרון הזמרות מהם.

גם בלי ההקשר העדכני זהו אלבום בווער, ולא רק מפני שזלדה היא "משוררת אש" שהבעירה היא מוטיב חשוב ביצירתה. הזמרות ביצירה הזו, בהפקתה המרשימה של תום דרום, משלבות את הרליגיוזיות האינטימית עם אנרגיות המחאה שבוקעות מזלדה, ומעבירות את מיזוג הקצוות הללו כשופר-צינור. כך למשל, "ואיקץ" שמירה עווד להחינה ושרה בסערה, לעומת "כאשר חי המלך" בהלחנת

מוזיקה | תימורה לסינגר

שרון רוטר ששרה אותו בעדינות מופנמת. או "אני ציפור מתה" בהלחנת יסמין לוי ובאקספרסיביות הצוענית-בלקנית שלה, לעומת "בנחל אכזב" החרישי ששרות יהודית רביץ ותמר אייזמן שהלחינה, והחוצצרה של ספי ציזלינג מתקשרת בה עם החוצצרה הכתובה ("בנחל אכזב החשק היחף מריע לשרב בחוצצרה של פז"). ובכלל, החוצצרה של ציזלינג והחליל של סלעית להב מפיחים באלבום את האש ומוזימים דרכה ערוצי אוויר לשאיפת המוזיקה והמילים.

איתם - נגנים עליונים נוספים, שמשמעותיים ליצירה בתרומתם (ניר מנצור בתופים, שני איתמרם - דוארי בכלי הקשה וציגלר בבס וגיטרות, שחם אוחנה בבס וקונטרבס, רון בונקר בגיטרות ובג'ז, דניאל אנגליסטר בגיטרות, מאיה בלזיצמן בצ'לו, אבנר קלמר בכינור ועוד).

גם הקטעים החלשים יותר באלבום מעוררים פרשנות - "עם סבי" (לחן: ענת מלמוד) האינטימי, שנרקס שרה אותו בסערה אוריינטלית מלאכותית; או "פנאי" - הכה שונה אצל דאנה איבגי (לחן: יקיר הלל) מזה המזוהה עם חוה אלברשטיין בהלחנת חיים ברקני, ועדיין מייטיב לשקף את השלווה בשיר. כשמקשיבים לאלבום מתאהבים (או מחדשים אהבה) בזלדה שכתבה בשיר "שני יסודות" - שאסתר רדא סוחפת איתו בצבעי רגאיי - "איך אפשר לעבוד את החיים הנוראים האלה בלי שמץ של טירוף, בלי שמץ של רוחניות, בלי שמץ של

צילום: עטירת האלבום

T + TISSOT

#ThisIsYourTime

TISSOT SEASTAR 1000 CHRONOGRAPH. WATER RESISTANCE UP TO 30 BAR (300 M / 1000 FT).

ייבוא בלעדי משווייץ

TISSOTWATCHES.COM

TISSOT, INNOVATORS BY TRADITION

impress

1-599-523333

www.impress-stores.co.il

f impress i impress_israel

רשת חנויות לשעונים ותכשיטים

ת"א קניון רמת אביב • TLV FASHION MALL • קניון עזריאלי • פ"ת הקניון הגדול • רחוב אימבר 7
• ר"ג קניון איילון • חיפה גרנד קניון • קריית ביאליק קריון • מודיעין קניון מודיעין • רחובות קניון רחובות
• ראשון לציון קניון עזריאלי ראשונים • נתניה קניון עיר ימים • ב"ש גרנד קניון • אשדוד ביג פאשן • חדרה קניון ערי החוף

ובחנויות המורשות: תל אביב: כלטיים אבן גבירול 51, ירמיהו 6, בן טיים דיזינגוף 50, קריסטל טיים דיזינגוף סנטר, גוד טיים אלנבי 90 **רמת השרון:** פה זהב סוקולוב 65, שורוס סוקולוב 63 **גבעתיים:** זמן קניון גבעתיים
ראשון לציון: תכשיטי הנסיכה קניון הזהב, ניומן קניון הזהב, בני בוטיק קניון הזהב, תכשיטי לידו ז'בוטינסקי 24, גודטיים קניון שער ראשון גולדה מאיר 1 **בת ים:** קרן פז בלפור 45, קונפורטי בלפור 76, עדי חן בלפור 84, סטאר תכשיטים ושעונים רוטשילד 26 **רמת גן:** פריים טיים הרקון 15, ענק השעונים הרצל 73 **בני ברק:** דיאמונד טיים רבי עקיב 104, מומנט **פתח תקווה:** זמן קניון אבנת, תכשיטי ברקוביץ מוהליבר 3, אופיר פז מוהליבר 7, טיטניום סירקין קניון סירקין ת.ד. 18- אליעזר פרידמן 9 **רעננה:** סמדר תכשיטים אחוזה 109 **הוד השרון:** גולדטיים קניון שרונים **כפר סבא:** זמן קניון G **הרצליה:** זמן קניון שבעת הכוכבים, שאגל קניון שבעת הכוכבים **נתניה:** אסטרה קראוזה 8 **רחובות:** זמן קניון רחובות, תכשיטי שולמן הרצל 169, מרכז השעונים הרצל 196 **רמלה:** תכשיטי קארט הרצל 102 **קריית אונו:** אייזיק קניון קריית אונו **חדרה:** טיטניום חדרה קניון לב חדרה **חיפה:** הבורסה לשעונים קניון חיפה וגרנד קניון, אבן חן גאולה 12, אלפסי הנביאים 18, אוניקו קניון חיפה, תכשיטי בשארה שחדה 9 **קריית אתא:** כל שעון מורדי הגטאות 6 **מגדל העמק:** תכשיטי שאולי הזית 1/265 **עפולה:** תכשיטי שאולי שד ארלוזורוב 16, אורית תכשיטים השוק 13, מרכז ביג **בית שאן:** תכשיטי קורל מרכז רסקו 25 **נצרת:** קטוף פאלוס, קטוף ביג, קניון ביג קטוף אל המעיין כיכר המעיין ת.ד. 2006 **ירכא/כפר יסיף:** אמש סטאר ת.ד. 1072, אזור תעשיה ירכא **נהריה:** קורל שד' הגעתון 28, תכשיטי שמש, קניון ארנה **מעלות:** בשארה אדורד מרכז מסחרי תרשיחא כיכר הכניסה **צפת:** תכשיטי שושנה ירושלים 70 קריית שמונה א. אורן קניון 8 סנטר **ירושלים:** דיאמונד טיים שמגר 27, גולד טיים קינג ג'ורג 8, גולד טיים קניון מלחה, תכשיטי מוריה יפו 24, פרל שמואל הנגיד 3, פיין גולד קניון ממילא, גולדן גייט קניון רב שפע, מרכז האלקטרוניקה רח הישיבה 4, מומנט עמוס 3 **בית שמש:** דיאמונד טיים יהודיה הנשיא 13, התכשיט פלוס דרך רבין 17 **מודיעין:** גולדטיים קניון מודיעין **אילת:** דאבליו אייס מול, דאבליו מול קניון מול הים, דאבליו קניון ביג **ים המלח:** לוקסור קניונית עין בוקק, מרכז היהלומים מלון דוד **באר שבע:** טיטניום הנגב קניון באר שבע חנות 5, תכשיטי אלס הרצל 58, אי.די. קניון אביה **אשקלון:** גלאור הרצל 47, שביל הזהב יריחו 1, קניון גירון **אשדוד:** דיאמונד טיים יהודיה הנשיא 10, תכשיטי דניאל קניון סי מול, מפתח הזהב, מתחם סטאר סנטר, מרכז מסחרי אי' וקניון גן העיר **קרית גת:** תכשיטי צביה ככר פז 64 **שדרות:** תכשיטי צביה, הבנים 18 **נתיבות:** תכשיטי צביה, יאיר תכשיטים שוק עירוני 48.

KIA SUV DAYS

8.11-15.11

אירוע המכירות הגדול של קיה יוצא לדרך!

ספורטאז' החדש, נירו HYBRID CROSSOVER החדש, סטוניק וסורנטו, בתנאי רכישה מיוחדים והטבות בלעדיות שאסור לפספס!

The Power to Surprise

*9920

כפוף לתקנון, אין כפל מבצעים והנחות. בהתאם למחירון 62/19, התמונות להמחשה בלבד. ט.ל.ח.

רמת האבזור הבטיחותי:

קוד דגם	תיאור דגם	רמת האבזור הבטיחותי
495	נירו היברידי 1.6 ל' EX	דרגה 7
457	סטוניק 1.0T ל' Premium	דרגה 6
210	ספורטאז' טורבו בניין 1.6 ל' Premium	דרגה 7
492	סורנטו בניין 2.4 ל' 2WD GT LINE	דרגה 7

דרגת זיהום אוויר מרכב מנועי:

דגם	נתוני צריכת דלק בליטרים ל-100 ק"מ	דרגת זיהום אוויר
נירו היברידי 1.6 ל' EX	3.4 עירוני / 4 בינעירוני	דרגה 2
סטוניק 1.0T ל' Premium	5.9 עירוני / 4.9 בינעירוני	דרגה 7
ספורטאז' טורבו בניין 1.6 ל' Premium	11 עירוני / 6.2 בינעירוני	דרגה 13
סורנטו בניין 2.4 ל' 2WD GT LINE	11.9 עירוני / 6.5 בינעירוני	דרגה 14

נתוני היצרן עפ"י בדיקת מעבדה. תקן- 1832/2018 or 1347/2017*EC 715/2007, הדרגה מחושבת לפי תקנות אוויר נקי (גילוי נתוני זיהום אוויר מרכב מנועי בפרסומת), התשס"ט 2009.